

kadınlara mahsus gazete
PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

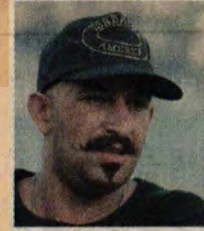
SAYI: 21 ARALIK 1996

100.000 TL. (KDV DAHİL)

**GERİLLA
KOMUTANI
BİR KADIN**

.....

*hafta sonu
okuyorum
öyleyse beni
vurun*

**CEM
YILMAZ
HAYALLERİ YIKTI**

.....

*ikd
kitap oldu*

**“HAYIR
DEMEYE
HAKKIM
YOKTU”**

*çocukken
cinsel
istismara
uğrayanlar
anlatıyor*

Merhaba,

Çocuklukta yaşanan cinsel istismar, bunu yaşayan bir insanın tüm hayatını, ilişkilerini, cinselliğini etkileyen bir olay. *Pazartesi*'nin Ekim sayısında, çocuklara yönelik cinsel istismarla ilgili bir yazı ve bu konuda tanıklık yapmak isteyen bir okurumuzun çağrısını yayınlamıştık. Çağrısı yapan ve buna yanıt veren üç kadın, yaşadıklarını konuştular. Amerikalı psikiyatrist Sandra Blooms'la yaptığımız görüşme de çocukların cinsel istismarı konusunda çok şey anlatıyor.

Dergimizin bu sayısında birbirinden çok farklı üç kadına geniş yer verdik. İngiltere'de görüşme imkânı bulduğumuz Haco bir aşiret reisi, bir Kürt örgütünün eski şefi ve gerilla; aynı zamanda da, kremini ve parfümünü dağlarda bile ihmal etmeyen bir kadın. Haco silahlı mücadele verdiği günlerden bugüne nasıl geldiğini anlatırken kadınlıkla ilgili de çok şey söylüyor. Tomris Özden hakkında olumlu ve olumsuz çok konuşulmuş bir kadın; hikâyesini *Şark Çıbanı* adlı bir kitapta anlattı. Tomris Özden'i kendi tanıklığına dayanarak anlatmaya çalıştık.

Feministlere, "erkek düşmanı" derler ya, Valerie Solanas gerçekten sıkı bir erkek düşmanı ama her nedense karanlıkta kalmış bir kadın. Başka bir aykırı kadının hayatını filme alma girişimiyle gündeme gelen Valerie'yi tanıtmak istedik.

Tüyap Kitap Fuarı'nda pekçok okuyucumuzla tanışıp sohbet etme fırsatı bulduk. Bu arada *Pazartesi*'yi daha önce duymamış olan kadınlara da ulaşabildik.

Fuar için ikinci basımını yaptığımız *Evlilik Mahkûmları* ve *Ben Bir Feministim* adlı kitapları satın almak ya da satmak isteyen okurlarımız bizi arayabilirler.

Yeni yılda görüşmek üzere.

Ankara, İstanbul, İzmir

Bu ay üç şehirdeki, Ankara, İzmir ve İstanbul'daki okur toplantılarımız,

- 14 Aralık cumartesi günü saat 14.00'de. İstanbul ve Ankara toplantılarımız her zamanki gibi bürolarımızda yapılacak. İzmir toplantısının adresini aşağıda veriyoruz.

Sosyal Etkinlikler ve Çevre Merkezi, Kıbrıs Şehitleri Caddesi, 28/1, Alsancak.

PAZARTESİ

kadınlara mahsus gazete

“Beş yaşımdan dokuz yaşıma kadar onsekiz yaş büyük kuzenimin tâcizine uğradım”

“bana ailede yaptığından ne anladsın?” çocuk

istismarı

Lewis Carroll

Aile içinde çocukların cinsel istismarı öyle bir konu ki, ne yaparsanız yapın buzdağının ancak su üzerindeki kısmını görebiliyorsunuz. Cinsel suçlarda kurbanların konuşmaları zaten zor, kurban çocuk olduğunda ise bu iş iyice zorlaşıyor, çünkü bir yetişkinin küçük bir çocuğu tehdit etmesi de kandırması da çok kolay. Ve kolay olduğu kadar da acımasız bir şey. Çocuklar cinsel istismar karşısında tamamen savunmasızlar. Aile kurumu, dışarıdan gelecek saldırılara karşı çocuğu sınırlarken, aile içindeki istismarcıya her türlü imkânı sağlıyor. Ceza kanununda ise bu konuda herhangi bir madde yok!

**“Söze dökülemeyen acılar
ömür boyu yaralar”**

Amerikalı psikiyatrist Sandra Blooms travma sonrası tedavi üzerine çalışıyor. Sandra'yla çocuklukta cinsel istismar üzerine konuştuk. Onun anlattıklarıyla arka sayfadaki söyleşimizde konuşan tanıklarımızın aktardıkları arasında büyük benzerlikler bulacaksınız.

“Çocuklukta uğranılan cinsel istismarın sanıldan daha yıkıcı etkileri vardır. 1987’de Jacebeson adlı bir araştırmacı 100 kadın ve erkek hasta üzerinde bir araştırma yaptı ve bunların 80’inin çocukluklarında cinsel istismara maruz kaldıklarını, kalanının ise aynı dönemde şiddete şahit olduklarını gördü.

Cinsel istismara maruz kalan çocuklar büyüdüklerinde çok çeşitli psikolojik bozukluklar gösteriyorlar; madde bağımlılığı, kronik depresyon, intihar, kendini kesme, anksiyete, psikosomatik acılar, karın bölgesinde sebepsiz ağrılar (çünkü rahim zaman zaman tecavüzü hatırlar) ve her türlü cinsel sorun. Çocukluğunda istismara uğramış ve yaşadıklarıyla yüzleşmemiş kadınlar kendi çocuklarını da istismardan korumakta güçlük çekiyorlar çünkü bu belirtileri gözardı etmeye daha yatkınlar.

Ama istismardan istismara fark var

Çocuklukta istismara uğramak çok ağır bir durum, ancak istismar bir yabancı tarafından yapılmışsa ve çocuk bunu annesiyle konuşup rahatlayabilmişse uzun vadeli, kalıcı etkileri olmuyor.

Oysa tanınan, güvenilen birgisi tarafından ger-

“Yedi sekiz yaşlarımdan itibaren üvey ağabeyimin cinsel istismarına uğradım. Üzerimdeyken ayna koyar kendini seyrederdi. Hâlâ aynalardan rahatsız oluyorum.”

çekleştirilen istismarın etkisi daha ağır ve kalıcı. Bunun başlıca iki sebebi var; birincisi bu işi gerçekleştiren yetişkin genellikle çocuğu tehdit yoluyla susturuyor ve böylece konu söze dökülemiyor. İkincisi ise böyle bir durum çocuğun normal ilişki ve güven kavramını bozuyor. Bunun da kalıcı etkileri var.

Annenin rolü

Çocuklar annelerinin kendilerini koruyacağına inanırlar. Ve annenin bu konuda eksiklik göstermesi çocuğu başına böyle bir şey gelmesinden daha çok öfkelenendiriyor. Çünkü çocuk kendisini koruyamayan annenin suça katıldığına inanıyor ve çocuklar annelerine herkesten çok güveniyorlar.

Anneler istismarda bulunur mu?

Evet, anneler de çocuklarına istismarda bulunuyor ama genel toplam içindeki sayıları çok düşük; yüzde 1-10 arasında. Çocuk istismarı genelde bir erkek suçu.

Hatırlamak

Çocuklukta yaşanan istismarın uzun vadeli olumsuz sonuçlarının tedavisinde en önemli aşama hatırlamak ve söze dökmek. Çünkü kelimelerle ifade edilmeyen travmalar insanın zihnini de çok yarıyor. Hatırlanan ve dile dökülen acıların etkisi daha kolay geçiyor. Peki ya yanlış hatırlanıyorsa?

Sahte hafıza sendromu

Bu konu istismar üzerine Amerika’da yapılan

çalışmalarda önemli bir yer tutuyor. Psikologların ve psikiyatrların yetişkin hastalarının hafızasına gerçek olmayan hatıralar “ektikleri” fikri medyanın büyük ilgisini çekti. Ashında hikâye şöyle başladı. 1992’de Oregon’da Profesör Jennifer Freyd mesleki sebeplerle gittiği bir terapi seansının sonunda çocukluğunda uğradığı istismarla ilgili geriye dönüşler yaşamış. Kendileri de profesör olan anne babası Pennsylvania’da yaşıyorlarmış ve tatilde kızlarını ziyarete geleceklermiş. Jennifer’in kocası onları arayarak durumu anlatmış ve gelmemelerini söylemiş; karısının haberi ve onayı olmadan! Bunun üzerine anne baba kendilerinin böyle bir şey yapmadıklarını ve kızlarının başvurduğu uzmanın onun hafızasına böyle şeyler soktuğuna karar vererek bir vakıf kurmuşlar: Sahte Hatıra Sendromu Vakfı.

Bundan sonra mahkemelerde bilirkişi heyetleri kurularak hafıza üzerine araştırma yapan uzmanların görüşlerine başvuruldu. Bu uzmanlar insan hafızasının yanılabilirliğini söylediler. Bence bu durum taciz suçlarının işine yaradı. Yaşadıklarıyla ilgili konuşmakta zaten güçlük çeken kurbanları bir

“Beş yaşlarımdaydım, benden on sekiz yaş büyük bir kuzenim vardı, hep birlikte oynardık. Bir gün bana yeni bir oyun gösterdi, ben divanın altına girdim, o başımı örtülerin altına sokarak bana oral seks yaptı. Evde kesinlikle birilerinin olduğunu hatırlıyorum. Ondan sonraki yıllar boyunca benimle sevgilisi gibi sevdi.”

Çocukların cinsel istismarı

“Hayır demeye

de kendilerine inanılmaması fikriyle yüz yüze bıraktı.

Bu oldukça karışık bir konudur ama bu uzmanların yaptığı önemli bir hata vardı bana kalırsa. Hepimiz insan hafızasının şaşırtıcı olduğunu kendi tecrübemizle biliriz, bazen bir adresi bir numarayı yanlış hatırlarız. Ama bu normal hafızadır ve bu kurbanların travmatik hatıralarıyla kıyaslanamayacak bir şeydir. Gözlemlerimiz travmatik hatıraların genellikle doğru hatırlandığını ortaya koyuyor.

Peki çocuğumuzun başına böyle bir şey gelirse?

İlk yapılması gereken şey çocuğun başına bir daha aynı şeyin gelmemesini sağlamak. Daha sonra çocuğu rahatlatmak ve bilgi vermek önemli. Bunun

kendi suçu olmadığını, bir daha aynı şeyin başına gelmeyeceğini anlatmak da çok önemli.

Ya kendimizin başından böyle birşey geçmişse?

Öncelikle önemli olan şey hatırlamak. Bunun en iyi yolu terapidir. Ama çeşitli sebeplerle, istemediğiniz için, paramız olmadığı için terapiye gidemiyorsanız yapacağınız en iyi şey bir günlük tutmaktır. Yazın, kaleminizi durdurmadan her gün 10-20 dakika ne isterseniz yazın. Bu hatırlamanıza yol açacaktır. Sonra bununla yüzleşmeye gelir sıra. İnsanın kimliği yaşadığı iyi ve kötü şeylerden oluşur. Ve burada yüzleşilecek olan geçmişin görüntüleridir. Aynı tecrübe yeniden yaşanmayacaktır. Oysa

insana hatırlamak böyle bir şeymiş gibi gelir. Halbuki hatırlamayınca insanın geçmişi hortlar ve zihnine istenmedik şeyler yapar. Zihnimize neyin ne yaptığını bilmekte güçlük çekiyoruz. Ama söze dökülemeyen böyle hatıraların çok çeşitli etkileri var; yeme bozuklukları, çok yiyip kus-

“İki ayrı kişi tarafından cinsel tacize uğradım, birisi evimizde kalan yakın bir akrabaydı. Öteki ise teyzemin kocasıydı. Birincisinde beş, ikincisinde ise on iki yaşlarındaydım. Teyzemlerin evi küçüktü, onlara kalmaya gittiğimde teyzem ve eniştemle birlikte yatardım. Sabahları teyzem çay yapmaya ya da tuvalete kalkardı, eniştem elini külotumun içine sokardı. Bir an önce bitsin bu iş diye beklerdim. Konuşursan teyzemin evliliği biter diye düşünüyordum, o yüzden ses çıkarmazdım.”

Lewis Carroll

mak, işkolik olmak, sık sık kendini riske atacak şeyler yapmak, mesela şiddete bulaşmak. ABD’de suça bulaşan erkeklerin, fahişelik yapan kadınların çoğu çocukluklarında istismar yaşamış insanlar.

İnsan bu konuyu hatırlayıp dillendirmeye başlayınca önce bir süre yas tutar, bu normaldir. Ama bunu yapmadan yaşadıklarını olumlu bir şeye dönüştürmeye imkân yoktur.

Bir çocuğa bunu neden yaparlar?

Bunun çeşitli sebepleri vardır. Çocuk istismarcılarının çoğu çocukken kendileri de böyle bir şey yaşamışlardır ya da fiziksel şiddete maruz kalmışlardır ve bu ilişki kalıbını benimseyip kurban olmak yerine tâcizci olmayı seçmişlerdir.

Esas önemlisi empati duyguları yoktur, yani karşısındakinin ne hissettiğini algılayamazlar. İstismarcıların çoğunluğunu oluşturan erkekler kadınları da insan olarak değil birer nesne olarak görürler. Onların duyguları olduğunu farketmediklerinden bu duyguları dikkate de almazlar ve cinsel modelleri buna göre şekillendiği için çocukların neler yaşadığını da dikkate almazlar.

Sandra Blooms

Burada kız ve erkek çocuklarımıza nasıl mesajlar verdiğimiz çok önemli. Çünkü insan bu tür kalıpları çocukluktan öğreniyor. Ayrıca itaatkâr çocukların daha çok istismar kurbanı olduklarını aklımızda tutalım.

“hakkım yoktu!”

Bu dünyadan alacağım var!

“Bir rüyam var; depo gibi bir yer var, orada bir çocuk var, çaresiz. Ben odanın dışında onu görüyorum, o çocuk da benim. Ama ona ulaşım yardım edemiyorum. Ben çocukluğumu yokettim. Çocukluğumu geri istiyorum. Bu dünya bana borçlu. Benim alacağım var bu dünyadan.”

Gaye: Ben tahminen beş yaşından dokuz yaşına kadar on sekiz yaş büyük bir kuzenimin, ilkökul ortalarından on iki yaşına kadar da benden iki yaş büyük bir başka kuzenimin tacizine uğradım. İkisiyle de aynı evde yaşamıyordum.

Nursel: Benim de aşağı yukarı beş yaş civarında başlayan ve on bir yaş civarında biten bir tecrübem var, üvey abim tarafından.

Çiğdem: Ben ilk defa birilerine bu konuyu anlatıyorum. İlkokul üçüncü sınıfa giderken ilk defa yakın bir akrabamızın büyük şehre çalışmaya gönderilen ve uzun zaman bizim yanımızda ikamet eden ve benden oldukça büyük oğlu tarafından yaklaşık iki yıl süreyle taciz edildim. Daha sonra, orta birde eniştem tarafından, yaklaşık bir yıl tacize maruz kaldım. Buna öfkelenmişim hatırlıyorum ama rahatsızlık duyduğumu hatırlamıyorum, hatta uzun süre unuttum. Evliliğim belli bir aşamaya geldikten sonra, ne bileyim hani geçerken ellemek, el şakası yapmak falan vardır ya, onlardan çok rahatsız oluyordum, öyle hatırladım.

Gaye: Ben hiç unutmam ama neler hissettiğimi hatırlamam terapiyle oldu.

Nursel: Ben de hiç unutmam ama terapiye iki defa gittiğim halde devam edemedim.

Çiğdem: Bana ilk taciz eden evlendirildi ve ne yazık ki tam yanımızdaki boş eve taşındı. Köyünden bir kız almıştı, o kıza karşı aşırı bir ilgim var, evine gidiyorum, kocası geldiği zaman çıkıyorum. Bu sıralarda liseye falan gidiyordum, kadını çok seviyorum. Evde oturup işte börek falan yapan bir ev kadını, başı bağlı. Dövüyor mesela kadını, ben kadının arkadaşları, dert ortağı olmaya çalışıyorum. Yan komşumuz olunca adam da çok sık gidip gelmeye başladı tabii bize, ama ben hiç konuşmadığımı hatırlıyorum. Misafir geldiklerinde hemen kaçıyorum, mahallede arkadaşlarıma gidiyorum, uyuyorum falan. Hep şunu düşünüyorum, bunlar cinsel ilişkide bulunuyor, yeterli bir şey olmuyor, istediğini alamadığı için kadını dövüyor. Eniştemle zaten sürekli birlikteydik, ona da yaşım ilerledikten sonra bir düşmanlık başladı. Artı teyzemle araları bozuldu ve çok sonraları doğru düzgün bir cinsel yaşamları olmadığını ve bunun teyzemden kaynaklandığını öğreniyordum. Teyzem otuz yaşında menapoza giriyor ve cinsel olarak tamamen kopuyorlar. O yaşa kadar niye yapmayıp da o yaşa gelmemi bekledi bilemiyorum. Çünkü daha önce de onlar bize çok gelirdi. Daha önce çok cılız bir çocuktum, zamanının gelmesini beklemiş yani olmamı beklemiş.

Gaye: 36, boşanmış, bir öğrenim kurumunda çalışıyor.

Gaye: Ben tacizcimle konuştum. Yazıkta bir aile ortamında eline bir pusula tutuşturdu; “Ben küçükken yaşadıklarımızla ilgili konuşmak istiyorum. Konuşmaya gelmezsen karın ve çocukların ilgilenecektir,” diye bir de tehdit savurdum. Ben yüzleştikten sonra çok ilginç bir şey oldu, o notu şortunun cebinde unutmuş, kıızı bulmuş, on yedi on sekiz yaşında bir kız. Annesine vermiş. Konuştuğumuzun ertesi günü karısı geldi. Yüzünü görünce bir şey konuşacağımı anladım. Ben karısı bana bağırıp çağırarak, reddedecek sandım. Çok ilginç bir şey bana o güne kadar ki en büyük yardımı karısı yaptı.

Nursel: Anlattın karısına yani?

Gaye: Söyledim. Yaşlarımızı sordu, ilginç bir şey karısının kendi teyzesine dayısı yapmış aynı şeyi. Teyzesi de bunu yirmi beş yaşlarında filan söylemiş kendi annesine, kadının anneannesine. Teyzesinin hep huzursuz biri olduğunu, bâkire çıkmamak korkusuyla uzun süre evlenmediğini, sonra evlenince bâkire çıktığını, evliliğinde huzur yüzü görmediğini, onları da huzursuz ettiğini söyledi. O yüzden bana çok anlayış gösterdi. Yani başka bir taciz benim yardım görmeme sebep oldu. Biz o kızla sarıldık, ağladık, o benim ablam oldu. Ve çok ilginç şeyler söyledi, gerçi sonra görüştüğümüzde onları sildi ama o ilk tepkiyle şunları söyledi, “Gel kızım kucığıma otur, diyor. Hiç on yedi yaşındaki kız babasının kucığına oturur mu?” Sonra yeğeni var, on iki yaşındayken, eve geldiğinde kocasını onunla güreşirken bulduğunu, o arada iki oğlan çocuğu olduğunu ve onlarla değil de kızla güreştiğini ve bunu görünce çok sinirlendiğini anlattı. Yani fırsat bulsa, uygun ortam olsa bunu tekrarlama eğilimi var. Körpe bedenlere bir ilgisi var demek ki. Ben ders çalışır gibi yazdım neler söyleyeceğimi, unutmayayım diye. İçki içiyor, karısı bana alkolsüz yakalayabilmem için kaçta gitmem gerektiğini söyledi. İkinci konuştuğumda, “Bu hafta anılarım canlandı,” dedi, “O yapmadım dediğim şeyleri yapmış olabilirim,” dedi. Ben rahatladım, sırtımdan on tonluk bir yükü ona devrettim.

Nursel: Demek ki sen konuşmadan evvel o da bunları unutmuş.

Çiğdem: Siliyorlar.

Gaye: Tümünden yokedemediği için minime indirip sildi herhalde. Bilinçaltı o derece güçlü olabilir. İki yıl önce gördüğümde yüzünde bir boz yeşil maske var gibi hissetmişim, kendisiyle barışık olmayan biri, başkalarını dinlemeden konuşuyor.

Hep onun dediği duyulacak.

Nursel: O da bir yüzleşme yaşıyor... Ben unutmak istediğim şeyleri zaman içerisinde kendiliğinden unutuyorum. Evliliğimle ilgili hiç bir şey hatırlamıyorum mesela. Hep kaçmayı seçtim, terapilerden de kaçtım. Ben o dönemi hatırladığımda anneme de çok öfkelenmişim fark ediyorum. Beni korumadığı için onu suçluyorum.

Gaye: O beni korumadı duygusu bende de var. Annem çocuksu birisi bunu farketmeyebilir. Teyzem bir defa farketmişti, ben kuzenimin kucığında otururken odaya girdiğinde yüzüm kızarmış. O akşam beni polis sorguya çekiyormuş gibi hissettim ve inkâr ettim. Sanki ben suçlanacakmışım gibi geldi. Ama annemin kardeşim doğduktan sonra beni terkettiğini düşündüm. Sonra bütün bu suçlamalar bir tarafa gömüldü ve hayatım boyunca her şeyde annemi suçladım. Sonra terapiye anladım ki bu kadın beni korumadı niye bana bu kadar karışma hakkımı görüyor kendinde diye kızıyorum.

Nursel: Orada şu karışıyor bence, korumayı dışarıya karşı yapıyorlar, bakkaldan korur da o evin içindeki şeyden seni koruması gerektiğini bilmiyor.

Gaye: Halbuki ben de sokaktan istediğim kadar geç geleyim korkmam ama evin içinde yalnız kalmak beni korkutuyor. Şu anda bu kalmadı ama eve girdiğim an ilk yaptığım bütün odaları dolaşım bakmak kimse var mı diye ve sonra televizyonu, radyoyu, teybi açmak. Beş yıl önce terapiye başladığım dönemde çok gergindim. Her şey ve herkes üzerime geliyor gibiydi. En çok da annemle aramda gerginlik vardı. Yemekle ve bedenimle ilgili sorunlarım vardı. İncecik olursam herşey iyi olacak, ilişkilerim yolunda gidecek diye katı bir diet izliyordum, takıntılı bir şekilde... Arada da özellikle kendime yasakladığım şeylere saldırıyordum, sonra hazmedebilmek ve bir an önce çıkıp gitmeleri için bir sürü ilaç yutuyordum. Üstelik on bir yıl önce bir mide ameliyatı geçirmiştım. Bir gecede 70-80 tane hap yuttuğumu biliyorum ve bu tek defa değildi. Her şeyin benim planladığım, düşündüğüm gibi gitmesi gerekiyordu, yoksa aşırı huzursuz oluyordum. Masum dokunuşları da cinsel olarak algılamak yüzünden, dokunulmaktan rahatsız oluyordum, ben de pek dokunmuyordum kimseye. Ayrıca cinsellikte de şefkât ihtiyacı duyuyordum. Doğrudan kalçama, göğsüme dokunulması, şakayla bile olsa çok rahatsız ediyordu, bu evlilikte de huzursuzluk nedeni oldu. Orgazm olmuyordum, masturbasyonla bile.

Çiğdem: Ben ilk olayda kimseyi suçlayamıyorum çünkü annem babam o sıralarda başka şehirdeler,

anneannem var ama o yaşlı ve rahatsız. Fakat ikinci de teyzemi suçluyorum, bunu şu anki konuşmalardan çıkarıyorum. Sanki bilip gözyumuyordu gibi geliyordu bana. Senin söylediklerinden birşeyler çıkardım, sanki ben bir şey veremiyorum bu adama ama bari ellemekle de olsa ufak tefek bir şeyler yaşasın. Yalnızca elini külodumun içine sokarak, sanki beni tatmin etmeye çalışıyor gibi. Ben o duyguyu bilmiyorum ki o anda. Yani hoşuma gidiyordu gitmiyordu diye bir şey de hatırlamıyorum ama zannetmiyorum çünkü büyük bir öfke var. Yani ne yapacaksan bir an önce yap da kalkayım gideyim. Ve yahut da teyzem gelsin de kurtarsın.

Nursel: Tam bir boyun eğme var orada.

Çiğdem: Evet, tam bir boyun eğme. Bende hâlâ büyüklerine karşı gelememe var. Çocukluktan gelme bir alışkanlık. Yaşı kendimden büyük olan birisine asla itiraz edemiyorum.

Nursel: Ben annemin hissettiğini, ya da bildiğini sanmıyorum. O evdeyken olmuyordu bunlar, hatırladıklarım en azından kimsenin olmadığı zamanlardaydı. Anneme öfkem daha çok şundan, dövdüğü için korkuyordum ondan ve beni sevmediğini düşünüyordum. Anneme söylersem ya beni döverse yine, babam zaten uzak işe gidiyor, geliyor. Onun dışında da dört erkek kardeş var. Ama bugün şunu düşünüyorum, annem hangi çocuğuna yeterli ilgi gösterebildi ki bana göstersiz.

Ona öfkelenme sebeplerimden bir tanesi de erkek kardeşime bana davrandığı gibi davranmıyor mesela. Ona hâlâ sarılıp öpüyor.

Gaye: Sıcak Yuva Masalı'nda okudum, çocuklara cinsel istismarın kanunda da yeri yok.

Nursel: Tecavüze verilen cezanın yarı fazlası mı ne..

Gaye: Bekâretin yerindeyse bunun karnı da yok. Benim bekâretime herkes çok dikkat etti.

Nursel: Ben bunu yapan insanların yıllarca hapislerde tutulmasını ya da asılıp kesilmesini savunmuyorum. Onların da bir tür tedaviden geçmesi gerek. Sen beş yıldır terapiye gidiyorsun, ne zorun vardı? Onlar da bununla yüzleşmek zorunda kalsın.

Gaye: Başkalarının kendi yüzünden acı çektiğini düşünsün. Ben çocuğum olmasından korkuyorum özellikle de kız çocuğum olmasından. Onu koruyamam ya da o kadar denetleyeceğim ki çocuğa da hayat hakkı tanımayacağım diye düşünüyorum.

Çiğdem: Benim mesela sürekli denetim altında olan bir çocuğum var şu anda.

Nursel: Ben çocuğumla her şeyi konuşabileceğimiz bir ilişki kurmaya çalışıyorum. Bir de hayır demeyi bilmesini istiyorum. Benim hayır dememe hakkım yoktu çünkü.

Çiğdem: Ben bugüne kadar bu konuyu kimseye söyleme ihtiyacı duymadım. Fakat son zamanlarda şu var üzerimde, sürekli anneme söyleme ihtiyacı hissediyorum. Söyle düşünüyorum sanki, bugüne kadar bunu ben taşıdım, biraz da annem taşısın ama niye

Nursel: 29, boşanmış, dokuz yaşında bir oğlu var, bir şirkette çalışıyor.

annem bilmiyorum. Eşime söylemek zaten aklımdan geçmemiştir.

Çiğdem: Gaye, sen boşanmanda bu olayın etkili olduğunu düşünüyor musun?

Gaye: Bir zaman sonra cinselliğe ilgimi tümüyle yitirdim. Sanki bu dolabın içi çok karışık ben bunu bir boşaltıp düzeltiyim de öyle gibi. Evliliğimin ikinci yılında feci bir hal aldım, seksen kilo olmuştum. Sürekli çocukluğumda annemin babamın bana aldığı tatlı şeyleri, o zamanki sevgi yiyeceklerini yemek istiyordum. Sonra bir gün tak etti kilo ver-

meye başladım, sonra bir yerlerden rahatlatan bir şey olduğunu duymuştum, yogaya başladım, diyetimi değiştirdim. Yogada temel iki şey var, biri temizlemek, birisi de denetlemek. Sanki tacizin arkadan bıraktığı bir pislik var, onu temizlemek. Terapinin iki yılı geçmişti, terapistim hâlâ direndiğini söyledi. Resim yapabiliyordum, tacize konsantre olup birşeyler çizdim. Melankolik, ağlamaklı yüzler, sınıksız kapalı ağızlar, midesini tutarak kıvrılmış figürler. Duyduğum acı ve utancı ilk kez o resimleri terapistime gösterirken söze döküldüm, sonrası geldi, annemle konuşma, kuzenimle yüzleşme, yogadan da çok yararlandım teknik olarak. Bedenimle barıştım. Bugün öyle mankenler kadar zayıf değilim, ama aynada gördüğüm insanı hoş buluyorum. Son altı ay-bir yıldır insanlara dokunmaya başladım, dokunma yalnızca cinsel birşey olmaktan çıktı benim için. Başkalarıyla da iletişim kurmam artık oldukça rahat. Sağlık sorunlarım minimum düzeyde. Şimdi terapi sürecini, tacizle yüzleşmemi anlatan bir kitap yazmayı düşünüyorum.

Çiğdem: Ben her şey benim denetimimde olsun istiyorum. Bir de kendime dokunulmasından çok rahatsız oluyorum. Mesela sık sık minibüste yolculuk yapıyorum, tıklım tıklım bir araba, adamın hiç şansı yok, dokunmak zorunda. Hep ters davramıyorum, dokunularak sevimden rahatsız oluyorum. Kuaföre gitmekten hoşlanmam. Terzi provasından, o tür şeylerden hoşlanmıyorum. Buna karşılık tuhaf bir biçimde bütün arkadaşlarım erkek, ama onlar için bir tür ulaşılmaz kadını hep. İçlerinden geçiyorsa bile dokunulmazlığı olan bir kadını.

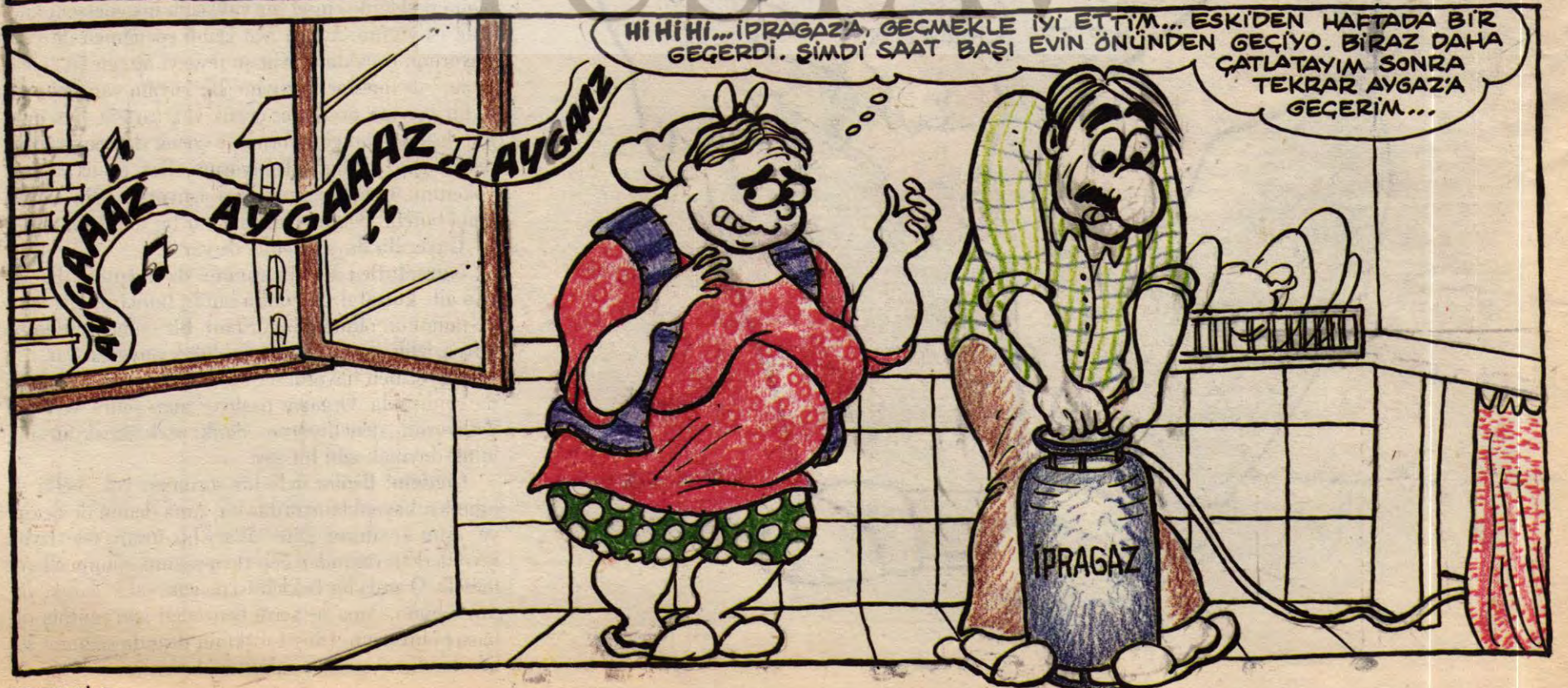
Nursel: Benim o günlerden bugünlere kalan aynalarla ilgili problemim var. Ağabeyim üstümden ayna orada ve izliyor. Bir ara gözüüm takıldı. Mesela çocukluğunda, gelişme çağında insan saçıyla başıyla oynar, makyaj yapar ya bende hiç öyle şeyler olmadı. Ben dokunulmaktan hoşlanmıyorum ama arkadaşım olan erkeklerde cinsel bir yaklaşım hissedersen kaçmak istiyorum. Ayrıca ben kendi çocuğuma da yapmıyorum, çocuklara "Git şu teyzeyi öp, git şu amcağı öp," denmesine karşıyım. Bir rüyam var; depo gibi bir yer var, orada bir çocuk var, çaresiz. Ben odanın dışında onu görüyorum, o çocuk da benim. Ama ona ulaşım yardım edemiyorum. Ben çocukluğumu yokettim. Çocukluğumu geri istiyorum. Bu dünya bana borçlu. Benim alacağım var bu dünyadan.

Gaye: Bu duygu bende de var.

Nursel: Ben aile kavramına da karşıyım. Benim için aile kutsal değil çünkü bütün bunların aile içinde mümkün olduğunu gördüm. Bir de herkese karşı güvensizlik ve aşırı bir sorumluluk duygusu var.

Gaye: Ben hayatımda bir defa orgazm oldum, o da yanlışlıkla. Orgazm başlıyor ama sonra kendimi ketliyorum, denetliyorum. Sanki zevk almaktan suçluluk duymak gibi bir şey.

Çiğdem: Benim öyle bir sorunum yok, belki de eşimden kaynaklanıyordur bu. Ama demin de dedim ya, eşim kendisine göre şakacı bir insan, televizyon seyredirken yanından geçerken sağımı solumu elliyor mesela. O anda bir beklentisi de yok, şaka olarak yapıyor bunu. Ama o tacize benzediği için müthiş rahatsız oluyorum. Cinsel ilişkinin dışında sağımın solumun ellenmesinden rahatsız oluyorum.

Bir gerilla komutanı

Kürtçe adı Xece. Türkçe Haco. TC kayıtlarına göre ise Hatice Yaşar. Doğum tarihi 18 Ocak 1951, ama yine TC kayıtlarına göre doğum tarihi 1 Ocak 1951. Nüfus memuru öyle uygun görmüş. "Çocukluğumda Türklere acırdım, onları korumaya çalışırdım, övünmek gibi olmasın Kürdüm" diye anlatmaya başlıyor. Çünkü Haymana doğumlu. Orta Anadolu Kürtlerinin en yoğun yaşadığı bölge. Haco, biraz büyüdükten sonra aşiret reisi olan dedesinin göz bebeği olmuş. Ve dedesi, onu sağ yanına oturtmuş, yani kendisinden sonra yerini alacak olanın yeri. O yaşta bu, ne işe yarar dersiniz? Haco, kısa sürede keşfetmiş, mesela yaramazlık yaptığında doğru dedesinin yanına gider, sağ tarafına oturmuş. Ne annesinin kaş, göz işareti, ne babasının dik dik bakması onu yerinden kıpırdatamaz, olayın şiddetinin geçmesini beklermiş. Dedesinin bütün kararlarına katılan, onunla tartışmaktan çekinmeyen, hatta babasının ne iş yapacağına dedesiyle birlikte karar veren Haco, bugün Avrupa'da yaşıyor. Ama gerçekten Avrupa'da. Öyle Avrupa devletlerinden birinde değil. Avrupa'nın her yerinde. Ben onunla İngiltere'de karşılaştığımda Avusturya'dan geliyordu, birlikte geçirdiğimiz bir haftadan sonra Almanya'ya gidecekti. Cebinde bir yığın anahtar. Elinde küçük bir valiz. Toplantılara katılıyor, konferanslarda konuşuyor. Artık yalnızca kendi akrabaları, aşireti değil, Kürtlerin önemli bir bölümü Haco'nun ne söylediğini dinliyor, önem veriyor. 84'den bu yana hiçbir grup adına konuşmamış, hiçbir grup adına toplantılara katılmamış. Pekin Konferansı'na da adına bir davetiye almış, ama o, Çin'de yaşananları protesto ederek katılmamış. Türklerin çok az tanıdığı Haco'yu sizinle tanıştırmak istedik. Bir derginin yazışmaları müdürlüğü ve grubun şefliğinden, dağlardaki silahlı mücadelede askeri sorumlu olarak geçirdiği günlere kadar hep iktidarda kalan bir kadının yaşadıklarını, düşüncelerini aktarmak istedik. Üstelik de eğlenmeyi çok iyi bilen, kokusundan, kreminden asla vazgeçmeyen bir kadın Haco.

- Herşey nasıl başladı?

9-10 yaşlarındaydım galiba, babamla Ankara'ya gitmiştik. Bendedesinden geçerken bir takım adamlar gördüm, kadınlara bakıyorlardı. "Burada ne oluyor?" diye sorduğumu hatırlıyorum ama babamın ne cevap verdiğini hatırlamıyorum, adamların bakışlarını hiç unutmadım. Babam kasap, bizim dükkanın önünde kediler toplardı ve etlere bakarlardı. O adamlar da aynı öyle bakıyorlardı. Sonra yine o gün dilenen yaşlı bir kadımla küçük bir çocuk gördüm. Kendi

Orta Anadolu Kürtlerinden bir kadın. Aşiret reisi. Gerilla olarak dağda savaştı. Askeri sorumlu oldu. George Habbaş'tan, Talabani'ye herkes onun ne söylediğine önem verdi. Erkeklerle kıyasıya tartışmaktan hiç çekinmedi. Kremelerinden ve kokularından da asla vazgeçmedi. Şimdi katıldığı her toplantıda iki söz hakkı istiyor, biri genel siyasi durum, diğeri kadın olmak üzerine. Haco, yaşadıklarını ve bugün hayata nasıl baktığını, neler yaptığını anlattı.

kendime söz verdim, bu dünyada kendini satan ya da dilenen bir tek kadın kalmayınca kadar mücadele edecektim. Mesela fizik okumak istiyordum, atom bombasını etkisiz hale getirecek birşeyler yapabiliyordum.

- Liseyi nerede okudun?

Bursa'da. O zamanlar yalnızca anti emperyalisttim. 68-69 lise bitti, Ankara Gazi Eğitim'in Fransızca bölümüne devam ettim, artık Dev-Genç'liydim. O sırada kullanılan slogan ve marşlardaki Türk lafı, bir haftada "halk" a

dönüştü. "Ne oluyoruz? Kürt, Kürt dersiniz herkes Barzani'ye gider" dediğimde, beni, "Sosyal şovenlik yapma" diye uyardılar. Ben de dilekçe verip Dev-Genç'ten istifa ettim ve DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları)'na geçtim, artık ayrı örgütlenmeyi savunuyordum. Bu örgütlenme içinde Kürtçe isimli ilk dergiler ve kitaplar yayınlanmaya başladı. *Rızgari* (Kurtuluş) dergisi yazışmaları müdürü de bendim. Yıl 1976. Ve o günden bu yana aramıyorum. Hakkımda sayısız

dava var, hâlâ da açıyorlar, ama hiçbir zaman yargılayamadılar.

- Yani sen yazışmaları müdürü oldun ve hemen tepedekiler arasında yerini aldın?

Bir dakika, önce şunu söyleyeyim; parti fikrine hep karşı oldum. Nedenini bilmiyordum ama başkanları sevmezdim. *Rızgari* dergisi çıkacaktı, ben Dev-Genç'ten gelmişim, herkese güvenir miyim, yazışmaları müdürlüğüne kendimi önerdim. Hemen kabul ettiler. En küçükleri bendim. En az üç, hatta 10 yaş büyük erkeklerle parti fikrini tartışıyordum. İki yandan örgülü saçlarım, kırmızı kurdelemle. Hâlâ da en genciyim. Hiçbir lonca siyasi sınıf kadar kapalı olamaz. Kısa süre sonra *Rızgari*'den ayrılıp Ala *Rızgari*'yi (Kurtuluş Bayrağı) kurduk. Bizim için "iki buçuk kişi" dediler. İki erkek vardı, buçuk da ben. Oysa ben olmasaydım o ayrılık olmazdı.

- Tamam kendine çok güveniyorsun ama kadın olman hiç ayağına dolaşmadı mı?

Tabii ki, mesela bu ayrılık tartışmaları sırasında, şef olarak kabul edilen arkadaş benimle ayrıca konuştu. İlk edemeyince, "Sen kadınsın" dedi, "Evet, biliyorum" dedim, "Benimle yattığını söylerim," "Ama sen çirkinsin, diğer arkadaşlar daha yakışıklı değil mi?" diye sordum. Konuşma bitti. Ama yine de son toplantıda bir başkası, "Haco, benimle yattı," dedi. Düşünebiliyor musun? Daha sonra birlikte ayrıldığımız iki arkadaştan biri, "Haco bunu yapmaz," dedi, diğeri de, "Ben Haco'ya ilgi duydum, bunu da göstermeye çalıştım, ama o farketmiyor bile," dedi. Kısacası o iki arkadaşla birlikte ayrıldık, tabii ki daha sonra onlara, "Ya yatsaydım ne olacaktı?" diye hesap sordum.

- O sırada evliydin galiba?

Evet. Benim ilk ulusal hainliğimdir. O sırada avukatımdı, yani bizim derginin bütün davalarını takip ediyordu, ben de öğretmen olmuşum, tayinimi yaptırmaya çalışıyordum, o yüzden teklif etti, ben de arkadaşlara sor demiştim, "tamam" dediler, ardından da hain ilân edildim.

- Sonra ne yaptınız?

Çizmeleri çekip, köy köy dolaşarak neler düşündüğümüzü anlatmaya başladık. *Rızgari*'nin tabanı tümüyle bize geçiyordu. Diyarbakır'da konuşma yaptığım salon basıldı, silahlar çekilecek diye korktum çünkü kan dökülünce diyalog kopuyor. Korktuğum oldu ve bir süre sonra İstanbul'da bizden birini vurdular, sonra da Diyarbakır'da. Bunun üzerine açıklama yaptım, bir kişi daha vurulursa şefleri hedef alacağız, biz tabandan kimseyi vurmayız. Bunun üzerine kimse bize dokunmadı. Askeri sorumlu bendim,

çünkü profesyonel katil istemiyorduk. Gün oluyor beş ayrı yerde konuşma yapıyordum, kime yazdığımı bilmek istiyordum. Bu arada Şam'dan bir haber geldi, Kürt örgütleri arasında birleşme konuşmaları başlamıştı. Ben Talabani'nin alternatifiydim. Her yerde öyledir, senin güçlü olduğunu öğrenince dururlar.

- Kararları sen mi veriyordun?

Tabii. Sen örgütleri ne zannediyorsun? Bir kişi karar verir. Çalışma sistemi de önemlidir. Mesela soygun yapılacak, biri sadece bilgi verir, biri başka bir şey. Arkadaşlarıma her zaman, konuşacağımız zaman benim adımları verin derim. Şöyle bakıyorum da genelde siyaseti illegal yapıyorlar, eylemi legal. O sırada Stalinist olduğumu söylüyordum ama başka bir şey yapıyordum. İşte cephe görüşmeleri başladı. Talabani falan. Yıl 1980. En büyük prestij bizde. Beyrut gazetelerinin manşetlerindeyiz. Ben kamp için George Habbaş'la görüşmeye gittim. Beyrut'un halini görünce de içim acıdı. Bir daha Filistin'le başlayan bildiri yazmayacağım dedim ve yazmadım. Dağdaki ilk toplantımızda da "Arkadaşlar" dedim, "Sovyetlere sosyalist dersem, sattım" demektir. Kamp üç yıl sürdü. Bu arada bana bir pasaport çıkartıp Sovyetler'e gönderdiler, görüp ikna olmamı istediler herhalde. 12 Eylül sabahı da Moskova'daydım.

- Kampta kadın olmak nasıl bir şey?

O ne demek? Şef benim. Bu sınıfa girdin mi herşeyi yapabilirsin. Yeter ki açıkta yapma, emsal olmasın. İçkiri iç, adamı çadıra kapat. Siyaset pezevenklidir. Siyasetin bir sınıfın elinden çıkması lâzım, birini satıyor çünkü yalancı olmak zorunda. Herkesin katıldığı, kendi kararını verdiği siyaset başka bir şey. Bir de ben hiç kamp lafı kullanmadım, oraya mermi sayısı kadar kitap da götürmüştük. Irak, İran bombalarından korkmuyorduk, bu sakalıdan mı korkacağız diye Marks'ı tartışıyorduk. Mesela şeflere daha çok para ayrılıyor, ben bunu arkadaşlarıma dağıtıyordum. Hayat tabii ki zordu ama benim için değil. Babamın kasap dükkanı olduğunu söylemişim ya, günde 50-60 koyun şişirirdik, her işe de yardım ettiğim için ciğerlerim epey gelişmişti. Yaptığım iş kadın işi değildi, erkek fiziğine dayalı bir iş yapıyorduk, bunu görüyordum. Kadının toplayıcılıkla uğraşması tesadüf değildir. Ama o dağ ben iki kere çıktım. Etrafta akrep ve yılan kaynıyordu, günde iki yılan öldürdüğümüz olmuştur, mermimiz de azdı hemen ateş edemedik. Bombalama başladığı zaman ben anı defterimle semaverimi kapıp sığınağa en son girerdim. En son girdiğim için de en korkusuz kabul edildim.

- Ama kremlerin ve kokuların hiç eksik olmadı?

Evet. Elizabeth Arden'in kremlerini kullanıyordum, Christian Dior'un da kokusunu. Herkes bunları kullanırsın diye savaşıyorum, o yüzden de kendimi hiç mahrum etmedim.

"Şef benim. Bu sınıfa girdin mi herşeyi yapabilirsin. Yeter ki açıkta yapma, emsal olmasın. İçkiri iç, adamı çadıra kapat. Siyaset pezevenklidir. Siyasetin bir sınıfın elinden çıkması lâzım, yalancı olmak zorunda."

Her zaman önce sevgiyi öğrenelim istedim. "Sen karınla sevişirken dört ilkeyi mi konuşuyorsun" diye soruyordum. Karısını dövdüğü için attığım insanlar olmuştur.

- Kürtlerle ilgili ne düşünüyorsun?

Kurtarılmış bölge fikrini savunuyordum. Bunun için kolları sıvadık ama birinci yılın sonunda gördük ki uçaklara karşı kalaşnikof bir işe yaramıyor. Halkın peynir ekmek vermesi bile büyük fedakârlık. Uçaklardan atılan bombalar Kürdistan'ı tahrip ediyor. Düşmanın zayıf yeri Kürdistan değil. Karşılıksız bize yardım edecek devlet yok ki, dört tarafımızda da düşman. Bir biçimde biriyle anlaşma yapılacak ve bu devletlerin arasında karşılıklı kullanılan bir alet olacaksınız. Bunu kabul edemedim. Krem kadar, silah da hayatıma girmişti ama ekmeğin fiyatını bilmiyordum. Bu arada bir Troçkiste aşık oldum.

- Ne yaptın?

Ne yapacağım? Sovyetlerle ilgili önemli bir tartışma için arkadaşlarımla biraraya gelince, "Ama önce durun ben evlenmek istiyorum," dedim. "Olmaz, herkes ne der?" diye karşı çıktılar, şaşırđım, "Ben onay için sormadım, haber veriyordum," dedim. Sonra da "Tamam," diyerek konuyu kapattım. Tartışma konumuza başladık. Her söylediğime ya gülüyor ya da "Bu Troçki'nin görüşleri," diye itiraz ediyorlardı. Ayağa kalktım ve "Bu iş bitti, ben gidiyorum," dedim. "Peki,

ne olacak?" dediler, ben, "Korktum derim," deyince de itiraz ettiler, "Kimse inanmaz ki". Sonunda genişletilmiş bir toplantı daha yapıldı, benim önerim bir konferans yapalım, görüşlerimizi tartışalım oldu. Ama "Hacı bir Troçkistle evlenmek istiyor, konferans öncesi bunu halletsin," dendi. Tamam, dedim ve aşık olduğum adama gidip, "Hadi evleniyoruz," dedim. Döndüğümde günlüğüme el koymuşlardı, benim bütün fikirlerim oradaydı, tartışmalara girerken herşeyimdi. Bir an onları vurmaya düşündüm, sonra kendimi. Ama hiçbir şey yapmadım. Ala Rızgari mi adımı doldurmuştu. Kurtarılmış bölge tezi yanlıştı. Demokratik merkezizetçilik de yanlıştı.

- Bunun için savaşıyordun ama?

Evet, hani on çocuğun var, bir işin de yok ama boşanıyorsun ya, işte öyle bir durum. Sevgiliyle Troçkizmi tartışıyorum ama o başka yana çekiyor, ben başka. Dağın tepesine çıkıp bağıra bağıra ağlıyordum. Kara kış, baharı bekliyoruz, artık karar verdim Türkiye'ye geçeceğiz. Bu arada sevgilim, "Avrupa'ya gidelim," diye tutturdu. Ben, arkadaşlarımla bırakıp gitmek istemiyordum, benimle geldiler, kim isterse birlikte geri dönmek zorundayım. Sonunda bir mektup "Karımsan gel, yoksa bu iş bitti". Tamam dedim, bitti. Hadi yine ağla ağla. O sırada Türkiye'den haberler geliyor, "Hacı'ya son sözleri söylenmeden öldü-

rülecek," diye. Dört ayda çok zor bir yürüyüş sonucu Şam'a geldik. 30-35 kişiyiz, beş kuruşumuz yok.

- Şimdi ne düşünüyorsunuz?

Silah ve demokrasi yanyana konulması mümkün olmayan iki kavram. Birinin güçlendiği yerde diğeri aynı oranda geriler. Dağda silah ve mermi hava ve su kadar zorunlu bir ihtiyaçtır. Ve iyilik-kötülük, yararlı-zararlı, korkak-yiğit, halkın dostu-düşmanı vb. her türden değer yargısı buna göre belirlenir. Bu süre ne kadar uzatılırsa halkla ve halkın talepleriyle silahlı güçler arasında o oranda büyük uçurumlar oluşur. Uzun süreli ve kendini toplumun günlük yaşamından izole eden "kurtarılmış bölge"ye dayalı silahlı mücadele anlayışının doğal sonucu olan bu gerçekliği dengeleyecek tek güç sivil halkla yakınlaşmak ve siyasi hayatta ana rolü onlara teslim etmekten geçer.

- Kürt kadını olarak ne diyorsun?

Dört taraftan kuşatılmış bir halkın kadını için, ulusal kurtuluş mücadelesi devam ederken, kendi kadınlık durumunu sorgulaması lüks sayılıyor. Yüzyıllardan beri kendi evinde bir tek gün bile barış içinde yaşayamayan Kürt halkının kurtuluşu, sadece erkeklerin hazırladıkları bir kurtuluş projesine kadınların katılması ile mümkün değildir, bu projenin her cümlesinde kadınların da aktif katılma hakkı sonucu istenen sonuca ulaşabiliriz. Sistemi yargılamak yukardan bakmak çok önemli, aşağıdan görüldüğü gibi değil. Her yandan sürekli uyanık olmak gerekiyor. Siyaset güçler dengesidir. Mesela silahlı savaşın başlayacağı belliydi. Apo'ya başlattılar. Suriye yaptı. T.C. başka yol bırakmadı. İki taraf da birbirine muhtaç. Apo önemli değil. İkameci siyasetin, ben halkımı kurtarıyorum diyen siyasetin ağzına tükürmek lâzım. Siyasiler her yerde toplumun en vasatlarıdır. Kürt halkı örgütlüdür ve eşitlikten taviz vermeye niyeti yok. Kürtler komşularıyla eşit olmak istiyor. Ortadoğu haritası artık değişti. Ne demişler kötü komşu insanı ev sahibi yapar. Kürdistan kuruldu. Burada tabii ki dolaysız demokrasi olsun istiyorum. Kadın hareketi bunu yapabilecek tek harekettir, direkt kendinden bahsediyor çünkü. Arkadaşlarıma her zaman, "Bir gün seçime girersem yüzüme tükürün," derim.

- Sevdiğin adama ne oldu?

Ben Şam'da yine kahraman ilan edildim. İsveç'ten telefon etti, "Nasıl-sın, seni özledim, ne zaman geleceksin?" gibi. Önce işlerimi bitirmek zorundaydım. İşte sonunda bir gün İsveç'te beni karşıladı, "Önce eve gidelim," diyerek. Bir ev. Dayalı, döşeli. Gelenler "Hayırlı olsun," diyor. "Ne oluyoruz?" dedim, "Karım değil misin?" dedi. Bir dakika. Oturup konuştuk. Yani dağda çok hoşuma gitmişti ama...

- Avrupa'da bir takım akademik çalışmaların da oldu?

Benim yediğim halı yiyecek tarih ve felsefe bilmeli ama Berlin'deki duvar-

dan utanıyordum, orada uzun süreli yaşayamazdım. Paris'te tarih okudum, "Marksizmde milli mesele" diye bir çalışmam var. Marksizm nasıl erkek egemense milli meselede de egemen ulusun devamını sağlıyor. Boşanma hakkında "ama" koydun mu olmaz. Kısacası bir hak savunulurken "ama" dedin mi olmuyor. Azınlık yok, herkesin kendi kaderini kayıtsız şartsız tayin hakkını savunuyorum, devlet yalnızca organizasyonla uğraşmalı. Bir ara da İsviçre'de Sartre ve Yeni Roman üzerine okudum.

- Kürdistan'a yeniden gittin ama kalmadın?

91 Baharında BM kararıyla Saddam uçaklarını kaldıramayınca Kürtler halk ayaklanmasıyla harekete geçtiler. Seçim kararı alındı, bir parlamento oluşturuldu. Kürt halkı Irak devleti ile bütün köprüleri atmıştı. Kısacası 92 Mayıs'ında Kürtler memleketlerinin ufak bir parçasında da olsa de facto bir devlet sahibi oldular. Kadınlar bu dönemde çok aktifti. Ben de oradaydım. İlk kez sokaklarda Kürtçe şarkılar söylüyorduk, 15 gün sonra karşı mitinglere başladık.

- Neden?

Hükümet kurulduktan sonra kadınlarla ilgili şeriat yasalarının değiştirileceği umuldu. Ama hiçbir şey olmadı. Bunun üzerine Medeni Kanunun derhal değiştirilmesini isteyen bir komite oluşturuldu, en fazla kadının imzalayacağı ortak bir metin hazırlandı. 60'lı yıllarda KDP (Kürdistan Demokrat Partisi)'nin merkez komitesine kadar yükselebilen ilk kadın, şimdi 70 yaşlarında olan bir Nahide Şeyh Selam vardır, ilk hükümette içişleri bakanının da annesi. İlk imzayı o attı. Ben onunla tanışmak için gitmeye çekinmişim, o ilk toplantıma geldi ve bastonunu yere vurarak, "Kızımı selamlıyorum ve yaptıklarının altına imzama atacağım," dedi. Herkes işin sahibiydi. Süleymaniye'de bir haftada 10 bin imza topladık. Köy köy dolaştım, dağdan bakmanın hıncını çıkarırdım. Toplantılara gelen kadınlar oradaki erkek rolüme geliyor tabii dağda savaşmışım. Bedenimiz bizindir demek isterim, ama olmaz. Kocasını dağda bir kadınla konuşmak çok daha zordur. Kadınların kürtaja karşı çıkacağını düşünemezdim, ama karşı çıktılar, erkeklerimiz, çocuklarımız öldürüldü diye. Ama bütün kadınlar, partilerine rağmen kampanyaya katıldı. Erkekler bir oldu bitti ile karşılaştı, şimdi cevap bekliyoruz.

- Son durum nedir?

Çatışmalar yeniden başlayınca bizim hükümetin fakslarının kilitlenmesi işini erteledik. Orada her şey çok zor, dünya yeniden izin verince Saddam saldırıya geçti. BM, Kürt halkının kendi rızası ile dayanamayıp bir süre sonra kendiliğinden Saddam'a teslim olacağına inanarak geçici bir kararnameyle küçük bir Kürt devletini kabul etmek zorunda kalmıştı. Aynı zamanda da bu uygulamanın BM'lerin temel prensiplerinde bir değişikliğe neden olmaması ve başka ezilen halklar açısından emsal teşkil

etmemesi için tüm imkânlarıyla Kürtleri teslim olmaya zorladılar. Şimdi Kürtler direniyor, bu arada atılan bombalar ekili alanları mahvediyor, en bereketli topraklarda insanlar açlıktan kırılıyor. Saddam'a uygulanan ambargo deliniyor ama Kürtlere hiçbir yardım ulaşmıyor. Şimdi Kürtler BM'lerin himayesinde ya Saddam ya da açlık veya soğuktan ölmeye seçeneğiyle karşı karşıya bırakıldı.

- Avrupa'da neler yapıyorsun?

Dört parçadan kadınlar her yıl toplanıyoruz. Bu yıl dördüncüsü organize edilecek. Her dilde tercüme var. Partiler artık, "Bağımsız kadın hareketini destekleme, özendirme," kararı alıyorlar. Şimdi her şey gücümüze bağlı. Ben de gittiğim toplantılarda iki kez konuşma hakkı istiyorum, bir genel siyasi durum, iki kadımlarla ilgili. Benim tarihim yok edildi. Bir tek kolektif hafızam var. Genel siyasete girdiğimizde erkeklere benzediğimiz oranda kaybederiz. Temsili sistemin içindeki her kadın kaybeder. Geçici başarılar olabilir. Başkan bile olabilir ama artık yaptığı kadın politikası değildir. Sistem buna izin vermez.

- Hacı, senden etkilenmemek imkânsız gibi, nasıl birisin sen kendini nasıl anlatıyorsun, insanlar seninle tanışınca, konuşma olanağı bulunca ne diyor?

Kürtler bilir. Tüyük, program düşmanım. Fellini'yi severim. Ben bilirim demiyeceksin, her şeyden kuşku duyarım. Tecrübe de yetmez, sürekli uyanık olmak lazım. Çayı da çok severim, hem öyle bir iki bardak değil, semaverle. Bak bir şey anlatayım: Bir beyin oğlu, çobanın kızını sever, bey ne yapsın kabul eder ve kızı istemeye gider. Çoban iki büklüm, buyrun beyim, buraya oturun diye beyin altına minder sürmek ister, sonunda bey dayanamaz, "Minderde oturmakla bey olunmaz, ben kapının arkasında da otursam bey olurum" der. İşte, durum budur. Bir de her gittiğim yerde bana sorulan üç soru var, cevaplarıyla birlikte söyleyeyim: Bir, Hiç aşık oldun mu? Cevabı, Ben her bahar aşık olurum. Aşkı bilmeyenler başkaları için birşeyler yapamaz. İkinci soru; Hiç vazgeçmeyi düşündün mü? Cevap, "Erken kalkmak zorunda olduğum her sabah bir daha asla diyorum." Üç, biz ne yapabiliriz? Avrupalılara "Silah fabrikalarımızı kapatın diyorum. Türkiye'dekilere de şunu söylemek istiyorum, "Kardeşinizi, oğlunuzu, kocanızı askere göndermeyin."

asuman

ODTÜ Kadın Çalışmaları ilk mezunlarını verdi

Ben mezun oldum, Yihhuuu!

"ODTÜ Kadın Çalışmaları sırasında bütün eğitim zamanımın en eğlenceli ve üretken dönemini geçirdim."

ODTÜ Kadın Çalışmaları, Şubat 1994 tarihinde eğitimine başladı. İlk sınıf on kadın, iki erkekten oluşuyordu. Ben tabii kendi kendime, "Bu erkekler burada ne arıyor dedim. Sonradan bunun, akademik çalışmanın kendi yapısından geldiğine karar verdim, hani objektif olmak, herkese açık olmak gibi. Zira, kadınlar da benim o güne kadar çalışmaya alıştığım aktivistlerden epey farklıydı. Sonunda, ders aldığım süre içinde, bütün eğitim zamanımın en eğlenceli ve üretken dönemini geçirdim. Dersler kanlı tartışmalara (hafif bir abartı var) sahne oldu ve hatta kimisi değişik düşüncelerini tecrübe de ettiğinden bu tartışmalar çok üretken geçti.

Kalkınmadan cinsiyetçiliğe, emekten teoriye, hukuktan araştırma metodlarına geniş bir yelpazede akademisyen kadınların çalışmalarından haberdar olduk. Ve daha keyiflisi, yıllardır kendi alanlarında yer yapmış ve kadınlar açısından bilimlerini icra etmiş kadınları tanımak ve tecrübe ve bilgilerinden yararlanmak olanağını bulduk. Bu kadınlardan bazılarının beni çok etkilediğini söylemek istiyorum. Bütün bunların teşkilatlanmasını yürüten Program Başkanımız Feride Acar'a çabaları için müteşekkirim.

Tezimi, "İnsan Hakları, Uluslararası Koruma ve Cinsiyet Kavramı" üzerine yazdım ve Haziran 1996'da mezun oldum. Tezimde, kadınlar açısından insan hakları kavramlarının ne ifade ettiğini ve kadınların insan haklarının nelerinde, nasıl ihlâl edildiğini tartıştım. ODTÜ'ye girerken İngilizce okumanın ulaşılabilir yayın zenginliği açısından önemli olacağını düşünmüştüm. Gerçekten de, popüler kitapları Türkçe'ye çevrilmiş pek çok kadının İngilizce'de çok daha ciddi ve işe yarar çalışmalarından yararlanma olanağı oldu. Diğer amacım ise, Kadın Çalışmaları'nda üretilen bilgiyi olabildiğince Türkçe'ye kazandırmaktı. Yazdığım dönem ödevlerinden bir kısmı Türkçe olarak yayımlandı, diğerlerini ise ilgi duyan kadınlara fotokopi olarak verdim. Hayat uzun, bir gün tezimi Türkiye için güncelleştirerek yeniden yazmayı ve hatta bastırmayı bile başaracağımı umuyorum.

Fahrünnisa Akbatur (Ekren), Ankara

kahraman karikatürçünün ölümü!

Karikatürçülerin ilk gözümüze çarpması 1980 öncesine rastlar. ama gözümüze girişleri *gırgır*'ın darbe sonrası "muhalif eden tek yayın organı" olup kapatılmasıyla. kimsenin yapamadığını yapmışlardı, hepimiz hayran olduk. *limon* daha sonraki bir dönemde rastlıyor. daha sert şeyler çiziyorlardı, belli ki daha az para kazanıyorlardı ama "onurları var"dı. sonra onlar da para kazanmaya başladılar, *hubir*'cılar *gırgır*'dan ayrıldı, oğuz aral herkesin gözünden düştü, *limon leman* oldu ama kaikatürçüler, modern hayatımızın kahramanları olarak işlevlerini sürdürmeye devam ettiler. çok haklı olarak övündükleri bir şey vardı, ilansız, reklamsız, yalnızca okurdan elde ettikleri gelirle, kimseye müdanaları olmadan çalışıyorlardı. popülerdiler ama bir biçimde rafineydiler de; hele *limon*'da gerçeküstü espriler falan çıkıyordu. abdülmuttalip olan adını mahkeme kararıyla berke'ye çevirenler misali artık medya adını almış olan basının iyice tekelleştiği, sermayeye bağlandığı, gözünü kırpmadan yalan haber yazdığı, "otosansür"ün basbayağı "içselleştirildiği" yıllardı. mizah dergilerinin durumu tabiri caizse şam'da kayısının itibarını aratmıyordu. üstelik de başka bir ümide fırsat tanıdı mizah dergileri, çünkü yıllar geçtikçe kanaatkâr ama şerefi için kimseye müdana etmeyen karikatürçü tipi yerini para kazanan, hatta iyice para kazanan mizahçıya bıraktı. bu herkes için ince bir ışık anlamına geliyordu, bu ülkede, kendinden taviz vermeden, kalemini satmadan zengin olmak mümkündü. bütün kaabiliyetlerin reklam sektörüne, hem de birbirlerini çiğneye çiğneye koştuğu yıllardı, bir sürü has şair metin yazarı olmuştu. karikatürçüleri boşuna benimsemedik canım.

onlar da o sırada bölündüler, yalnızca çeşitli dergilere değil, işlev olarak da birbirlerinden farklı şeyler yapıyorlardı. hemen hepsi, oğuz aral çırağıydı ama *gırgır*'ın farklı yanlarını sürdürüyorlardı. *hubir*, daha bir etiler'li, daha bir ciksti. *pişmiş kelle* ise, yıllar önceki *mikrop*'un da başında olan kurucusu engin ergönültaş'ın ifadesiyle 1970'lerin komedi seks filmlerinin çizgisini takip ediyordu. en kral rolü ise *limon/leman* kapmıştı. hani *gırgır*'ın cunta'ya muhalif eden bir damarı vardı ya onu sürdürüyordu; hem popüler hem muhalif, daha ne istiyorduk?

mırım kırın edenler olmadı değil, espriler çok kabaydı, küfürler çok açık, çok kadın düşmanıydı. bu kadınlar meselesi zaten karikatürçülerin hep yumuşak karnı olagelmişti. oğuz aral'ın, tamamen bu dünyanın dışında mizah yapan bedri koraman'la paylaştığı ince belli koca memeli kadınlar, öğrencilerinin, özellikle de kızların kaleminde, daha gerçekçi bir form aldılar ki kadınlar için gerçeğe yakın bir biçimde resmedilmenin bile ne kadar ileri bir

uzun zamandır, biraz okur yazar, biraz muhalif olan genç kadınların hayalini mizah dergilerinin erkekleri süsler oldu. cem yılmaz bunlar içinde en yıldız olanı. acaba bu reklam macerası onu gözden düşürmüş müdür?

şey olduğunu biliyoruz. ama işte her şeyi eleştiren, her tabuyu yıkan mizahçılar bir türlü şu erkeklerle dalga geçemiyorlardı (kadın çizerler hariç tabii) kadın erkek ilişkisi, haklı olarak temel konularından biriydi ama işte... saçma duruma düşen genellikle kadınlar oluyordu nedense. bir de eşcinsellere bakışları, hani sokaktaki adam terimiyle adlandırılan er-

kekler var ya, en az onlar kadar düzücüydü. her dilin en canlı ve bokunu çıkardığımız bir deyimle en şenkli şehri olan argoda gezinmeleri iyiydi de argo küfürden mi ibaretti?

sonra başka imgelerde de problem vardı; zayıflamak, zayıf kalmak dünyanın en pahalı şeylerinden biriyken ve genellikle zenginler sırum gibi ve bakliyat ağırlıklı beslenen fakirler şişmanken, karikatürlerdeki bütün patronlar göbekli, işçiler ise belleri büyük olmakla birlikte siliming sentirlardan fırlamışçasına zayıftılar.

bütün bunlar söyleniyordu tabii, ama söyleyenler genellikle hayatlarında tek bir popüler şey üretememiş "entel"lerdi ve mizahçılar da galiba haklı olarak bütün bunları hiç ciddiye almıyorlardı.

derken üçüncü kuşak çıkageldi...

abileri oğuz aral'dan el almışlardı, gençler de onlardan. geçen yıllar boyunca gençlerin önemli bir kısmı, hepimizin ezberlediği tarama ucu, çini mürekkebi macerasına heves etmişler, aralarında bir kısmı da gerçekten tutturmuştu. *gırgır*'ın arka sayfası, amatör köşeleri hasadını veriyordu.

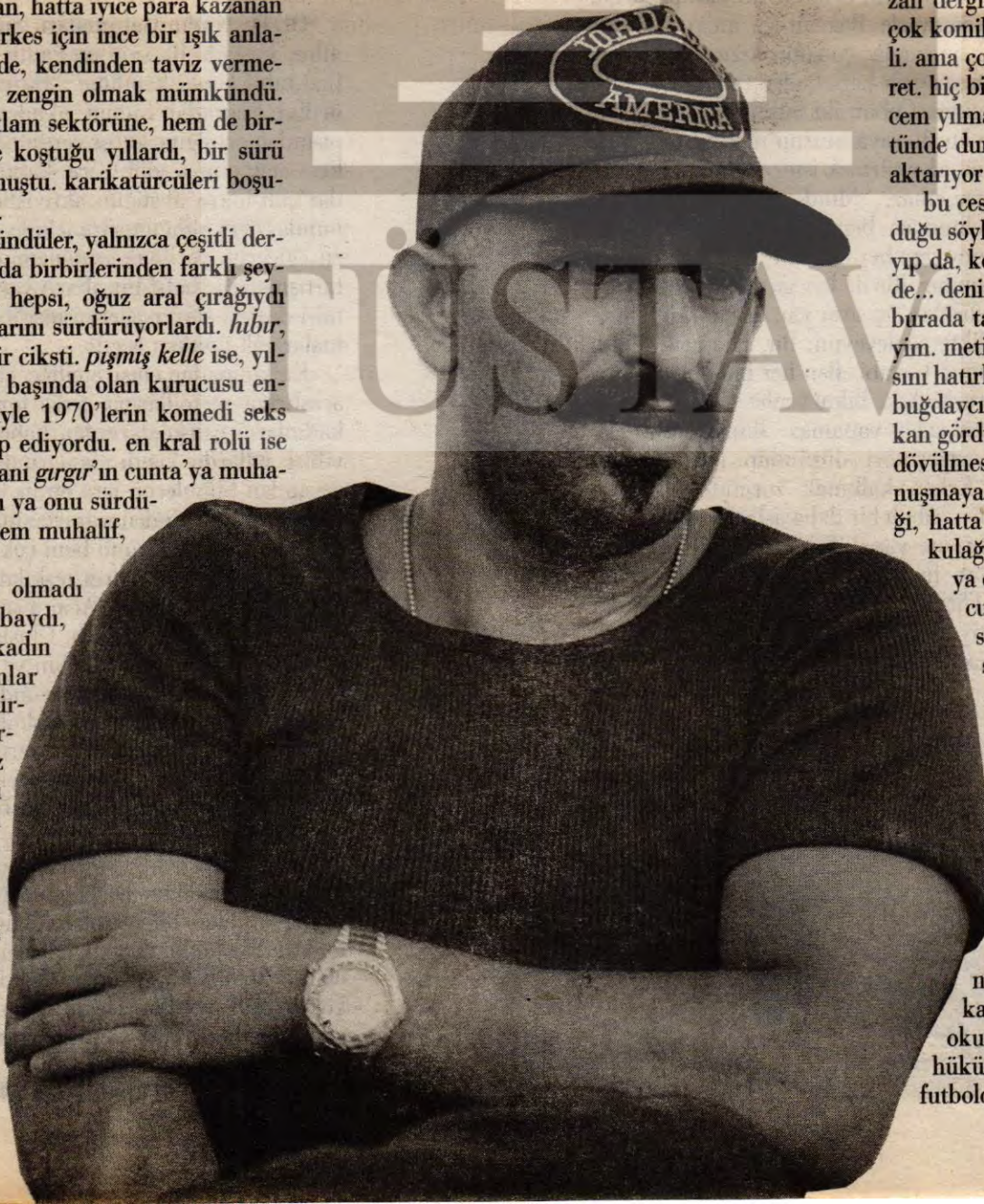
böylece cem yılmaz'la da müşerref olduk.

çok gençti, paşa'lıydı, ahmet yılmaz askere gittiğinde "sen çiz," demişler o da çizmişti. yaptıkları epeyce ahmet yılmaz'ı andırıyor. hani malın gözü, fırlama falan derler ya, öyle bir çocuk. eski bir mizah dergisi okuru olarak söylüyorum, gerçekten de çok komik şeyler yapıyor, gözlemi de belli ki kuvvetli. ama çok önemli bir şey eksik yaptıklarında; cesaret. hiç bir şeyi karşısına almadan yapılan bir mizah cem yılmaz'ınki. hepimiz bakıyoruz, o kafasının üstünde durup bakıyor, bizim görmediklerimizi görüp aktarıyor ve komik oluyor. ama o kadar.

bu cesaretsizliğinin sosyal hayatında da güçlü olduğu söyleniyor. hele son bir yıldır olduğu gibi olmayıp da, kendi halinde çizer bir çocuk olduğu günlerde... denir ki itibarlı abilerine pek karşı duramazmış. burada tatsız bir hikâye aktarmak mecburiyetindeyim. metin kaçan ve alp buğdaycı'nın tecavüz davasını hatırlarsınız, cem yılmaz'ın da olaydan sonra alp buğdaycı'nın evine gittiği, bir tuhaflık sezdiği hatta kan gördüğü, daha önce aynı evde başka bir kadının dövülmesine şahit olduğu ama bu konuda asla konuşmayacağı, tanıklık yapmayı asla kabul etmeyeceği, hatta mahkemeye çağrılırsa da yalan söyleyeceği kulağımıza geldi. doğru mudur bilemem, günahı ya onun, ya anlatanların boynuna. genç bir çocuk, kendini gerçekleştirdiği bir çevre, orada sözü geçen adamlar, karışık, tatsız bir hadise; bulaşmaktan çekindiyse şaşırمام. zaten şerefine düşkün karikatürçü tipi yerini uyanıkspor piçkurularına bırakmaya başlamamış mıydı?

ve gösteri başlıyor

o sıralarda beyoğlu'nda leman kültür merkezi diye bir kahve kurdu *leman*'cılar, duvarları bile eski *limon/leman* sayfalarıyla kaplı, mizah dergisi kültürüne sahip çıkan bir yer. fiyatları makul, sevimli kullanılan bir mekân, özellikle de hayran oldukları karikatürçüleri canlı olarak görmek isteyen okurlar için. çünkü artık karikatürçülerin devri hüküm sürmekte, magazin okuru kızların nasıl futbolculara içleri hopluyorsa (şahsen mesela be-

şiktaş'lı metin-ali-feyyaz üçlüsüne başı dönen herkesi anladığımı beyan etmek isterim) *leman* okuru kızlar da karikatürcüleri hayal ediyorlar. kadınlar güldüren erkekleri sever lafını kim uydurdu bilmiyorum, ama hepimiz kendimizi ağlatanlara gönül verip bu laf uyarınca bizi güldürdüklerine inanıyoruz. işte cem yılmaz da bu tipin en iyi örneklerinden birisi. "aslında yakışıklı değil ama çok çekici abi!" çekiciliği güldürmesinden kaynaklanmıyor tabii, kadın milletini bilmez misiniz, "bu bu kadar anasının gözüyle kimbilir benim anamı da nasıl ağlatır," diye mazoşist mazoşist sayıklarız.

neyse, çocuğun bu yönleri farkedilmemişti tabii. *leman* kültür'de bir tat, bir doku adında bir gösteri yapana kadar. *leman* doldu taşı, her giden cem yılmaz'a bayılıyordu. *leman*'ı, daha doğrusu bir şekilde dokunulmaz olan mizah dergisi kültürünü başka türlü de tüketilir hale getirmenin vakti gelmişti zaten, eh, buna da abiler tenezzül edecek değildi. burada bir parantez açmak istiyorum. lafına son derece güvendiğim iki feminist arkadaşım, gösterisini son derece komik bulduklarını, cinsiyetçilikten ve esas önemlisi küfürden uzak durduğunu anlattılar. sahnede komiklik yapmanın benim seyredemediğim tarihi ateş böcekleri, celal şahin'le başlar, metin akpınar-zeki alasya'yla devam eder ve sahne komiklerinin çoğu küfürden kaçamamışlardır. helâl olsun çocuğa.

neyse, cem yılmaz, *leman*'a sığmadı, salonları doldurdu. mustafa sandal'ın "araba"yı yaptığı yaz kendine üstü açık kırmızı bir bmw bile alacak kadar para da kazanmış. halk çocuğu, antika araba alıp motorun yenileyerek falan görgüsüz olmadığını ispat etmekle uğraşacak değil ya. zaten genç yaşta zengin olmanın hoşgörülmediği raconlar unutulmuş çok oldu. ama para harcamanın da para kazanmanın da sonu yok.

"sen beni sonra cepten ararsın"

telsiz telefonun çok yeni olduğu zamanlarda pahalıca bir berbere gitmiştim. yanımda bir kadın saçımı yıkatıyor, altın, pırlantalı, sarışın, gösterişli, güzel bir kadın. berberin de devamlı müşterisi olduğu belli. hani fön çekilirken fırçaları tutan çırak çocuklar var ya, onlardan birisi bir telsiz telefon getirdi komşuma. sevgilisi, araç telefonundan hatırını sormak için arıyordu; birinin elinde telsiz telefon, ötekinin elinde araç telefonu, "nasılsın hayatım," "iyiyim, ben buradan çıkarken seni ararım," falan diye havadan sudan konuştular. benim için cep telefonlarının memleketimizde şu anki kullanımının ipuçları bu anımda yatar. bunu yeniden hatırlamama cem yılmaz'ın panasonic cep telefonunun reklamına çıkması sebep oldu. bu örneği ikinci defa veriyorum ama mazhar fuat özkan reklâma çıktıklarında *leman* kapak yapmıştı. eskiden çizgisi kuvvetli gençler, "ben reklamcı olmayacağım, karikatür yapacağım," diye hayal kurarlardı. ya şimdi, "karikatürcü olup reklama çıkacağım," diye hayal ediyorlarsa?

aman adresi unutmayalım

reklamda cem (müsaade ederseniz artık soyadını anmayacağım), bir kadının adresini hatırlamak için cep telefonunun hafızasını kullanıyor. hızlı, adresleri şaşırın ama hahayt! parasıyla ulaşabildiği teknoloji imdadına yetişen bir çapkın. bu ülkede çok az kadın sevgilisine evinin adresini verip çağırabiliyor. acaba kaç kadın o sesin, o adresin kendisine ait olmasını hayal ediyor?

çünkü boktan bir hayatta yaşayıp hayallerimizle ayakta duruyoruz. ne yazık, hayallerimizde bile prensler beyaz atlarıyla kapımıza gelmiyorlar. üstü açık arabalarından cepleriyle arıyorlar bizi. ne zaman güldürüp ağlatmadan hayallerimizi süsleyecekler, ne zaman hayallerimiz bize, hayatımız hayallerimize layık olacak, aşk gerçek olacak, ne zaman?

ayşe düzkan

Sendikalaşma mücadelesinde yer alan kadınlar anlatıyor

Alışveriş rüyasının arkasında neler oluyor

Son zamanlarda yeni bir eğlence var, dev marketlerden alışveriş etmek. Carrefour bumerkezlerden bir tanesi. Canlı, ferah, insanı çeken bir mekân. Burada sendika mücadelesine katılıp işten atılan üç genç kadın yaşadıklarını anlatıyor.

Carrefour, Fransız sermayesiyle kurulmuş, genellikle Brezilya, Meksika Tayvan gibi üçüncü dünya ülkelerinde yatırımları var. Son zamanlarda Şabancı'nın yüzde 40 ortaklığıyla CarrefourSa olmuş. Burada çalışan beş yüzün üzerinde işçinin çoğu kadın. Özellikle de kasada, daha yumuşak başlı, daha güler yüzlü oldukları için kadınlar tercih ediliyor. Hem de "prezentabl", "konuşması düzgün" kadınlar. Part-time çalışma da ağırlıkta. Bütün bunların bir sonucu olarak Carrefour'da genellikle 18-24 yaş arasında üniversite öğrencisi kadınlar çalışıyor. Geçtiğimiz Ağustos ayında Türk-İş'e bağlı Tez Koop-İş bu işyerinde örgütlenmeye başlamış. İşyerindeki yöneticilerin çoğu Fransız. Ama ülkelerinde çalışanlara tanıdıkları hakları buradaki işçilere tanıtmaya pek niyetli değiller. İşten işçi çıkarmaya son derece yatkınlar. Faali-

yet gösterdikleri üç yıl içinde 2 bin işçi girmiş iş-

yerine. Yani çalışanların üç katından fazla. Hepsi de hırsızlık benzeri suçlamalarla işlerinden olmuşlar. İşte sendikal çalışma başlayınca, aynı yöntemle başvurarak 16'sı kadın 21 kişi işten çıkartmışlar. Birgül, Nilgün ve Songül bu kadınlardan. İşyerlerinde erkeklerin başlattığı sendika çalışmasına katılmışlar, önce işyeri güvenliğiyle (her vardiyada toplam 250 kişinin çalıştığı Carrefour'da 150 özel güvenlik görevlisi var, tam üniversite gösterilerindeki polis öğrenci oranı!) sonra götürüldükleri karakolda gözaltıyla yüzyüze gelmişler. Ancak sendikaya da güvenmediklerini, kendilerine sahip çıkılmadığını söylüyorlar. Bir daha başlarına benzer bir şey gelirse, bu yaşadıkları örgütlenme tecrübesi onlara yol gösterecek. Çünkü Carrefour'da örgütlenme konusunda yeterli deneyimleri ve bilgileri olmadığını görmüşler. Bütün arkadaşları tekrar işe almaya kadar herkesi Carrefour'dan alışveriş etmemeye çağırıyorlar. Alışveriş biz kadınların "söz ve yetki sahibi" olduğumuz nadir alanlardan biri. Bu gücümüzü Carrefour'da sendikalaşmaya çalışan kadınlardan yana kullanabiliriz.

KADIN ESERLERİ KÜTÜPHANESİ '97

Osmanlıdan Cumhuriyete Kadın ve Giyim

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın 1997 yılına ait ajandası çıktı. Geleneksel ajandanın bu yılki konusu, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'de kadın giyim tarihi. Özenle seçilmiş fotoğraflar, illüstrasyonlar, Türkçe ve İngilizce açıklamalar, takvim. Bu ajandayı alarak Türkiye'nin ilk ve tek kadın kütüphanesinin gelişmesine katkıda bulunabilirsiniz.

Yaşlı erkekleri gençlere nazaran her zaman çekici bulmuşumdur. Bir erkeğin kadınlara sadece kendi gözleriyle görüp anlaması, kadınlara karşı tamamen kendine has bir yaklaşım geliştirebilmesi için önce bir kırkını devirmesi gerekir. Tabii her kırkını deviren böyledir demek istemiyorum, ama olmazsa olmaz önkoşuldur bu. Bunlardan zeki ve duyarlı olan bazıları da, onları buradan saygıyla selamlıyorum, her kadına apayrı bir zarafetle yaklaşmak konusunda ustadırlar. Çok seyrek düşer böylesi ne yazık ki, çok seyrek...

Geçen sonbahar, hiç beklemediğim bir zamanda karşılaştım o erkeklerden biriyle. Tuhaf bir tesadüfle kendiliğinden ayağıma gelen bu fırsatı layığıyla değerlendiremediğim için hâlâ içim yanar. Neyse ki, kokusuyla, sesiyle hafızamın çekmecelerinden birini dolduracak kadar malzeme toplayabildim ona ait. Şimdi gelelim malzemeye...

Ben ve arkadaşlarım her sabah Akaretler yokuşunda otostop çekerdik o dönem. Vapurdan indikten sonra on beş dakika orada dikilir, hayırsever bir vatandaşa rastlamayı bekler, genellikle de iki üç kıza arabasına alınca önce öne oturanda şansını deneyen birine, yürüyerek çıkılamayacak bir yokuş uzunluğunda katlanmak zorunda kalırdık. Bu on beş dakika içinde İstanbul'unuzun sayısız hıyarlarından bir tanesi bile, -istatistik biliminin ve olasılık hesaplarının itibarını yerden yere vururcasına- oradan geçmezse, üstüne para verilen taksimetrelili arabalardan biriyle çıkardık yokuşu.

Bu adam hayırsever bir vatandaş olarak çıktı karşımıza, ben arka koltukta oturuyordum: Efendim, şakaklarımızda yoğunlaşmış, diğer taraflarda biraz daha dağılmış kır saçlar, ensemizde biri daha uzun ve birbirine paralel iki derin çizgi, esmer tenimize yakışan bordo ve haki ahenkli bir takım, senelerin içkisi-mezesi olmuş gayet kıvamında bir göbek, andropoz belasına kendimizi aftershave şişelerine de atmamışız, buram buram yaşamsılık kokuyor nice doğup batmış güneşlerde yanmış, nice sevişmelerde kavrulmuş tenimiz... Hımmın... Ben bu kokuyu bin metre öteden alırım.

Ertesi sabah tekrar rastladık ona, ön koltuğa oturdum. Bir samimiyet, bir sıcaklık doğdu tabii arada: Okula mı gidiyorduk biz, evet. İşe gidiyordu o da. Bu yokuş çıkılır, turmanılır değildi tabii... Taksiciler de pek küstah olmuştu artık, yolcu beğenmiyorlardı. Evet, bizim gibi öğrenciler hep otostop çekiyorlardı buradan, o da her sabah bu saatlerde geçiyordu aynı yerden. Ah, ne iyi! Belki yarın da denk gelirdik, belki ertesi gün de, hatta belki sonraki günlerde de...

Ertesi sabah da rastladık ona, daha ertesi sabahlar da. Artık o buram buram yaşamsılık kokusunun altında, daha başka, daha özgün bir kokuyu da almaya başlamıştı burnum hafif hafif. O hâlâ hayırsever vatandaştı, bense iyiden iyiye bozmuşum niyeti. Kaçınıcı sabahtı hatırlamıyorum, vapurdan inince derhal ortadan kaybolmalarını söyledim kızlara. Hiç şaşırmadılar, zaten ne zamandır bekliyorlardı. Yokuşun başına gidip beklemeye koyuldum ben de. Çok heyecanlıydım.

"Günaydın!" dedik birbirimize. Kızları sordu, "Yoklar" dedim. Biraz bekleyebileceğimizi söyledi, istersem. Döndüm ve "Onlar" dedim, "yoklar bugün, gelmeyecekler." Araba yavaş yavaş çıkmaya başladı yokuşu, nasılız, iyi miyiz, iyiyiz, vites değiştirdi, eli hâlâ vitesin üzerinde, daha önce de sık sık incelediğim eline baktım bir süre, seviyordum ellerini, dokunmak hiç zor değildi, elimi elinin üzerine koydum. Aniden başımı çevirdiğini hissettim, ellerimize bakmayı sürdürdüm, onu da bana değil, ellerimize bakmaya davet ederek. Baktı, çünkü hissettim elimin üzerinde bakışlarını. Elimin içinde yuvarladım elini, parmak uçlarını parmaklarının arasına gömdüm; Kalbini dinledim, benimki gibi atıyordu. Okulun önüne geldiğimizde durdu. "Bak, ben evliyim, çocuklarım var, sen de kızım yaşındasın" anlamına gelen, biraz sıkıntı, biraz uyarı dolu bakışlarla süzdü etraftı, elimi avcunun içinde sıkarken... Neyse ki, bilip durduğum bu anlamsız gerçekleri, o andan itibaren anlamlarını yitirmiş sözcüklerle ifade etmek gereği duymadı, onun yerine bana baktı, biraz şefkat, biraz şehvet dolu bakışlarla ve "Benimle sevişmek mi istiyorsun?" dedi. Hayır, ille de sevişmek istemiyorum, koklamak istiyorum, göğsünün çoğu beyazlamış ve seyrelmiş kollarına dokunmak, o kolların altında hafif pembeleşmiş, buruşmamış da biraz kendini salmış o tene dokunmak, kokusunu içime çekmek, hafızamın bir çekmecesine yerleştirmek istiyorum. Hiç cevap vermedim. Elini bacaklarımın arasına soktu, oramı sıkı, bacaklarımın arasındaki elini okşayıp durdum ben de.

Çıktığımız yokuştan hızla aşağı inip Levent'te bir eve gittik. Anahtar aldığımız kapıcı, beni hafızasının ıvır zıvır çekmecesine koymak üzere dikkatle inceledi, bir demet anahtar arasından bir tanesini ağır ağır çıkarırken. Başka bir adamın ve çocuklarının fotoğraflarıyla dolu bu evde, önce girişteki halının üzerinde, sonra salondaki kanepede seviştik. Onu hiç yormadım. Yani fiziksel olarak hiç yormadım, yoksa bu 40'ını devirmiş erkekler orgazm olurken şapşal gençlerden farklı olarak çekinmeden ruhlarını teslim ettiklerinden, duygusal olarak biraz yıpranırlar. O yüzden özenle saklanacak bir koku bırakırlar kadınların hafızasında. Bir de cin çıkarma ayinlerindeki kadar bu dünyaya ait olmayan bir ses.

Sonraki aylar boyunca o yokuştan hiç otostop çekmedim, vapurdan inip taksilere sığındım. Kızları da göndermedim tabii. Keşke ben üniversiteli bir kız değil de, dişi bir örümcek olsaydım...

Aylar sonra, onu tekrar görme fikri karşı konulmaz bir merak ve isteğe dönüştüğünde, bir sabah gidip onu bekledim yokuşta on beş dakika. Ertesi gün iki, daha ertesi gün üç, sonraki günlerde üç dört on beş dakika. Ne hıyarlar gelip geçti, o gelmedi. Dedim ya, çok seyrek düşer böylesi ne yazık ki, çok seyrek...

İşyeri erotizmi

Geçen sayımızda fantezilere klasiklerden yumuşak bir giriş yapmış, tüpçü, samanlık ve tecavüz fantezilerini ele almıştık. Bu sayıda ise, şu kısa ömrümüzün çoğunu harcadığımız "işyerleri"ne, işyeri erotizmine ve ofis fantezilerine değineceğiz. Bu konuya ayrı bir ehemmiyet vermemizin nedeni, bazılarımızın haftanın en az beş, daha çok yedi günü çalıştığımız şu ofiste, şu kadın kadına halimizle, bizlerin bile fantezilerimizin ilhamını işyerinden almak zorunda kalışımız. Mesela benim bu ofisteki ilham kaynağım (itiraf etmeli miyim ki), bana hep "şalvarımın tozunu duman sandığım", ocağın başına geçip bir orduyu doyuracak kadar katmer pişirebilen kıvraklığına yandığım Şehir Yengem'i anımsatan Melek Güneş'tir. (Aynı kıvraklığı yazılarında sergiler o, Ege kadını karizması işte...) Yalnız bu konu eşcinsel fanteziye giriyor, o yüzden önümüzdeki sayıya havale edip işyerine dönüyorum.

İşyeri erotizminin gücü etkisindedir: bazen tarihin akışını değiştirecek olaylara kaynaklık eder. Bir döneme damgasını vuran Turgut-Semra Özal çiftinin aşkı da Devlet Planlama Teşkilatı ofislerinde başlamıştı, hatırlarsanız... O ne aşk, o ne bitmez tükenmez heyecan, o ne çılgın flört, hem onları hem memleketi on küsur sene idare etti. Gelin görün ki, merhum Turgut Bey'le sekreteri Semra Hanım'ı kapalı kapılar ardında biraraya getiren ofis dizaynı, hiyerarşinin reddedildiği modern işletmecilik anlayışının dayattığı kapısız bacasız yeni dizaynlar yüzünden tarihe karıştı artık. Bugün koskoca Bill Gates ve saz arkadaşlarının odalarına girerken dahi tıklatacak bir kapı ara da bulasın! Hiyerarşi dediğiniz kapıları kaldırmakla kalkmaz tabii, o sapaşğlam yerinde duruyor, olan bizim ofis aşklarına oldu...

Nerede o eski Kastelli kapıları, o kapıların ardındaki ceviz mobilyalar, rahim içi duygusu uyandıran lambriler, kalın perdeler, kadife panolar, bol tüylü, koyu

renkli halılar... Tüm bunları, porno yıldızlarının bile rahatlıkla milletvekili olabildiği İtalya'nın mobilya tasarımcıları ve iç mimarlarının etkisiyle, geleceği hiç düşünmeden, işyeri dediğimiz ve hür irademizle gidip teslim olduğumuz mapushanelerde flörsüz, aşksız ne kadar mutsuz olacağımızı hesaba katmadan bir kalemde silip attık. Şimdi bir buçuk metre yüksekliğinde paravanlarla birbirinden ayrılmış -oda diyemeyeceğim- deliklerde nasıl bir erotizm, ne tür bir aşk yaşanabilir ki? Elimiz mahkûm, fanteziye dayanıyoruz tabii...

Geçenlerde bir arkadaşım yeni çıkacak bir yayının hazırlıklarını sürdüren pırl pırl bir ekibin, sırf gizli saklı, gözlerden uzak ufaklık bir flört, minik bir heyecan kırıntısı yaşayamamanın acısıyla, nasıl toplu olarak birbirlerini çıplak hayal etme oyunu oynadıklarından söz etti. Ağzım iki karış açık kaldı. "Niye şaşırıyorsun ki?" dedi arkadaşım, onların ofisinde paravan da yokmuş, çaresiz hak verdim. Hak verdiğim anda da İtalyan porno yıldızlarının nasıl olup da ellerini kollarını sallaya sallaya meclise girebildiklerini çözüverdim. İtalyanlar bizden bir sonraki aşamadaydılar. Çıplaklığı hayalden gerçeğe önce zavallı bir porno yıldızı aracılığıyla taşımışlardı, artık bundan sonra iş, iç "designer"lardan modacıların maharetine kalıyordu. Modanın merkezinin Paris'ten Milano'ya kayması ve son zirve toplantısının İtalya'da yapılması da tesadüf olamazdı herhalde... Son yıllarda ısrarla empoze etmeye çalıştıkları transparan yani şeffaf giysileri de giymeye ve işyerlerimize anadan doğma gitmeye başlarsak, herşey tamam olacaktı inşallah!

İnsanları bu yeni çalışma ortamlarına, şeffaflıktan çok teşhirci ilişkiler düzenine itenler, umarız, hiyerarşiyile ilgili de bir çözüm düşünmüşlerdir. Yoksa tarihi yeniden yazan o canım işyeri erotizmini bir hiç uğruna yitirmiş olacağız.

Leyla

En az giyinmek kadar karışık Soyunmamak

Giyinmemizin çeşitli sebepleri var; soğuktan, sıcaktan, erkeklerden korunmak. İnancımız öyle emrettiği için, çalıştığımız işin gereği olarak. Ve ne kadar dışında kalırsak kalalım moda çerçevesinde giyiniyoruz.

Aynı şekilde çeşitli vesilelerle soyunuyoruz; yıkanmak, sevişmek, tıbbi muayene, yüzmek... Ve soyunmak için. Ama nasıl giyinmenin türlü çeşidi, her giydiğimiz başka bir anlamı varsa soyunmaktan soyunmaya da fark var.

Mesela Afrika'da kabile düzeninde yaşayan kadınlar yarı giyinik yaşıyorlar. Ama onların çıplaklığının bir pavyonda göbek atan bir dansözün çıplaklığından büyük farkı var. Onların fotoğraflarını çekenlerin, o fotoğraflara bakanların niyeti tam belli değil ama Afrikalı kadınların gündelik giyimi çıplaklık. Ama resmi çekilsin çekilmesin, dansözün çıplaklığı dansını cinsel olarak tahrik edici hale getirmek için.

Soyunmanın başka bir işlevini fark ediyoruz burada. Tahrik etmek. Ama tahrik etmek için soyunmak da farklı biçimlerde olabiliyor. Tercih ettiği partnerini tahrik etmek için soyunmak başka, kim olduğunu bilmediğiniz, hele de araya kameralar girdiyse, kim olduğunu görmenizin bile mümkün olmadığı bir topluluğu tahrik etmek üzere soyunmak daha başka.

Hatırlamaya devam edelim; yüzmek, güneşlenmek için çoğumuz soyunuyoruz. Ama hepimiz farklı miktarlarda. Ve ne kadar soyunacağımızı belirleyen tenimize suyun, güneşin ne kadar dokunmasını tercih ettiğimizle bağlantılı değil.

Çünkü soyunmak bizi bir biçimde savunmasız kılıyor. (İşkence yapanların kadınları bu kadar sık soymaları boşuna değil.) Sadece tenimize acıtmak

üzere dokunacak nesnelere karşı değil bu savunmasızlık; aynı zamanda tenimizin tahrik ediciliğinin oluşturacağı etkiye karşı da savunmasızız. Gövdemiz bir erkeği tahrik edebilir, tahrik olmasını istemediğimiz bir erkeği. O, cinsel arzusunu şiddete dönüştürebilir. ne tehlikeli! Sokakta, sahilde soyunurken bu şiddet hep aklımızın bir köşesinde.

Ama yalnızca tahrik etmek ürkütücü değil. Hatta en az onun kadar güçlü bir biçimde tahrik etmemek de üzücü. Çünkü, bedenini yabancı gözlerle karşılaştırmak yalnızca "güzel" kadınların hakkı. O yüzden, soyunurken, tıpkı giyinirken olduğu gibi yakışıp yakışmadığını da hesaba katıyoruz.

Geçen yaz, sadece kadınların ve çocukların olduğu bir kampa gitmiştik. Hava bir açıp bir kapıyordu. Kamptaki herkes, hava açtığında üzerindeki çıkarıyor, bir yerim

Bugünkü kültürümüze bakan tabii halimizin çıplaklık olduğuna inanmaz değil mi? Sanki anamızın karnından giyinik doğuyoruz da icabettikçe soyunuyoruz.

Taşıyana

Giyinmek karışık, soyunmak da karışık. Bazı ilginç şapkalar vardır, başkalarında bayılırım ama kendimi onu takıp sokakta yürürken hayal bile edemem. Aslında soyunurken de aynı sorun var. Hamilelikten miras kalan varislere dek, bacaklarımı beğenirdim, mini etek giymeye de bayılırdım. Bacaklarımda mor mor görünen bir kaç damar karşıtımdaki ilk tepkim, anında giyim alışkanlıklarımı değiştirmeye tevessül etmek oldu. Annemin bir arkadaşı sayesinde, çok şükür bu fikrimden caydım. Olduğu sarkık duran göğüslerine ve karnına ve de ilerleyen yaşına rağmen küçücük bikinilerinden asla vazgeçmiyordu bu kadın ve hiç de çirkin görünmüyor, hiç de göze batmıyordu. Çünkü bedeninden herhangi bir rahatsızlık duymuyor, çıplaklığını çok doğal bir biçimde taşıyordu. Bir de tersine, bazı kadınlar vardır, mini etek giyerler ve de oturup kalkarken o eteği mütemadiyen çekistirmek suretiyle bu durum sürekli hatırlatır, herkesin gözüne sokarlar: Marlen Düttrih olsan nafile! Galiba giyinirken de soyunurken de en önemlisi bu.

Demet

göründü mü, göğüslerim çirkin durdu mu falan diye hiç dert etmeden bazen bir atlele, bazen ince bir bluzla kalıyordu. Orada erkeklerin hayatımızı nasıl sınırlandırdıklarını hissetmişim. Nasıl giyindiğimizi belirledikleri gibi ne kadar ve nasıl soyunduğumuzu da belirliyorlar. Çoğumuz nasıl her istediğimizi sırtımıza geçiremiyorsak aynı şekilde, sırtımızdakiler bizi rahatsız ettiği zaman çıkartıveremiyoruz.

Soyunmak zorunda kalmak

Bununla kastettiğim şiddet yoluyla soyunmak değil. O bu yazının konusu olmaktan daha acılı bir tecrübe. Ama porno oyuncularından ünlü modellerle, gece klüplerindeki striptizcilere kadar bir çok kadın soyunarak para kazanmak zorunda (n'olur kimse onları buna zorlayan yok demesin, geçim için yaptığımız bir çok şeyi mecburen yapmıyor muyuz?) Soyunmak, bir çok kadın için, fuhuşun yumuşak bir biçimi ve tıpkı fuhuş gibi bir geçim yolu olarak dayatılmış durumda. Bir çok kadın mühendis, avukat, doktor, hakim, belediye işçisi, taksi şoförü yapılmadıkları için, okula gönderilmedikleri, daha içlerine sinecek bir meslekle donatılmadıkları için soyunarak hayatlarını kazanıyorlar.

İstedikimiz gibi giyinemiyoruz, istediğimiz gibi soyunamıyoruz. İşler böyle olmasa belki de, soyunarak yaptığımız şeyler, yüzmek, güneşlenmek, doktor muayenesi, sevişmek daha farklı olacak.

Melek Güneş

13 PAZARTESİ

Minik oğlum büyüdü!

Duygusal değişimlerden önce fiziksel değişimleri başladı. Ben çok aldırmadım. Sonuçta ayaklarının kırk beş numara olması o kadar da önemli değildi. Bizim aramızda bir sorun yaratmıyordu. Bunu ancak okul için ayakkabı ararken hissediyordum.

Aşk olmadan cinsellik

Bir ilişkide aşk mı, cinsellik mi ön plandadır? Aşk olmadan cinsellik veya cinsellik olmadan aşk! Siz olsanız hangisini seçerdiniz?

Bu soruları niye mi soruyorum? İlki dört yıl sürüp biten ilişkimde, belki de yaşımızın küçük olması nedeniyle, cinsellik üçüncü yıldan sonra başladı. Bu ilişkimde oldukça rahattım, çünkü biliyordum ki aşk cinsellikten öndeydi. Derken iki haftalık bir ilişkim oldu. İlişkinin başlangıcında sırlıklam âşık ve kör olan ben, mükemmel bir erkekle birlikte olduğumu, hayatımı paylaşmak istediğim kişiye rastladığımı düşünmekteyken, birden gerçek anlamda çıkmaya başladığımız ilk günde deniz kenarında, ilk defa birbirimize sarılmışken ve güneşin batışını izlediğimiz o muhteşem romantik anda şu soruyla karşılaştım: "Cinsel hayatın var mı, bakire misin?" Yaşadığım şoku sizlere nasıl anlatabilirim? Uzun süren ilk ilişkimden sonra epeyce süre hiçbir şekilde cinsellik yaşamak istemeyen ben, birdenbire korkuya kapıldım. Tanrım yoksa kuzu görünümü bir kurdun eline mi düşmüştüm? Ailemle tanıştırmayı düşündüğüm o harika erkek saf kızları kandıran biri miydi? Acaba şimdiye kadar kaç kadınla yatmıştı? AIDS'li miydi? Söylediği tüm o güzel sözler, okuduğu şiirler beni kandırmak için miydi? Nitekim onunla sonradan açık açık konuştuğumuzda bana cinselliğin aşkın ötesinde olduğunu, bekâretin hiçbir anlamı olmadığını, insanların her yaptığı şeyin bir nevi cinsel tatmin sağlamak için olduğunu, beni kandıracak binlerce cümle daha kurarak açıklamaya çalıştı. Allahtan onun sandığı kadar saf değildim ve tehlikeyi görüp ilişkiyi bitirdim.

Bu konuyla ilgili gazetelerde çıkan röportajları okuduğumda veya arkadaşlarımla konuştuğumda aslında erkeklerin çoğunun bu düşüncede olduğunu görüp ürktüm. Evet, biz kadınlar da cinselliği seviyoruz ama bunu asla aşkın üstünde tutmuyoruz bence. Bir ilişkiye başlarken ilk düşündüğünüz, sizi sevdiğini nasıl bir ortamda söyleyeceği ya da size nasıl romantik dakikalar yaşatacağı değil midir? Ya erkekler? Eminim ki onların ilk düşüncesi "Kazağın altında pek belli olmuyor, göğüsleri güzel mi acaba?" Ya da "Ahmet'ten ne zaman evinin anahtarını istesem acaba?" dır herhalde.

Hani şu aptal araştırmalar var ya, "Kadınların mı beyni daha büyüktür, erkeklerinki mi?" gibi. Erkeklerin beyni ne kadar büyük olursa olsun, boşu boşuna o kafatasının içinde duruyor. Onu alıp üçüncü bir testis gibi şortlarının içine gömssek çok daha işe yarayacak bence.

Simge

Bir süredir korkarak beklediğim olay nihayet başıma geldi. Tabii birdenbire değil, sinsi sinsi, çoğu kez umutlandırarak "Aman ne güzel, biz bu sorunu gayet hoş bir şekilde, pek de etkilenmeden geçireceğiz," diye tatlı tatlı gülümseterek geldi.

Ama işte öyle bir şekilde geldi ki, umarsızlıktan, yetişememekten oturup bir güzel ağladım.

Hay allah, neden söz ettiğimi anlatmadım değil mi? Yoo, aşktan söz etmiyorum, daha beteri ergenlikten söz ediyorum. Evet, benim minik (!) oğlum büyüdü de. Şimdi yaptığım bir dolu işe bir de ergenlikle ilgili kitaplar eklendi. Bu arada oğlumun alaycı sözlerinden de nasibimi alıyorum. "Anne beni daha iyi anlamak için mi okuyorsun?"

Duygusal değişimlerden önce fiziksel değişimleri başladı. Ben çok aldırmadım. Sonuçta ayaklarının kırkbeş numara olması o kadar da önemli değildi. Bizim aramızda bir sorun yaratmıyordu. Bunu ancak okul için ayakkabı ararken hissediyordum.

Sesinin iyice kalınlaşması, tüylenmesi, sürekli yeni giysilere gereksinmesi olması bir yana, birden bire saç jölesi tüketimimizin bir ayda eski bir yıllık tüketimimize ulaşması bile koymadı. Olmayan sakallar için traş bıçakları alınmaya başlandı. Çıkan sivilciler banyodaki aynada saatlerce incelenmeye alındığından bir de dermatologa gitme durumu zorunlu oldu. Oğlum sivilceleri ve saçları için çok zaman ve enerji tükettiğinden eve, işlere ayıracağı zaman kalmamıştı. Okula gönderdikten sonra savaş alanı haline gelen evi toplayıp işe gidip yorgun argın döndükten sonra daha da kötü durumda buluyordum evi. Ergenliğin sonucu bu diye sineye gömüp, tüm iyi niyetli ve güzel duygularımı harekete geçirip bir anlayış yumağı halinde zarif uyarılarda bulunuyordum. Eskiden zorla banyoya soktuğum çocuğum artık sık sık banyo yapıyor, günlerce üzerinden gitmeyen kokular sürüyordu. Evet ama orada burada üzerinden çıkardığı gibi bıraktığı çamaşırlarını, havluları ve bilumum eşyalarını arkasından toplamak yine bana düşüyordu.

Melek halim uzun süre devam etmedi, bu kez isyan edip tıpkı annem gibi -oysa ben öyle olmayacaktım- feryat figan etmeye başladım. Bu da sökmeyince, duygu sömürüsü yapıp paylaşmanın erdemlerini, eskiden ne güzel bulaşık yıkayıp, tathlar yaptığını, bunları özlediğimi anlatmaya başladım. Ama huşu içinde ve monolog şeklindeki konuşmalarımın ortasında oğlumun ya beni hiç dinlemediğini ya da başka şeylerle ilgilendiğini görüyordum.

Bize ne oluyordu? Kendimi annelik ve arkadaşlık kavramları içinde köşeye sıkışmış buluvermişim. Ben böyle kara kara düşünürken, borç harç aldığım arabama göz koymaz mı? İlk önceleri annesi gibi duygu sömürüsü yapmaya kalktı. Bu sökmeyince kendisinin benden daha iyi araba kullandığı gibi cümlelerle benim şoförlük bilgilerim üzerine yorumlar yapmaya başladı. Bütün bunlardan etkilenmedim desem yalan olur. Kendi başımayken çok rahat kullandığım arabama onunla her binişimde hatalar yapıyordum. Sonuçta küçük de olsa o bir erkekti! Kendimi toplamam ve ona karşı direnmem gerektiğine karar verip yalınlıktan sıyrılmam biraz zaman aldı. Sonunda bunu başarıp on sekiz yaşına kadar araba lafı etmemesi gerektiğini kabul ettiğinde muzaffer bir komutan edasıyla ama yine alçakgönüllülüğü elden bırakmadan başarımı önüme gelene anlattım. Bu duygum da, onun sabahları erkenden arabanın anahtarını alıp bir-iki tur attığını çakana kadar devam etti.

"Buna da şükür ellerde neler var" diye düşünürken bu kez de sigarayla yakaladım. İlk önce hiçbir şey diyemedim. Biraz düşünmem gerekiyordu. O zamana kadarki tepkilerinden oğlumun sigara içmeyeceğinden o kadar emindim ki. "Kocan ve çocuğunla ilgili asla büyük konuşmayacaksın" özdeyişi her iki durumda da gerçek anlamını bulmuştu.

Evet uygar ve feminist bir anne olarak nasıl davranmalıydım? Üstelik ben de sigara içiyordum. Hemen oğlumun çok sevdiği dayısına ve arkadaşlarıma danıştım ama çabucak pişman oldum. Hepsi ağız birliği etmişcesine benim sigarayı bırakmam gerektiğini söylüyorlardı. Bu kez babasını aradım -yurtdışında yaşıyor-. Şimdiye kadar pek yararı olmamıştı ama kimbilir belki... Lakin soruna çözüm ararken kendi ayaklarımla başka bir soruna bulaşmışım. Bu kez de paniğe kapılan babayı yatıştırmak gibi bir görevi üstlenmek durumunda kalmışım. Üstelik ortakulda sigaraya başlayan kendisi değilmiş gibi davranıyordu. İş yine başa düşmüştü!

Şu an ne mi yapıyoruz? Sigara içmeme ödülü olarak doğum gününde bilgisayar alma sözü verdim. Artık paket almıyor, ancak cam çok çektiğinde benden istiyor. Kızlar mı? Onlar soyut olarak -benim bildiğim, çünkü "minik" oğlumun artık sırları varlar, ama yakında somut olaylar yaşayacağımızın işaretlerini alıyorum.

Ne diyeyim, hayat devam ediyor ve onu çok seviyorum.

Nurhayat, Ankara

Beni aldatmış...

Üç yıl sürmüş beraberliği... On iki yıl önce ha...
Ben öylesi genç ve öylesi güzelken... O zaman... O zaman...
Düşünüyorum da, neyi bulamamış bende, ne bulmuştu
onda. Düşünüyorum, düşünüyorum... üç yıl ha...

ayağında kaçık bir çorap, portakal rengi ceketimin astarı yıkandıktan sonra çekti, üzerimde. Rengim ruhsarım kaçık, saçlarım taranmadan arkadan öylece tutturulmuş... Dışarı çıkıyorum. Önce Altiyol, vitrinlere bakıyorum. Üzgünüm, yorgunum. Sanki yaşadıklarım bir kâbus, bir karabasan. Ömer Hayyam "Taş yağsın isterse, çok sürmez" diyor. Çok uzun sürdü bu taş yağışları, ezildim. Korunma mekanizmam da bozuk, direkt kafama iniyor taşlar. Bir kadın, bir eş için en acı, en onur kırıcı hakaret aldatılmak... Böyle diyorum ama daha da acısı, kocana en güvendiğin, ondan hiç beklemediğin yıllarda yaşanmış olması.

Hakaretler, dayaklar, kavgalar geçmişte unutamadıklarım ve şimdi de o yıllara ait uzun bir âşk hikayesi. Yapılabilecek hiç birşey yok. Yaşanmış ve bitmiş. Üzülmedim diyorum ama aslında yıkıldım, gümbür gümbür yıkıldım. Dışardan belki de fark edilmiyor, yalnızca ben duyuyorum içimdeki yıkıntının seslerini, kulaklarım uğulduyor.

Altiyol'dan sıkıldım, başım dönüyor. Yine oldukça kilo aldım, kilo aldıkça enerjim azalıyor. Yine de yürüyorum... Yürüyorum.

Moda'dayım... Deniz kenarında. Bir çay bahçesinde. Üşüyorum. Deniz öyle güzel ki. Küçük plastik bir masada bir başmayım, yazıyorum, bu beni rahatlatıyor. Yakın bir dostla paylaşır gibi, bu bembeyaz sayfalar beni anıyor gibi...

Beni aldatmış ha... Üç yıl sürmüş beraberliği... On iki yıl önce ha... Ben öylesi genç ve öylesi güzelken... O zaman... O zaman... Düşünüyorum da, neyi bulamamış bende, ne bulmuştu onda. Düşünüyorum, düşünüyorum... üç yıl ha...

"Ya ben, ya karım," demiş... Böylesi bir birliktelik ha...

Hani ben onun için sofralar hazırlayıp onu beklerken...

Hani genç kadınlığının doruğunda, ben onu yataкта beklerken...

Hani onu mutlu etmek için herşeye evet derken... Beni aldatmış ha, sevmiş ha...

Üşüyorum, deniz öyle güzel ki. Güneşin batışına az kaldı. Son ışıklar denizin üzerinde bir yol gibi, hani yürürsen o ışıklardan karşıya geçersin sanki...

Evet, evet çok geç gelirdi eve, bazen de sabahı bulurdu dönüşü. Ne söylerdi peki? "Arkadaşlarla içki içip dolaştık arabayla."

"İşler, çekler, alacak peşinde koşmalar, vakit nasıl geçti anlamadım."

Hep böyle iyi konuşmazdı tabii.
"Sana ne, iyi artık kılıbık mıyım ben, aklın fikrin şeyde."

Bir gecelik değil, sürekli aynı kadın ha... Bana tercih etmiş, sonra gelip yanıma yatmış ha... Ben hâlâ mutlu etmeye çalışmışım ha...

Üç yıl ha...

O ben değil miydim?.. O yıllar önceki ben... Daha genç, daha güzel ben... İnandığım, güvendiğim ve sevdiğim sen...

Kıskanırdım seni, bir başka kadınla olma düşüncene bile tahammül edemezdim. Hattırlasana geç gelişlerindeki kavgalarımızı ve senin beni inandırışlarını. Hep başarırdın inandırmayı, hep inanırdım beni aldatmayacağına. Bekâretini koruyan bir genç kız gibi gurur ve inatla, biraz da sancıyla korurdum seni başka kadınlardan.

O ben değil miydim ya da, daha mı az benimsin şimdi, belki de gerçekte şimdi "ben" oldum, kim bilir...

Garip bir şüphe, acılı bir güven ve hayat, beni aldatmıyorsan, öyle olduğuna inanıyorsam güzeldi o zamanlar. Senin varlığın önemliydi, sana ihtiyacım vardı, ama hep hep o zamanlar.

Değişen ne? Zaman mı? Ben mi? Sen mi? Artık geç gelmiyorsun. Ben geç geliyorum, sen bekliyorsun. Artık beni aldatmadığına beni inandırmaya çalışmıyorsun. Artık bunu bilmek hayatımı renklendirmiyor. Artık sensiz kalmak beni korkutmuyor...

Şimdi ne kadar mutluyuz, öyle değil mi? Kıskançlık yok, kavga yok, kompleksler yok. Her şeyi konuşabiliyoruz bazen iki erkek, bazen iki kadın gibi. Öyle ya artık dışarıda erkek, evde kadın olabiliyoruz ikimiz de...

Yine dostça, yine arkadaşça bir sohbetti dün geceki... Bugüne ait her acı bugün yaşanıyor, dünün acısı acıtamaz canımı, dünü konuşmak dünü yaşamak değil çünkü. Ben ve dündeki ben, ne kadar da farklıyız birbirimizden. Bunu biliyorsun, öyle değil mi? Ama yine de korumalıyız geçmiş, geçmiş getirdi bizi bugüne, ve kazanılan güven, sevgi hep o günlerden gelen, arta kalan. Bunu unuttun mu? Herhalde unuttun, evet, evet unuttun. Unuttun ki, o günlere ait yaşanmış bir âşk maceramı bana anlattın.

"Ya ben, ya karım" diyebilecek kadar paylaştın ha...

Kararım beni seçmek oldu ha... Teşekkürler canım.

Sen geç geldiğinde hep onunlaydın ha... Hani ben seni camda beklerken.

Hani kendimi sana adadığım yıllarda. Hani sen bana başka kadın yok diye yeminler ederken. Şüphelerimin kıskançlık olduğundan yakırmıken. Sen onunlaydın ha...

Eski "ben", bir gecelik aldatmalardan korkardı, uzun süreli bir aşkı aklına bile getirmezdi... Sen âşk yaşadın ha... O buna tahammül edemezdi, iyi ki bilmedi. Zaten artık yok. Hem belki de hak etmiştir, kimbilir...

Şimdi olmaz değil mi? Sen de biliyorsun kimi aldatacağımı.

Serap Babür

Bağımlılıklar

Sanırım yaptığım hata, bağımlılıklarımın altında yatan nedenleri araştırmak yerine sadece kurtulmaya çalışmak, bunu yaparken de, yerine yeni bağımlılıklar geliştirmek oldu.

Geçenlerde arkadaşlarımla bağımlılıklarımızla ilgili sohbet ederken konunun benim düşündüğüm gibi sadece madde bağımlılığıyla ilgili olmayıp hemen hemen yaşamımızın tümünü kapsadığını gördüm. Hepimizin yoğun duygusal bağımlılıklarımız vardı.

Bunun üzerinde düşündüğümde, aslında hep var olan, yaşadığım, hissettiğim ama bir türlü dillendiremediğim ne çok bağımlılığımın olduğunu farkettim. Aynı zamanda bağımlılıklarımın beni ne denli etkilediğini, değer yargılarımı yıktığını, kendime olan sevgimin ve saygımın azalmasında ne denli rol oynadığını fark ettim.

Bu sayfaya yazan, tanıklıklarını, deneyimlerini, ilişkilerini bizimle paylaşan okurlarımıza teşekkür ederiz.

Kendimi, yaşadıklarımı sorgulamayı çok severim. Ama bugüne kadar tüm bu saydıklarımın temelinde bağımlılık duygusunun yattığını görmemiştim. Aileyle ilgili bağımlılığı yok etmeye çalışırken, gerçekte isteklerimi yanlış yönlendirdiğim için evlendim. Bunu da sevgi adına yaptım.

Sanırım yaptığım hata, bağımlılıklarımın altında yatan nedenleri araştırmak yerine onu "kötü" bir şey olarak algılayıp, kurtulmaya çalışmak, bunu yaparken de, yerine yeni bağımlılıklar geliştirmek oldu.

Evliliğimin bitiminde, duygusal ilişkimin de olduğu iş ortağımla yaşadığım bağımlılık bunun en çarpıcı örneği benim için. Zamanla bağımlılığım o denli arttı ki, ticari anlamda birçok şeyi kendi başıma yürütebildiğim halde, eksikliklerimi gidermek yerine ona bağımlı oldum ve özgüvenimi kazanabilmek için onun beni tamamlamasını bekledim. Kendi başıma hareket etme yetisini kaybetmişim. Onsuz bu işin yürüyemeyeceğine, yürüse bile hep pürüzler çıkacağına ve bunları kendi başıma halledemeyeceğime inanıyordum.

Var olabilmek için birine bağımlı kalmayı sürdürdükçe özgüvenin yok oluyor, geriye çaresizlik ya da öfke içinde kendini yetersiz hisseden biri kalıyor. Oysa ilişkiler eşit koşullarda ve sevgiyle yaşanmalı.

Zaman içinde karmaşık bir yumak haline gelmiş bağımlılıklarımın birer birer kurtuldukça gerçek kimliğimin ve güvenimin yerine geldiğini, hem iş yaşamımda hem de tüm ilişkilerimde daha başarılı olduğumu görüyorum ve kendimi daha çok seviyorum.

Ancak insanı köleleştiren bağımlılıklardan kaçarsak başarı ve mutluluğa kavuşabiliriz. Hadi o zaman ne bekliyoruz? Bağımlılıklarımızın kaynağına inip onlarla savaşmanın tam zamanı.

Nur

kadın doymak bilmez!

biliyorsunuz büromuzda yalnızca kadınlar çalışıyor. yani lâtif cins üzerine gözlem ve araştırma yapmak isteyenler için ideal bir ortam. bu sayı müsaade ederseniz bu konudaki bazı çalışmalarımı aktarmak istiyorum efendim.

büromuzda, bütün modern bürolar gibi bilgisayarlar var ve bilgisayarlar hepimizin gayet iyi bildiği gibi esas olarak oyun oynamaya yarar. bilgisayar oyunları ve giderek bilgisayar denen o menhus aletin ta kendisi kamuoyunda tetris'le özdeşleşmiş durumda. o kadar ki türkiye kamuoyunun güzide bir neferi, genç nüfusun hayatındaki yılmaz temsilcisi olan kızımıza, işportalarda satılan pilli tetris oyuncaklarıyla neden yazı yazamadığını anlatmakta güçlük çektim.

ancak bizim bilgisayarlarımızdan birinde çeşit çeşit oyunun yanında bir de fal var.

şimdi aslında bu fal ideolojik tercihleri açığa çıkarmak, bu aralar sevilen muhalif bir deyimle duruşunu belli etmek açısından son derece faydalı bir kavram. eskiden kahve falı, iskambil falı falan bakarken şimdi bilgisayarda fal bakmamız modernizmin kıskacında gözü kamaşmış engerekler misâli kıvrandığımızın bir belirtisi değil mi? bir yandan da fal gibi bilimsel hiç bir temeli olmayan bir yöntemle hayatımızı belirlememiz idealizmin batağında çırpındığımızın, aydınlanmanın yol gösteren ışığından an be an uzaklaştığımızın bir ispatı. hele ki fal gibi çağların gerisinden gelen bir tekniğin bilgisayar gibi modern çağın medeniyetimize hediyesi olan bir aletle birleştirilmiş olması postmodernizmin şahlamışı değil de ne? dikkat ederseniz bu ideolojik duruş, hiç de kelimenin akla getirdiği gibi bir durağanlık içermiyor, aksine insanın o hareketten o harekete iten bir kavram. neyse, biz bütün bu mecburi hareketleri göze alarak, her gün bilgisayarda fal bakıyoruz.

* * *

tabii bu fal hadiseleri arttıkça, konular da ayrıntılanıyor. geçen gün yine bilgisayarın başına oturduk, fal açıyoruz. bir arkadaşımız iki sene önce ayrıldığı kocası için baktırıyor, "şu anda beni düşünüyor mu?" diye. fal çıkmadı, kız biraz bozuldu, "o herifin hakikatsiz olduğu belliydi zaten," diye söylenerek odadan ayrıldı. o sırada bir arkadaşımızın sevgilisi onu ziyarete gelmişti, hepimize hoşçakal deyip gitti. arkadaşımız onu geçirir geçirmez hemen yanımıza geldi, "bak bakalım," dedi. "şu anda beni düşünüyor mu?" dikkatinizi çekerim, adam kâpidan yeni çıkmış, yani "kadın şüphe eder", diyenler bu örnek karşısında nereden baksanız haklı çıkarlar. neyse onun falı çıktı. sonra başka bir arkadaşımız, lise birdeyken çıktığı çocuğun kendisini hâlâ sevip sevmediğine

baktırdı. falı çıktığında, yüzündeki ifade sanırım aynı yıllarda çok çalıştığı bir imtihandan geçer not aldığı zaman taşıdığı ifadeydi. bu sonucu yetersiz bulmuş olacak ki, bir daha baktırdı; "ölene kadar beni sevecek mi?" "nasıl yani?" dedim. "yani ben öldükten sonra, kendisi ölene kadar beni sevmeyi sürdürecektir mi?" diye izah etti. bu fal çıkmayınca erkek cinsinin özelliklerini nasıl kavradığını açıkladı bize. bunlar resmen kadir kıymet bilmeyen hakikatsiz insanlardı. tam o sırada telefon çaldı, biraz önce bürodan ayrılan arkadaşımızın sevgilisi kitabını unutmuş, bizimki fala da pek güvenmiyor olacak ki, "sen demin beni düşündün mü?" diye sordu. adamcağız, "düşünmesem nasıl arardım ki?" demiş. arkadaşımız suratını buruşturdu, "kitabını unuttuğu için düşünmüş!" tam o sırada deminden beri içeride olan başka bir arkadaş fal tuttu, "onaltı yaşındayken yazlıkta tanıştığımız bir çocuk vardı, şu anda beni aklına getirecek mi?" onun falı da olumsuz çıkmaz mı! bilgisayarın başında fallara bakan ve deminden beri niye sustuğunu merak ettiğimiz arkadaşımız söylendi, "bunlar böyledir zaten, benimki de üç gündür aramıyor, başkasını buldu herhalde..." yarım saat sonra ona telefon geldi, sevgilisi gözetimindeymiş, yeni çıkmış, emniyetin kapısından telefon ediyor. söyledikleri de işse de söylenmesi sürdü arkadaşımızın, "tevekkeli beni düşünüyor çıkıyordu da bir türlü beni arayacak çıkmıyordu." tabii adamın zihni özgür ve fakat bedeni tutsak durumda. yani bir nevi düşünce suçlarının durumu, düşünebiliyor ama düşündüğünü ifade edemiyor. arkadaşım içi rahatlamış gibi bir hali vardı, yine de, "başkasını bulup bulmadığı belli değil tabii," dedi. o da haklı, bu fal her zaman çıkmıyor, başka bir arkadaşımız kavga ettiği sevgilisi falda aramayacak çıktı diye telefona bakmamıştı, meğerse adam aramış. son olarak o gün hiç fal baktırmamış birisine baktık, şu anda biri onüç biri sekiz yaşında iki kızı olan abisinin nişanında tanıştığı çocuğun doğum gününü kutlayıp kutlamayacağını merak ediyordu, falı olumlu çıktı. "umarım doğru dürüst bir hediye alır!" dediğini duydum. tamam anladım, ne deseler haklılar, kadın doymak bilmez!

BU NE İLGİ AH...

kadın unutmaz!

hepimiz biliriz ki şu dünyanın en tatlı ve en kanlı kavgaları aşka kavgalarıdır. gerçi genel olarak aşkın ve kavganın (hemen heveslenmeyin, yeni sol parti kurulmuyor) tadını da, kanını da giderek boku da genellikle erkekler çıkarıyor o başka. ama şu kavga işinin keyfini bizim de çıkarttığımız oluyor. yani bir nevi cinsellik gibi düşünün hadiseyi, bazen siz de... acaba diyorum erkekler bu yüzden mi kavgayla sevişmeyi bu kadar birbirlerine karıştırıyorlar. neyse konuyu dağıtmıyalım. erkek milleti biliyorsunuz fevri, hiddetini dışarı ve genellikle karşısındakinin üstüne üstüne boşaltma konusunda, nasıl diyeyim pek mütereddit değiller. kadınlar öyle mi, elleri pek korkak ahışmış bu konuda (mecazi anlamda diyorum, siz nereden çıkarttınız benim öyle erkek düşmanlığı falan yaptığımızı?) o yüzden öfkelerini iç-

lerine atıyorlar. ta ki zamanı gelene kadar. bu zamanın ne zaman geleceği belli olmadığı gibi kaç defa da geleceği belli olmuyor. ben bu konuları yine bizim büroda gözlemliyorum.

bir arkadaşımız geçen gün yaptığı bir kavgayı anlatıyordu, ev hali evde durduğu gibi durmadığı için kocasıyla hangi filme gidelim diye anlaşmazlığa düşmüşler. arkadaşım hafızası, osmanlı'dan beri bütün evrakların saklandığı, yangında ilk kurtarılacak bir devlet dairesi çelik dolabı gibi olduğundan hemen hatırlamış, bundan altı sene önce de kocası tıpkı bugün gibi onu hiç istemediği vurdulu kırdılı bir filme götürmeye çalışmışmış. bir yandan da ya adam iki sene kadar önce onun zoruyla tam spor programlarının saatine denk gelen iki pembe diziyi başından sonuna kadar seyrettiğini hatırlar diye içini yiyormuş. ama kocası al-

İlerici Kadınlar Derneği kitap oldu!

“Ve hep birlikte koştuk...”

İlerici Kadınlar Derneği, kısa adıyla IKD 3 Haziran 1975'te kuruldu. Dördüncü yılında 15 bine yakın üyesi, 33 şubesi, 35 temsilciliği ve 30 bin basan *Kadınların Sesi* isimli dergisiyle, her yürüyüş ve mitingde pankartının arkasında binlerce kadının yürüdüğü, TKP'nin yan örgütü diye bilinen koskoca bir örgüt. Eski IKD'liler IKD'yi anlatan bir kitap hazırladılar. *Ve Hep Birlikte Koştuk...*

“1976 yılında erken evli, erken hamile, erken memurum. Telefon Başmüdürlüğü'nde çalışan üç yüz kadından biriyim. Okuyorum, paylaşmıyorum. Haksızlıklara karşı çıkıyorum. Kendi sesimi kendim bile duymuyorum. İşyerimin yemekhanesi yedinci katta, İlerici Kadınlar Derneği'yle karşılıklı. Onları gözliyorum. Hep koşuyorlar, hiç yürümüyorlar. Şehrin trafiğini bile onlar düzenliyor-muşçasına kendilerinden eminler, kıskanıyorum onları. Eşim Ünal Çardak TÖB-DER'de örgütlü, hiç boş zamanı yok. IKD ile TÖB-DER aynı binada, aynı kattanlar. Bir cumartesi eşimle TÖB-DER'deyim. Kararımı verdim, IKD'li olmalıyım. Sesim daha gür çıkmalı. Ve o gün IKD'li oldum.

Üyeliğimin birinci saatinde onlardan biriyim. Tıp Fakültesi'nde öğrenci Şefika Duru Tuncer'le Fuar'da grevci işçi aileleriyle dayanışma ve moral günü var. Şiir okuyorum. Sesim şimdi daha güçlü:

‘Açların göz bebekleri

Değil birkaç, değil beş on, otuz milyon aç bizim.’

O günden sonra artık hiç yalnız ağlamadım ya da gülmedim. Dertlerimiz, sevinçlerimiz hep ortak oldu. İki ay sonra oğlum doğduğunda adını IKD'lilerle oylayarak Barış koyduk. Onu pankartlarda uyutarak büyüttüm. Ve hep birlikte koştuk.”

IKD tarihini anlatan kitaba adını veren tanıklık, Gülten Irgan'ın. Kitapta daha pek çok kadının tanıklığı, anlatımları ve söyleşileri var. Okuyup bitirdiğinizde kitabın isminin ne ka-

dar uygun olduğunu düşünüyorsunuz, gerçekten de binlerce kadın hep birlikte koşmuşlar.

Onlarca panel, yürüyüş, miting, toplantı, imza kampanyaları, konuşmalar, küçük toplantılar, büyük toplantılar, tartışmalar... Derneğe gelir sağlamak için el işleri satmaktan sendika binalarını temizlemeye kadar pek çok iş... O şehirden bu şehre koşup örgütlenme çalışmaları, ev gezmeleri, grev ziyaretleri. Bildiriler, pankartlar, afişler. Komisyon çalışmaları, bir üst organa yazılan raporlar... Ve bütün bunlar elbette erkeklerin denetiminde, ama erkek eli değmeden yapılmış.

Bir yandan asıl olarak sol politika yapmak, bir yandan kadınlarla ilgili talepler üretmek... Bir yandan bir partinin denetiminde çalışmak, bir yandan da görece bir özerklikle karar almak, uygulamak, inisiyatif kullanmak...

“Yandaş bir örgüt”

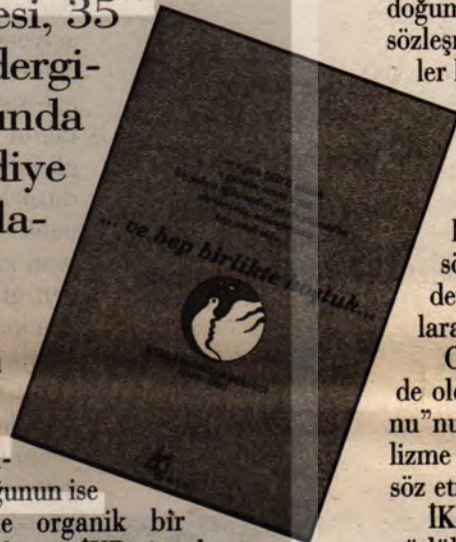
Önce IKD'nin kuruluşuna bir göz atalım. IKD'lilere göre IKD, Türkiye Komünist Partisi (TKP)'nin, sözlü ve yazılı yayımlarıyla Türkiye'de bir kadın örgütünün kurulmasını teşvik etmesiyle kuruluyor. “Bu durum, TKP'nin ‘kadın sorunu’na gereken önemi vermeye başlamasından çok, içine girdiği yeniden örgütlenme ‘atılım’ının bir parçası olarak, 1975 yılına diğer komünist partileri gibi ‘yandaş’ bir kadın örgütüyle girme çabasını yansıtıyordu.”

IKD'nin yöneticilerinin sadece bir

kısmı parti-

li, üyelerinin çoğunun ise partiyle organik bir bağı yok ama IKD yine de partinin kadın örgütü. IKD'deki partili kadınlar partiye düzenli rapor veriyorlar, partinin gündemini IKD'ye taşıyorlar.

IKD'nin programı, yaptıkları ve söylediklerinde şöyle ikili şey var: Bir yandan ülke ve dünya sorunları hakkında söz söylüyor. Kadınları hayat pahalılığına, faşizme, savaşa, hatta hava kirliliğine karşı mücadeleye çağırıyor. Bunları hep anahk ve eşlik bağlamında yapıyor. Mesela, “Kadınlar, eş ve ana olarak savaşların acısını en derin duyanlardır,” diyor, anaları faşizme karşı mücadeleye çağırıyor. “Anahk’a Saygı” mitingi düzenliyor, hayat pahalılığına karşı boş tencerelele yürüyor. Hatta bazen iyice abartıyor; “Grevci kocalarınızı destekleyin, yoksa çocuklarımız hesap sorar” diyor. “Grevci eş nasıl olmalıdır?” sorusunu, “Grevdeki kocasını güler yüzle uyandırmalı, diğer grevci eşleriyle gidip onlara yemek pişirmelidir,” diye cevaplıyor. Bazen ana ve eş kavramlarına bile gerek görmüyor. “Sömürü düzeninin havası insanları zehirliyor” di-

yor, Şili işkence gemisi Esmeralda'nın Türkiye'ye gelişini protesto ediyor. vs.

Ama bir yandan da kadınların okuması, erkek eline bakmaması için çalışması gerektiği anlatılıyor. İşe girme ve terfide kolaylık, yasaların anayasadaki eşitlik ilkesine göre yeniden düzenlenmesi, her iş yerine kreş, doğum izinlerinin artırılması, toplu sözleşmelere kadınlarla ilgili maddeler konması, sendikalarda ve partilerde kadınların yönetimlere girmesi gibi talepler üretiliyor, bunlarla ilgili politika yapılıyor. Ancak bütün bunlar dile getirilirken erkeklerden hiç söz edilmiyor, kadını ezdiği için devlet ve sermaye suçlanıyor, onlara karşı talep üretiliyor.

O dönemin bütün sol örgütlerinde olduğu gibi, IKD de “kadın sorunu”nun çözümünü asıl olarak sosyalizme erteliyor ve “özel” alandan hiç söz etmiyor.

IKD'nin o dönemdeki sol kadın örgütlülüklerinden en önemli farkı, örgütlülüğü, gündelik, somut işleri daha fazla önemsemesi ve partiye bağımlılığına rağmen kendi başına iş örgütlemesi.

Öylesi bir örgütlülük ki, dört yılda üye sayısı on beş bine ulaşıyor, 33 şube, 35 temsilcilik açıyor, *Kadınların Sesi* 30 bin basıyor.

IKD'nin örgütlenme modeli ise, hiyerarşik bir parti örgütlenmesi gibi.

En tepede genel yönetim kurulu var, bölge sekreterlikleri genel yönetim kuruluna, şubeler temsilciliklere, temsilcilikler de şubelere bağlı. Şubelerde de işçi (işkollarına göre), bölge, semt, öğretmen, öğrenci, sağlık elemanları, ev kadınları komisyonları oluşuyor.

biz de yapamaz mıyız?

ikd'lilerin artık pek çoğunun gerçekçi bulmadığı bir toplum projesi için gösterdiği kararlılığı feministlerin göstermemesinin sebebi nedir?

ilerici kadınlar derneği. 12 eylül öncesinin önemli örgütlenmelerinden biriydi, bugünden, bizim bulunduğumuz noktadan bakınca iyice önem kazanıyor. o yüzden çoğu tanıdığımız, arkadaşlarımız olan bir grup eski ikd'linin tarihleriyle ilgili bir çalışma yapması çok önemli geliyor bana. tarihten hiç anlamamakla birlikte, *ve hep birlikte koştuk...* gerek tanıklıklar gerekse belgelerle ikd hakkında okuruna epeyce bir fikir verebiliyor. ikd'nin on beş bin üyesi varmış, o sebeple kitabın birden fazla baskı yapacağını umuyorum ve gelecek baskıların daha da iyi olacağını düşünüyorum.

ikd, dönemin ve yaklaşımının bir gereği olarak erkek egemenliğini hiç hedef almamış, bunda şaşacak bir şey yok. ama bu kadar kadının bir araya gelip dünyayı değiştirmek için bir şeyler yapması, arada bir "ev işlerini yalnız başımıza yapmasak," gibisinden şeyler yazıp çizmesi, bu arada çoğunun hayatının tamamen değişmesi, politize olmaları hiç de önemsiz değil. kitaptan okuduğum değil ama bildiğim bir şey, ikd ileri gelenlerinin çoğunun daha sonra feminist olmaları boşuna değil diye düşünüyorum.

dikkatimi çeken bir şey de, ikd lokallerine erkeklerin girmesinin yasaklanması. feministler olarak, sosyalizm yanlısı kadın örgütlenmeleriyle karşı karşıya kaldığımız yıllarda, eylemlere erkeklerin bulaşmaması konusunda ısrar ettiğimizde aldığımız tepkileri hatırlayınca, bunun her ne kadar ileri ve politik bir arkaplam olmasa bile kadınlara insiyatif kazandırıcı bir şey olduğu anlaşılabilir.

ama ikd tarihini okurken aklıma düşen başka bir şey var. ikd'liler inanılmaz bir inat ve fedakârlıkla çalışmışlar. inatları ve fedakârlıklarının örgütleniş, tarzı doğrudan demokrasinin falan tartışıldığı şu günlerde bir çok sosyalisti bile irkiletecek nitelikte, ama kararlılıklarına hayran olmak şahsen benim elimde değil. canla başla çalışıp on beş bin kadını örgütlemişler, dergilerini otuz bin satmışlar. bu başarıda arkalarında güçlü bir politik merkezin olmasının da etkisi vardır tabii ama neredeyse her imkânı kendi elleriyle yaratmışlar.

aklıma düşen soru şu: feministler arasında da çok kararlı, çok fedakâr kadınlar olduğunu biliyorum. bir çoğunun tıpkı ikd'liler gibi canla başla çalıştığına şahidim. feminizm türkiye'de bu kadar kısa zamanda ses veriyse biraz da bu kadınların emekleriyle oldu bu. yine de ikd'lilerin yaptığı çalışmaya benzer bir şey gerçekleştirmemiz sözkonusu olmadı. hatta eski ikd'lilerin bile feminist olduklarında aynı hürs göstermediklerini söylemek haksızlık olmaz. bunun sebepleri üzerine düşünmeye değer kanaatindeyim.

stalinist bir sol örgütün disiplinini, hatta disiplin diye bir kavramı benimsememiz mümkün değil. bizler gönüllülük esasına göre çalışmayı temel alıyoruz. üzerlerine aldıkları işleri yerine getirmeyen arkadaşlarımıza karşı hiç bir zaman müeyyidemiz olmadı. çoğu en fazla sitem ve daha sonraki zamanlarda güvensizlikle karşılaşmıştır. bunlar feminist örgütlenmenin hem olumlu hem olumsuz yanları bence. ama ikd'lilerin enerjisini yalnızca çelik örgüt disipliniyle açıklamak bana yetersiz geliyor. çünkü başka örgütlerde, çelik disipline falan meraklı olmayan sol örgütlerde de kadınların canla başla ve genellikle erkeklerden daha fedakârca çalıştıkları sadece benim gözlemim değil. kadınların kurtuluşu için aynı çabayı, aynı enerjiyi göstermeyişimizin altında yatan nedir?

bizler yıllar boyunca, hiç bir kurtuluş projesinin herkesi içermediğini, yalnız feminizmin kadınların kurtuluşunun ideolojisi olduğunu anlatık. hemen hepimizin buna samimiyetle inandığını da biliyorum. ama içimizde bir yerlerde bir şey, kadın erkek karışık hareketlerin daha kapsayıcı olduğuna inanıyor galiba. bir çoğunuzun dilinde de politikanın feminizm dışında bir şeyleri kastediyor olması basit bir dil sürçmesinden öte anlamlar taşıyor. toplumun bin yıllık hafızasında esas kahraman olamayışımız bizi de kandırıyor. kendimizin, kadınların merkezinde, başrolünde olduğu bir şeyi pek o kadar da ciddiye alamıyoruz.

ikd'liler çok mu gerçekçi, çok mu doğru bir proje sunuyorlardı kadınlara? buna çoğunun inanmadığını *ve hep beraber koştuk* ta okuyoruz. ama projelerini yaşayış biçimleri farklıydı diye düşünüyorum. bizler de kadınların gücünü, tarih içindeki rolünü ve ne kadar dönüştürücü olabileceğimizi farketsek her şeyin başka türlü olacağına inanıyorum. o zaman türkiye'de feminizm şu anda olduğundan daha farklı bir şey olacak bence. belki de hep birlikte ilk sloganlarımızı hatırlamanın tam vaktidir. "kadınlar vardır"; öyleyse "kurtuluşumuz için el ele!"

ayşe düzkan

"İKD kadınlara güven kazandırdı"

Kitabı hazırlayanlardan Saadet, Gönül ve Semra o günleri anlattılar.

- **Kitap özetiyle şunu anlatıyor; coşkulu, heyecanlı, çalışkan kadınlar bir araya gelip kadın kadına sol politika yapmışlar.**

Gönül: İKD, partinin kadınlara görev vermesiyle başlıyor. Yönetim kurulunda partili kadınlar çoğunlukta olmadığı halde böyle bir bağımlılık sürekli vardı. İdeolojik, politik bağımlılık vardı. Hatta bir ölçüde örgütsel bağımlılık da vardı ama küçük bir insan grubu kanalıyla. Biraz parti kadın hareketini küçümsediği için, sendikal hareket, gençlik hareketi gibi önemsemediği için, biraz da deneyimi ve politikası olmadığı için, şunu yapın, kadınları şöyle örgütleyin demiyorlardı.

Saadet: Ashında kadınlarla ilgili şeyler yapıldı, kreş talepleri, doğum izinlerinin artırılması filan. Hem de her şeyde kadın bağlantısı kurmaya çalışıyorduk. Mesela barış dediğimizde insan olarak barış istiyoruz demek yerine kadınlar şunun için barış istiyor diydük. Ve bir sürü partili olmayan kadın geldi İKD'ye.

- **Bu kadınların bir kısmı da belki evde, sokakta kadın olarak yaşadığı sorunlar için geldi. Bu kadınlar sorularının cevaplarını bulabildi mi İKD'de?**

Saadet: Biz bu cevabı erteledik. Bunun gerçekleşeceği zaman sosyalizmdi. Öyle bir indirgemeci mantıkla, "Sosyalizm için mücadele ederiz, kadınlar kurtulur" diydük.

Gönül: Ev işleri köleştirir, aptallaştırır diydük. Devamı olarak buna karşı çıkıyorduk. Toplu yemekha-

neler, toplu kreşler olmalı, bu da sosyalizmle gerçekleşir diydük.

Semra: Ama yakaladığımız somut sorunları hiç ertelemedik. Kreş sorununu hep gündemde tuttuk. Kadınları çalışmaya sevk edip ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına destek olmak çok önemliydi. Ama özel hayattan söz etmedik.

- **Özel hayattan söz etmediniz ama kadınların hayatında değişiklikler olmadı mı?**

Semra: Güven kazandılar. Hepimiz kendimize güvenmeyi öğrendik.

Gönül: Olağanüstü değişim oldu bence. Üyemiz olmayanlara ne kadar faydamız oldu onu bilemeyeceğim ama üye olanlar çok şey kazandı. Herkes küçük de olsa bir bildiri yazmayı, kalkıp bir yerde konuşmayı öğrendi. Kahve pişirmek, daktilo yazmak gibi, erkek egemen örgütlerde kadınlara layık görülen işler dışında gazete çıkarmaktan yazı yazmaya, yürüyüş örgütlemeye, yürüyüşte güvenliği sağlamaya kadar pek çok işi erkeklerden yardım almadan yaptık. Öyle kuralımız vardı, erkek eli değmeyecek diye. O on bin kadının hayatında çok şey değişti. Bazı fabrikalarda kreş açtırdık ama bunlar İKD'nin çok daha önemsiz katkıları. Bu on, on beş bin kadının güvenlerini geri dönülmez bir biçimde değiştirdi. Bu özel hayatlarına da etkili oldu. 12 Eylül'den sonra çok kadın kocasından boşandı.

Semra: İnsanlar kendi kendilerine kaldıklarında boşanmalar arttı. O yıllarda kadının aktif olması iyi bir şeydi erkekler için. Zorunluluktan eve döndü, erkekler kadınlardan başka şeyler bekledi.

- **Feminizme geçiş nasıl oldu?**

Gönül: Birbirini bulabilenler içindeki büyük bir çoğunluk feminist oldu. Ama bu yalnız İKD deneyiminden değil. 12 Eylül'den sonra okuduklarından, politik örgütüm, görev verirken veya önemli görevler vermezken İKD'yi ne denli küçümsediğini anlamaktan.

Yirmi yıl öncesinin at kıvrıklı gençleri, bugün geçmişlerini yazdılar.

Odalarımıza yeşil gaz maskeleri

Yaz mevsiminin rahatlığı ve kolaylığı yanında kışın getirdiği sıkıntılar (ben kışı da severim -ya da sevdim- şu yoğun hava kirliliği olmasa), saymakla bitmez. Kat kat giyinmekten, yolların çamuru ve genzimizi yakan havanın pisliğine kadar hepimizi bezdiren bir yanı vardır kış aylarının. Özellikle de İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerde yaşayanların başedemedikleri en büyük sorun, yıllardır hava kirliliği olmaya devam ediyor. Yetkililer doğal gaz kullanımıyla halledilmiş gözüyle baktıkları bu konuda aslında yeterince ciddiyet göstermiyorlar. Örneğin, İstanbul'da yaz aylarında bile, rüzgârsız günlerde yoğun hava kirliliği yaşanıyor. Bunun nedeni de, başta bizlerden Çevre Vergisi tahsil eden Belediye'nin otobüsleri olmak üzere her gün sayıları artan taşıt araçlarının denetimsiz egzozlarından çıkan bol kurşunlu gazlar. Kışın doğal olarak daha çok içerde yaşıyoruz. İçerilerin havasını da pek tazeleyemiyoruz. Dışarda göz gözü görmeyen, leş kokulu bir hava varken pencereleri sıkı sıkı kapatmak daha hayırlı değil mi? Kapalı yerlerde ortalama 100-200 civarında birbirinden farklı, havayı kirleten madde olduğu saptanmış. Bunların bazılarının kansere neden olduklarından bile kuşkuluyor. Konunun uzmanları, kapalı yerlerdeki rahatsız edici zehirli maddelerin düzeyinin, kolayca yayıldıkları için dışarıya oranla 100 defa daha fazla olduğunu söylüyorlar. O halde evlerde ve mümkünse işyerlerinde soluduğumuz havayı özenle korumalı ve olabildiğince de temizleyip tazelemeliyiz. Nasıl mı? Öncelikle nefesimizle kirlenen havanın başka etmenlerle daha da kirlenmemesi için çaba sarfetmeli, daha sonra da temizleme yolları aramalıyız.

Önce isterseniz düşmanlarımızı tanıyalım ve onlardan uzak durmaya çalışalım. İnşaat ve dekorasyon mal-

zemesi olarak kullanılan kontrplak ve duvardan duvara döşenen keçe türü halılar, havaya zehirli formaldehit buharı vererek solunum yollarında rahatsızlığa yol açıyor. İklim düzenleyici denen ısıtma ve serinlemede kullanılan havalandırma sistemleri temizlenmezlerse havaya küf, mantar ve bakteri yayarak çeşitli rahatsızlıklara neden oluyorlar. Katı naftalin ve oda deodorantları, havaya kanserojen olduğundan kuşkulanan bir kimyasal madde (paraperidiklorobenzen) salıyor; bunları kullanmasak da olur aslında. Kuru temizlemeden gelen giysileri, temizlemede kansere yol açtığı düşünülen tetrakloroetilen kullanıldığı için bir süre dışarda tutarak havalandırmak gerekiyor. İzolasyonda asbest kullanımından kaçınmakta yarar var; çünkü bu madde mikroskobik parçalara ayrıldığında solunursa akciğer kanserine yol açıyor.

Bu noktalara dikkat ederek ve hava kirliliğinin yoğun olmadığı saatlerde de havalandırma yaparak koruduğumuz ev ve işyerlerimize bitkilerle de temiz hava sağlayabiliriz. Yeşil bitkiler havanın karbondioksitini emip havaya oksijen vererek havayı temizledikleri gibi bazı bitkilerin kök yapıları da havayı kirleten maddeleri besin olarak tercih ettiklerinden amacımıza çok uygundur. Örneğin, bir köşeye yerleştirdiğiniz sarmaşık, formaldehit buharını yok etmeye bayılır. Bir çevre bilimcisi, "Bir odada iki saksı açelyayla rahat nefes alabilirsiniz," diyor. Fazla bitkinin hiçbir zararı yok. Onlara ışık, su ve gerektiğinde de vitamin gibi ek besin vermeniz yeterli. Çevrenize güzellik, size coşku, havaya sağlık katan bitkilerinizi sevmeniz de gerekli tabii. Ancak aşırı sulamadan kaçınmalısınız; çünkü fazla su, gereksiz neme yol açarak bitkiye zarar verdiği gibi küf üreterek havanın kirliliğine de katkıda bulunabilir.

Ev ve işyerleri için edinilmesi ve bakımı kolay olan ve havayı da etkili biçimde temizleyecek bitkilere birkaç örnek: Filodendron, Örumcek bitkisi, Laburnum türleri (örneğin sarı salkım), Palmiye türü bitkiler, Ejderağacı, Krizantem, Gerbera papatyası, Sarmaşık türleri, Egreltiotu türleri (örneğin Fuje, diğer adıyla Aşk Merdiveni). Herhangi bir çiçekçiye gidip birkaç saksıyla eve dönmek ve yukarıdaki noktalara dikkat etmek yeterli olabilir ama küçük bir ek daha yapma gereği duyuyorum; sigarayı da baş kirleticilerden biri olarak yabana atmayın!

Fusun Özlen

sak bir tek kadın örgütü için çıktı.

Saadet: O kadınları daha güvenilirlikli yerlerde kullanmadılar. Ev tutmak için kullandılar.

Gönül: İKD 12 Eylül'den önce kapatıldı. Biz evlerde toplanarak tüm Anadolu'daki örgütlülüğümüzü koruduk. Kadınlar hamamlarda toplandılar, sahte nişan törenleri düzenlediler. Olağanüstü bir yaratıcılıkla bir sürü iş yaptılar. Raporları pirinç torbalarında getiriyorlardı. O zaman dergi çıkıyordu, biz de yazıyorduk. "Çorumlu kadınlar şunu yaptı" filan diye. Yaratıcılığa biz de hayret ediyorduk.

- İKD'nin politikalarını asıl olarak partili kadınlar belirliyordu değil mi.

Gönül: TKP'de hiçbir zaman alt örgütlerin söz hakkı yoktu. Aşağıdan yukarı hiçbir şey gitmezdi. Bizimki de merkeziydi. Ama şube başkanlarıyla sürekli toplantı yapıldı, onlara danışıldı. Kampanyalar merkezden saptandı ama tabanın önerileri iletilirdi. Sık sık üye toplantıları yapıldı.

Saadet: Demokratiklik çabası vardı. Ama mesela Ulusal Demokratik Cephe, İKD'yle ne alakası var, tepeden geldi.

- Geriye dönüp baktığımızda ne görüyorsunuz?

Gönül: İKD'liler arasında kadın sorununa bakışta farklı olanlar var, politik olarak farklı olanlar var, ama geriye dönüp baktığımızda, hepimizde ortak bir şey çıktı, bu kadar yıl sonra bizim bu örgüte karşı içimizde bir sevgi var. Bu çok ilginç. Mesela TKP'ye karşı böyle bir sevgim yok. Sevgiyle bahsediyoruz. Göreli olarak daha az yabancılaştığımız bir örgüttü. Kadınların yarattığı o dostça, o uçuk hava diğer örgütlerle karşılaştırıldığında böyle bir sevgi havası yaratılmış. Böyle bir tat kalmış ağızımızda.

Semra: Ben çok önemli bir deneyim yaşadığımızı düşünüyorum. Ben İKD'yi tüm eksiklikleriyle birlikte bir kadın örgütü olarak kabul ediyorum, kadın hareketinin bir parçası olarak görüyorum. Yirmi yıl sonra bir kadın örgütünde çalışmış olmanın bana bir kadın olarak çok şey kazandırdığını düşünüyorum. Bu deneyimi aktarmak açısından kitap çok önemli.

Filiz Koçalı

- Şimdi nerede bu on beş bin kadın?

Gönül: Bir kısmı örgütlü mücadelede ürkütü. Özel hayatlarında ayakları üzerinde dursalar bile, yaşananlar ürkütü yarattı.

Saadet: Gönül militan kadınlardan söz etti. Diğer kadınlar on beş bini bulan üye, onlar militan kadınların çabalarıyla örgütlenmiş kadınlardı. O kadınlarla bağ koştuk, o kadınlar belli bir örgütlenmeyle bir yere gelen kadınlar. Mesela bizim yerel işlerimizde katılım daha çoktu. Yakınındaki fabrikadaki greve ziyarete gidiyordu ama başka bir semte gitmiyordu. Yerel örgütlenmeler ancak onları harekete geçirebilir.

- Sizin açımızdan erkeklerle yüzleşmek 12 Eylül'den sonra mı oldu?

Gönül: Kendi aramızda konuşuyorduk. Çocuk doğurmayacağım deyip boşanma noktama gelen vardı aramızda. Evde iş meselesinde de feministçe yaşıyorduk, ama bunu politika haline getirmemiştik. Erkekler paylaşmıyor, çocuk kadının üzerine kalıyor, doğurmayın filan diyorlardı. Çocuk meselesinde tavrımızın doğru olduğunu söylemiyorum ama bunları konuşuyorduk. Tabii bunu erkeklere söylemedik, aramızda konuşuyorduk.

Saadet: Arkadaşlık düzeyinde konuşuyorduk, "özel olan politiktir" diye değil.

Gönül: Ben parti bağımlıydım. Parti organında herkes ne yaptığını anlatıyordu, ben de anlatacağım, bir sırtına ifadesi geliyordu insanların yüzüne. Dinlerken çocuklardan bahsedilince bir ifade gelir, acıma, sevgi, küçümseyen, hafife alan. Bu surat değişimi bile çok dikkatimi çekirdi. Önemsemeyen, ciddiye almayan.

Saadet: 12 Eylül'den sonra Şişli'de biz ilişkimizi sürdürüyorduk. Kendi aramızda para topluyorduk, evlerde toplantılar yapıyorduk. Görüşme yaşağı kondu.

Gönül: Gençlik örgütlenmesinde, sendika örgütlenmesinde böyle yapılmadı. Polisiye bir tedbir değil. Bu ya-

farklı feminizmler
Kadın açısından
araştırmalarında
yöntem*

S. Coyner, S. Harding, M. Mies, S. Wise, L. Stanley, P. Hill Collins, D. Kandiyoti, M. Lazreg, E. Showalter, A. Ferguson, C. Mansfeld, şimdiye kadar erkeklerin çıkarlarını yansıtmış, onlara hizmet etmiş sosyal bilimlerde geçerli teori ve metodolojileri sorgulayan farklı feminizmlere ait çalışmalarını ve Türkiye'den bakışlar'da Aynur İlyasoğlu, Ayşe Durakbaşı, Serpil Çakır, Belkis Kümbetoğlu, karşılaştıkları zorlukları aşma biçimlerini, izledikleri yöntemleri, deneyimlerini aktardılar.

Hazırlayanlar: Serpil Çakır, Necla Akgökçe
*** Sel Yayıncılık**

Babalı Cad. 20/1 Çağaloğlu Tel: 511 10 05

TEMPO TUR (312) 428 20 96

YILBAŞI GEZİLERİ

Erciyes Dağı Kayak Gezisi
28 Aralık/01 Ocak 18.750.000.- (T.P.)
30 Aralık/01 Ocak 11.500.000.- (T.P.)

Safranbolu, Amasra, Gideros
30 Aralık/01 Ocak 10.250.000.- (Y.P.)

Eğirdir Gölü, Kovada Gölü, Yazılı Kanyon
30 Aralık/01 Ocak 10.500.000.- (T.P.)

Kapadokya Gezisi
31 Aralık/01 Ocak 11.000.000.- (Y.P.)

Hafta sonları gününbirlik Doğa Yürüyüşleri ve Kültür Gezileri için bizi arayınız.

Pazartesi'nin eski sayılarından birinde çok su içmenin yararlarından söz etmiştik. Ama beslenme ve sağlığa ilişkin pek çok konuda olduğu gibi, çok su içmenin faydası da belli ki tartışmalı bir konu. Bakın beslenme hekimi Christine Flament Hennebique kendisiyle yapılan bir röportajda bu konuda neler söylemiş.

UĞRAŞIP DURUYORUZ

Mangal sefası

Ev işi yapma konusunda erkekleri iki guruba ayırabiliriz:

1. Hiç iş yapmayan erkekler. Bunlar ev işlerinin kadınlara ait olduğunu iddia eden ve bunu hayata geçiren erkek tipidir.

2. İş yapan erkekler. Bunlar da kendi içinde ikiye ayrılır:

a. Gerçekten ev işlerini beceren erkekler. Ne yazık ki sayıları çok azdır. Korunmaya alınıp, sayılarının artırılmasının kadınlar açısından tarif edilmez faydaları olacağına inanıyorum.

b. Bunlar iş yaparlar. Yapmasına yaparlar da yanlarındaki kadınlar onlardan daha çok yorulur.

İkinci grubun b şikkındaki erkeklerin en çok sevdiği işlerden biri "mangal sefası" dır. Babam da ikinci gurubun b şikkına giren erkek tipidir. Babamın mangal sefasını anlatacağım.

Olağanüstü bir şeyin olmadığı sıradan bir gün. Her zamanki gibi akşam eve geliyorum. O da ne annemin yüzünde gergin bir ifade var. Bu gerginliği benimle paylaşmak istediği her halinden belli. Ve anlatıyor: "Baban öğlen telefon etti. Yemek yapma, ben et getirip mangal yakacağım dedi. Ama hâlâ ortada yok. Çocuklar birazdan gelecek." (Çocuklar üç ağabeyim oluyor. Onlar genç erkekler olduğundan açlığa benim kadar dayanıklı değiller.)

Zırr! Babam geldi. Mutluyuz. İçeri girdiği gibi ilk lafı, "Suna etleri hazırla," oluyor.

Annem fırtına gibi mutfağa dalyor. Babam balkona çıkıyor. Mangal çok ortalık bir yerde olduğu için mangalı görmekte hiç zorluk çekmiyor. Ama ya kömür. Evet ilk sesleniş başlıyor.

"Suna kömür nerede?" "Görmüyor musun mangalın arkasında."

Babacığım her zaman mangalın arkasına bakmayı unutmaz. Mangala kömürleri koyarken sesleniyor. "Domatesle biber doğramayı unutma. Etləri de hazırlayın."

Annemle bir ağızdan sesleniyoruz. "Tamam." "Suna yelpaze nerede?" "Onu da mı görmüyorsun? Masanın üstünde."

Babamın gözlerinin bozulduğundan şüphe ediyorum ama gazetelerin bulmacalarını çözerken anneme hiç seslenmediğini hatırlayıp bu kaygımdan vazgeçiyorum.

Babam kömürleri tutuşturuyor ve yine sesleniyor. "Etlere kekik serpmeyi unutma. Domatesleri doğra, sofranızı da hazırlayın. Domateslere sıra gelmesi için bir saatlik bir zaman lazım. Altı üstü birkaç domates için insan çenesini niye bu kadar yorar.

Bu sırada ağabeylerim de gelince annemin gerginliği daha çok artıyor.

"Kızım bana su getir."

Annem bu kez adının geçmemesinden memnun görünüyor.

"Suna etleri hazırladın mı?" diyen babamın sesi annemin mutluluğunu bitiriyor. Babamın sesi devam ediyor. "Sofranızı hazırlayın." "Sofra hazır. Sen işine bak."

Bu arada ağabeyimler söyleniyor. "Ne zaman yiyeceğiz? Acıktık." "Oğlum çorba koyayım için." "Suna etleri getir." Annem etleri babama verip, içeri girdiği sırada babam tekrar sesleniyor. "Suna etleri koymak için tabak getir." "Getirdim masanın üstünde."

Az sonra babamın sesi yine duyuluyor. "Suna maşa getir. Sofranızı da hazırlayın." "Suna domatesle biberleri de getir." "Suna gel şu etleri al siz başlayın."

Annem etleri alıp bizlere servis yapıyor. Babama sesleniyor. "İhsan gel sen de ye arada onlara bakarsın." Babam bir kahraman edasıyla. "Yok siz yiyin. Ben sonra yerim."

Annem hüznü gözlerle aç kalan hamarat kocasına bakıp, et yemeye çalışıyor. Ama belli ki boğazından geçmiyor.

"Suna ekme getir. Ben şurda ekme arası yapıp yiyeyim."

Babamın anneme seslenmeleri bir türlü bitmiyor. "Suna domates getir." "Suna biberleri getir." "Suna gel şu etleri al."

Mangal sefasının bitiminde babam yüzünde mutlu bir ifadeyle hepimize soruyor. "Güzeldi di mi?"

En önce annem cevap veriyor.

"Eline sağlık. Yoruldun sen, otur. Sana çay yapayım yorgunluğunu alır," diyor ve bizim mangal sefamız da sona eriyor.

Misafirliğe gittiğim bir evde öyle bir mangal sefası gördüm ki babamınkine şükrettim.

Mangal terasta yakılmıştı. Mangal kahramanı evin erkeği terastan iki kat alttaki karısına sesleniyor o da iki katı inip çıkarak istekleri yerine getiriyordu. Ne demişler beterin beteri vardır.

Ayşegül

Şişiyorsanız içmeyin!

- Daha az su içmek gerektiği kanısına nasıl vardınız?

Dr. C.F.H.: Oldukça iyi tanıdığım bir kadın bana telefon ederek, "Doktor Hanım, uçağa bindim ve bir günde dört kilo aldım," dedi. Oysa kendisini bir gün önce görmüştüm. Bunun beslenmeyle ilgili bir sorun olmayacağını biliyordum. Zaten her zamankinden fazla yememişti. Farklı ne yapmış olabileceğini sorduğum zaman bana uçakta su içtiğini söyledi. Yine de bir günde dört kilo almanın bir sorun olduğuna işaret ediyordu. Kendi kendime bunun sudan kaynaklanabileceği sonucuna vardım.

- Bu şaşırtıcı değil mi? Bugüne dek kadınlara çok su içmeleri salık veriliyordu...

Dr. C.F.H.: Evet, tüm diğer hekimler gibi, ben de milyarlarca bardak su içirdim. Ve şimdi bundan pişmanlık duyuyorum. Bu hikâyenin ardından, çalıştığım yerdeki hastahane servisinden bu konuda çok güdümlü araştırmalar yapmalarını talep ettim. Kadınları çağırdık ve onlara su içirdik. Su içtiklerinde, özellikle de sinirliyseler, ko-

calarıyla kavgalysalar, üzerlerinde stres varsa, vücutlarının suyu tuttuğunu ve şiştiklerini fark ettik.

- Ne kadar sıvı almak gerekiyor?

Dr. C.F.H.: İnsanlardan sabahları büyük bir fincan çay içmelerini ve her yemekte iki bardak su içmelerini istiyorum. Bu çok önemli. Yemek yerken su içmemek gerektiği hâlâ varlığını sürdüren yanlış bir düşünce. Bu iyi değildir, kabızlık yapar. Bu dozlara uyar-sanız şişmezsiniz. Akşam evinizde, gevşediğinizde, büyük bir fincan bitki çayı içebilirsiniz.

- Günde bir buçuk litre içmek konusunda ne diyorsunuz?

Dr. C.F.H.: Bu da mümkün, ama bütün gün uzayıp yatmak koşuluyla. Bu durumda böbrekler iyi çalışır. Ama ayakta, sinirli, yorgunken içmek salık verilmiyor.

- Çalışma masasının üstünde duran şişeyi unutmak mı gerekiyor?

Dr. C.F.H.: Hayır. Bir litre yeterli. Ama herkes birbirinden farklıdır, kimi şişer, kimi şişmez.

- Yine de birçok pehrizde, çok, daha çok içmemiz salık veriliyor.

Dr. C.F.H.: Biliyorum. Kilo vermek için su içmeye yönlendiriliyor. Bu bir moda. Hangi insan tipine hitap edildiğini bilmek gerekiyor. Herkes aynı biçimde yaşamıyor ve içmiyor. Bazı kadınlar günde üç litre su içiyorlar ve her şey yolunda gidiyor. Herkesi aynı kefeye koymamak lazım.

Questions de Femmes

BILAR
İSTANBUL

OSMANLI ve GÜNÜMÜZDE KADIN

• 19. yy.'da Kadın Yazıları Zehra Toska

• Kurmacada Kadın Yazarın Sesi Nüket Esen

• Kadın Konulu Arşivler Toplama ve Koruma

Yöntemleri Aslı Mardin

• Türk Modernleşmesi ve Kadın Ayşe Durakbaşı

• Kadın Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih

Yaklaşımı Aynur İlyasoğlu

• "Tansu Çiller" Yeşim Arat

Gün: Pazartesi

Saat: 18.30

Başlangıç Tarihi: 4 Kasım 1996

İSTIKLAL CAD. ZAMBAK SK. No: 4/7 BEYOĞLU
Tel: (212) 249 42 86 • 252 81 34 Faks: 252 81 34

Suna'yla Serap iki genç kız. Üç yıl birlikte yaşamışlar; bir yıl ayrı kalmışlar; şimdi yine beraberler, evlenmek istiyorlar. Suna ameliyatını olup mavi hüviyetini kapıldığı gibi, Serap'ın namusunu kurtaracak! Bu "akıllara ziyan" olay orijinal adam Savaş Ay'a haber veriliyor. O da: "Her ne hikmetse böyle akıllara ziyan hadiseler de hep beni bulur, sevgili izleyiciler" tipi şeyler diyerek hem ne kadar "orijinal" bir adam olduğunu bir kez daha kafamıza kakıyor, hem de röportajın başında ve sonunda kızlara çeşitli bakkal Hulusi amca nasihatları vererek aslında ne kadar örf ve adetlerimize bağlı, gelenekçi ama tath dilli bir babamız olduğunu, dosta düşmana ispatlıyor: "Emin misiniz çocuklar? Ben yine de

Homo homonun kurdu mu? ya da Eşcinsel aşklar karşıcins iktidar mücadelesi

bir kez daha düşünün derim. Eşyanın tabiatına aykırı bu beraberliğiniz..." vs. (Allahtan konuyla ilgili akordeon çalmıyor.)

İki kadın birbirini sevmiş. Dahası nice zorluklara aslanlar gibi göğüs gereker birlikte yaşamaya karar vermiş. Ne güzel.

Suna, aileye "bir damat" gibi kabul edilmiş. Serap'ın ailesini ziyaretlerinde annesi ona hep kendi oğlu gibi davranmış. Şimdi bu ne travesti bir tiyatro! Kızları bir kızla birlikte ya, o kızı birden "erkek" olarak benimsiyor, bir baskıdır başlatıyorlar: "Ameliyatını ol, nüfusunu değiştir, nikâhınızı kıy; başımızın üstünde yerin var." Suna'yla Serap da kalkıp: "Yahu biz lezbiyeniz. Şahane de bir seks hayatımız var. Birlikte olmaktan da acayip mutluyuz. Bayram değil seyran değil, nerden çıktı bu penis taktırmalar," demiyorlar. Aksine. Kraldan çok kralcı kesilip ameliyat için (sözümona) gün sayıyorlar.

İş bu kadar Heteroseksüel Hegemonya'ya ilhak etmekle de kalmıyor; "normal" ilişkilerin siktiri boktanlıklarını kaşıklamayı da kendilerine vazife biliyorlar. "Maalesef" Suna, "Her Türk erkeği gibi oldukça hovarda." Evli bir kadını baştan çıkartıp onunla Konya'ya kaçıyor. Bir yıl o kadınla yaşıyor. Ama sonunda "Serap'ın ona olan sevgisinin bambaşka olduğunu ve onun kahrını Serap'tan başka kimsenin çekemeyeceğini" allahtan idrak ediyor da Tanju Çolak, pardon Suna karıcısına dönüyor.

Kem gözlere "fiş" sevicisi değil kızlarımız. Yalnızca Suna "yanlış bedende dünyaya gelmiş." Yani eşcinsellik o kadar tu kaka ki, "yanlış bedende dünyaya gelme" teranesi pek benimlenen bir mazeret nedense. Öyle bir "yanlış bedende dünyaya gelme" kontenjanı var ki, insan sormadan edemi-

İngilizcede "gay bashing" tabir edilir; bir eşcinsel avlamaca ve saldırmacadır aldı başına gidiyor "özel" televizyonlarımızda.

yor: Dünyadaki cinsiyet değiştirme ameliyatlarının oranını kat be kat aşmıyor mu Türkiye'deki sayılar? Fuhuş sektörüne öbek öbek katılan Anadolu çocukları bir nevi eşcinsel hayatı sürdürebilmek için hem bedenlerini, hem ruhlarını onulmaz bir biçimde yaralamak zorunda kalan garibanlar değil mi?

Suna, erkeklerin sevişmeyi hiç bilmediklerini söyleyip: "İstedğim kadını anında ayartırım," gibilerden iddialı konuşuyor. Eh sekste bu kadar mahirken (inanırım) önüne diktireceği nasıl çalışacağını hiç kestiremediğim bir "parçayla" hadi elalemi geçtik, kendini utanmadan ne diye kandırıyor? Bu kadar bağır bağır en uçta sallananların en ortalama/sıradan/makul ve hatta mazbut rollere

soyunmaları Türkiye'nin tekelinde mi, Ortadoğu tipi bir hastalık mı acaba? Milletimiz koro halinde haykırıyor: Yeter ki ikiyüzlü ol, canımı ye! (Sharon Emel'le kocası evlerinde tüpgaz patlamış da onu anlatıyormuşçasına, kanal kanal sırtıp kırılarak dolandırılıyorlar. "İnce ruhlu" Zeki Müren "manevi oğlu" Kız Mustafa'nın adını anıp vasiyetnamesini kirletmiyor: Türk Eğitim Vakfı ve Mehmetçik Vakfı'na trilyonlar.) Serap, ailesinin sevgili kızı rolüne tekme basıp, konu komşu tarafından çay ve üzüm keke çağrılmamanın dünyanın sonu olmadığına uyanırsa bari. Bir de Bayan Tanju Çolak'tan başka bir rol modelinin çok daha hayırına olacağına.

İngilizcede "gay bashing" tabir edilir; bir eşcinsel avlamaca ve saldırmacadır aldı başına gidiyor "özel" televizyonlarımızda.

"Dadaşlar diyarında" bir mali müşavir teşhir edildi ki iç karartıcı; adamın genç sevgilileri tarafından verilen bir "seks" videosuyla. Sesini duyduğumuz genç şöyle diyor: "Biz de arkadaşlarla bir

gizli kamera yapalım dedik. Herkesi kandırmasın." Adam bunlara tecavüz etmiyor, 18 yaşından küçük değiller, gönüllü (ve de ateşli) sevişme seanslarını "1 gizli kamera yapıp" adamın hayatını bitiriyorlar dadaşlar dalaşında. Yani bir eşcinsel bir başka eşcinselle bunu yapıyor. Bu ne bilinçsiz, şursuz rezillik tutkusunu! Böyle yapınca hetero iktidarlara mı terfi ediyorlar acaba, mercimek beyinlerinde.

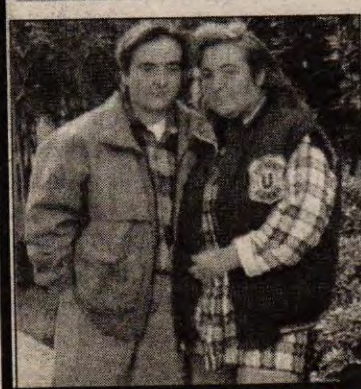
Derken geç vakit ekonomi doktoru Aslan Yüzgün, İdil Çeliker'in magazin programında nefes nefese, histerik ve nevroitik; kaset koleksiyonuyla karşımızda. Üç yıl birlikte yaşadığı sevgilisi tarafından terk edilmiş. Vay sen misin onu terk eden! Al sana Refah'ın içyüzü: Bu aile muhafazakâr, Refahçı'yı; o da sosyal demokrat mücadele adına kasetleriyle başlamış kapı kapı dolaşmaya. Yıllarca Beyoğlu SHP'de mücadele vermiş, ÖDP'nin tüzüğünü o yazmış (en uzağa o gitmiş, en çabuk da o dönmüş). İlişkiye başlarken ne bilsinmiş sevgilisinin politik çizgisini. İş gücü var mı, ağız kokuyor mu, çoraplarını değiştiriyor mu onlara bakmış. (Yeminle üç aşşığı beş yukarı bunları söylüyor.) İdil Çeliker de ilerde böyle bir intikam (şantaj) aracı elinizde olsun diye mi çektiniz bu sevişme sahnelerini, diye soruyor. (Böylece o da riya pastasından haklı payını alıyor: Hem programında bunlara yer aç, hem de tutarlılık ve ahlaka dair sorular fıskırt.) Aaa, nasıl ki nişanlanmalarını, Ayvalık'taki balaşlarını, kar topu oynamalarını çekmiş pek tabii olarak sevişmelerini de kaydetmiş. Video kamerası onun kalem gibiymiş. Ama enenen adisi eski sevgilisinin kız kardeşinin nikâh videosunu da göstertip kız kardeşin gerdek gecesiyle ilgili grafik detaylar vermesi. "Fatih bunlarla kayıyor, böyle ikiyüzlüdür bunlar. O gece Fatih'in arkalarında bir hastanede vs. vs." yumurtlayarak.

Buyrun biraz da Refah'a karşı sosyal demokrasinin mücadelesini veren, eşcinselliğiyle iftihar eden, cesur, medeni ve açık sözlü'den alalım. Erkek bedeninde bir Nurdan Erbuğ! Her ilişki bitiyor. Üç yıl yaşamışsınız, sonunda adam çekmiş gitmiş. Böyle bir düşüklük, böyle bir "vurun ibneye" jurnalcılığı! Refah'ta da vardır eşcinseller, Erzurum'da da, Tanzanya'da da, CIA'de de, MIT'te de. Ama böyle bir eşcinsel eşcinselin kurdudur durumu, böyle bir heteroseksüel hegemonyaya kendini peşkeş çekmeler, böyle bir kendi cinselliğini paçavra etmeler nerde görülmüştür, nerede?

Havada, kanallarda seks kasetleri uçuşuyor. Gizli kamera ustası oldu aziz Türk milletimiz. Herkes herkese tuzak kurup nasiplenmek için (neden nasipleneceklerse) yırtmıyor. Böyle bir us yarıklığı, böyle bir omurgasızlık, böyle bir dalsalıklık mümkün müdür? Milletçe vidaları gevşettik; herkes herkesin filminde oynuyor. Anraktlarda da frigo niyetini kendi dışkılarımız... Alkışlar dinmiyor.

Perihan Mağden

Kız kızı kaçırdı

Son dönemde Türkiye'de garip olayların arkası kesilmiyor. Yaşadıklarımıza şimdi bir de çarpık sevdada ekledi. İzmir'de bir kız, aşık olduğu bir kız İstanbul'a kaçırdı.

Para arıyor

Kadın görüntüsünün ardında kendini tam bir erkek gibi hissettiğini söyleyen Suna, "Serap'ın ailesi bu ilişkiye karşı çıktı. Erkek olmamı istiyorlar. Parayı bulup ameliyatla erkek olacağım" dedi.

Çok müşfik

Serap ise Suna'ya çılgın gibi aşık olduğunu belirtip, "O benim kocam. Çok müşfik bir insan ve onunla çok mutluyum"

“Sarı Papatya”nın zehri

Hiçbir “şehit” eşi hakkında bilmediğimiz, özel hayata ilişkin doğru ya da yanlış bir yığın ayrıntıyı neden Tomris Özden sözkonusu olunca fazlasıyla biliyoruz? Çünkü Tomris Özden bir şehit eşinden, bir anneden, bir kadından ve sıradan vatandaştan beklendiği gibi davranmadı. Susmadı, başkaları ölmesin istedi ve “barış” dedi. Tomris Özden’i herkes tanıyor ama onun “barış” dediği unutulsun, özel hayatının

Tıncarılmış parçalarından başka bir şey hatırlanmasın isteniyor. O da direndi ve hikâyesini bir kitapta anlattı: *Şark Çıbanı*.*

Tomris Özden’i herkes tanıyor artık. Savaşa cesur bir biçimde karşı çıkan, eşini şehit kabul etmeyen, Dünya Barış Günü’nde bir PKK’linin ablasıyla elele barış çağrısı yapan tuhaf kadın o. Dahası sarı kısa saçları ve streç pantolonu var. Üstelik sadakatsizliği kabullenmeyip çok sevdiği eşine boşanma davası açmış. Hem de eşinin AIDS ya da frengi olduğundan kuşulanmış. İntihar girişimi de var ve belki de şizofren! Bütün bunlar zehir hafiyeler tarafından “keşfedilince” de, nerdeyse kırmızı mumla davet edilip birinci sıradan seçildiği CHP parti meclisinden kovulanı vermiş.

Kuşadası doğumlu Tomris Özden. Ama Şark Çıbanıyla çocuk yaşta tanışmış. Urfa, Gaziantep, Ankara, Bursa, tekrar Urfa. Göçmenlik hep yazgısı olmuş; devlet memuru, veteriner bir baba, tayinler, eşyaların üstünde bitmeyen yolculuklar. Ardından genç bir teğmenle ilk aşk ve evlilik. İki çocuk ve hep ama hep eşyalar üstünde yolculuk. Urfa, Antep, Urfa, Kahta/Adıyaman, Van, Edirne, Mardin, Cizre... Farklı kültürler, farklı yaşam biçimleri, yabancılaşma, yabancılanma, tanışma, kabullenme, kendini kabul ettirme, farklılığı tanıyarak birarada yaşama: Tomris Özden çok küçük yaşlarda yaşamış, öğrenmiş bunları.

Aydın bir ailenin kızı Tomris. Okuması bekleniyor, o da okumak istiyor. Ama çoğu kadın gibi aşkı, evliliği, çocuk doğurmayı da istiyor. O sıralar yalnızca ertelendiğini düşündüğü hayaller! Yine da yılmıyor. Kısa süren iş denemeleri, üniversiteyi dışardan bitirme çabaları. Eşinin ailesi geleneklerine sıkı sıkıya bağlı tutucu bir Çerkez ailesi. Uyum sağlama çabalarının, onların yanında başını bağlamanın, susmanın kendi kişiliğinden alıp götürdüğünü fark ediyor bir süre sonra. Ve, “Artık taviz yok” diyor, eşini üzmeğe pahasına. Rıdvan Özden’in mektubundan: “Saf, sarı papatya, kökündeki acı veren, yakan tadı vermeye başladı. Bu tad zamanla ölüme götürecektir zehir olmuştu... Evlenmişim. Ben 25 yaşım arkadaşım 21 yaşım-

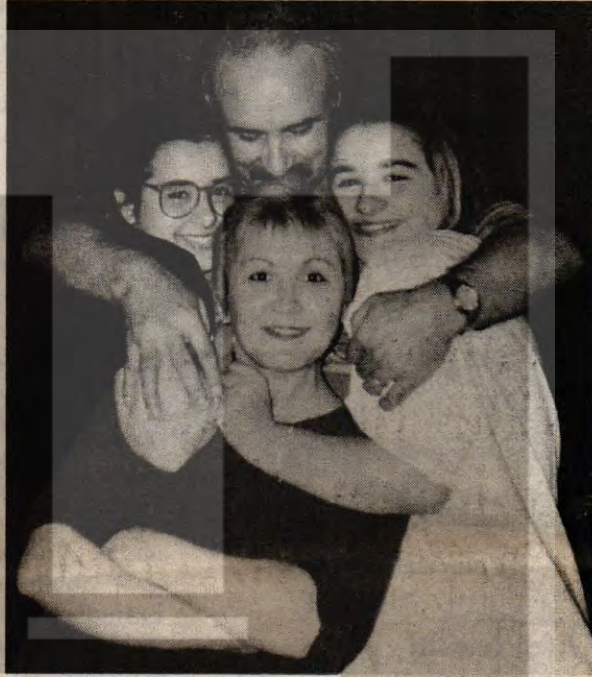
daydı. Farklı kültür ve ortamlarda bu yaşa gelmiştik. Türk toplumu hep erkeği öne çıkartmış, kadın boyun eğmiş, kocasına karşı “sen bilirsin” anlayışıyla görünüyordu. Kişisel görüşlerim önemli değildi. Ben de bu görüşün erkeği idim. Geleneksel ve geçmişine, geleneklerine çok çok sıkı bağlarla zincirlenmiş bir ortamda yetişmiştim.” Eşinin ailesiyle ilgili sorunlar evliliklerini etkilemeye başlıyor ve evliliğinin altıncı yılında gözüne bir yumruk yiyiyor Tomris Özden. Ama eşinin “kariyeri” her şeyden üstün olduğu için saklıyor; “düşüm” diyor herkese. Öte yandan bu yumruğu içine sindirmiş de değil, boşanmaya karar veriyor. Onu bu kararından Rıdvan Özden’in bir ay boyunca diz çöküp yalvarması ve bir daha asla kendisine el kaldırmamaya söz vermesi caydırıyor; gerçekten tutulan bir söz.

“Uyum” denilen şeyi, uzun yıllar birlikte yaşadığı asker eşleri arasında da pek beceremiyor Tomris Özden. “Saçınız boyanırken üst rütbeli eş gelince kalkmak zorundasınız... Jandarma kantini ucuzdur... Komutan eşi olmanıza rağmen sıraya giriyorsanız, kuralları ihlal ediyorsunuz demektir ve ‘Aşağılık kompleksi mi var?’ diye düşünülür... Paşa eşine hatır soramazsınız. Ancak o, sizin hatırınızı sorabi-

li... Ev gezmeleri ve çaylar liderler tarafından organize edildiği için, iki arkadaş dahi olsanız, komutan eşine ters düşmemek için korkarak birbirinizin evine girip çıkarsınız. ‘Ev gezmeleri ve çaylar umurumda değil’ imajı yaratırsanız, bu kez ‘emirle’ çağırılırsınız.”

Hatta “uyumsuzluğundan” ötürü bir kez asker eşleri tarafından hırpalanmış. Rapor da almış. Ama yine eşinin “kariyeri” ağır bastığı için mahkemeye gitmemiş.

Bir de “Güneydoğu gerçeğini” ve savaşı iyi biliyor. Hayır okuduklarından değil, yaşadıklarından. Eşi Mardin’in Katran Köyü’nde, sınırda görev yaparken, orada yaşayan diğer insanlarla birlikte sıtmayla tanışıyor. Kaynağı mezarlığa yakın olduğu için aşırı

mineral taşıyan su yüzünden kızı böbrek hastası oluyor. Bitle mücadele için tarım ilacı kullanıldığından çocukların öldüğüne şahit oluyor. Açlığı, yoksulluğu görüyor. Ve ölümü. Kaçakçılık sebebiyle sınırda öldürülenlerin ölümlerini gömmelerini izliyor her gün; köyün tek sınıflı tek öğretmenli ilkokulunda okuyan kızlarının sorularına yanıt vermeye çalışarak: “Anne onlar düşman mı, neden öldürüyorsunuz onları?” Onları ziyarete gelen babası üzüntüsünden yalnızca iki gün kalıp dönüyor. Ertesi gün kalp krizinden öldüğü haberini alıyorlar.

Ve '84-85 Cizresi. Savaş

Ankara’da yeniden uyum çabaları, savaşa şahit olmuş iki kız çocuğunu bunun etkilerinden kurtarmanın gücünü; “Egzos seslerini duyunca aniden yere yatıyoruz. Uykuda havaya fırlıyoruz.”

Ardından, belki her şeyin düzeleceği umudu tekrar filizlenmeye başlamışken, “kariyeri” uğruna çok şey feda edilen eşte başlayan değişiklikler: “Güneydoğu sendromu?” Sadakatsizliğe dair işaretler... Sadakatsizliğin kabulü ve gerekçesi: Yıllardır ailesinin istediği gibi bir gelin olmayışının intikamı! Şaşkınlık, öfke, acı.

Ve her şeyi affettiren ölüm.

Kuşkulu bir ölüm.

Sebebi ne olursa olsun, önceden görülen, bilinen, telaffuz edilen bir ölüm.

Ve “şehit eşi” kalıbına sığmayan bir Tomris Özden: “Sevgili kocam, ölmekle, öldürülmekle Güneydoğu sorununun çözüleceğine inanmıyordu. Kocamı şehit kabul etmiyorum çünkü kocam bir başka ülkenin ordusuna karşı verilen savaşta değil, kendi insanına karşı yürütülen bir mücadelede öldü. O, bu yanlış ve çirkin politikanın kurbanı oldu.” Tomris Özden belki ilk kez başını sonunu gözetmeden, içinden geldiğince ifade ediyor kendisini; kocasının onu ölüme götüren “kariyeri”ni korumaya çalışmadan.

Savaşta yana olanların pavyonlarda gezip gezmediklerini, frengi olup olmadıklarını, karılarının ya da kocalarının onlara boşanma davası açıp açmadıklarını bilmiyoruz, bilmek de istemiyoruz. Ama biliyoruz ki ne onlar ne de CHP Tomris Özden’i bütün bunlar olmasa da, saçları sarı olmasa da, streç giymese de kaldıramazdı. Çünkü o bir gelin gibi, bir asker eşi gibi, bir şehit eşi gibi davranmayı beceremedi. Sonunda kendisi gibi davran- di ve “barış” dedi.

Tomris Özden’in cesur çıkışı ve geçirdiği yıpratıcı günler boşa gitmedi. O, niyeti bu olmasa da, başta CHP ve köşe yazarları/gazeteciler olmak üzere pek çok insanı ve çevreyi çok yönlü bir sınavdan geçirmiş oldu; savaş ve barış konusunda, kadınları aşağılama ve kadın düşmanlığı konusunda, politik ahlak ve gazetecilik ahlakı konusunda. Sınav sonuçlarının bir bölümü *Şark Çıbanı*’nın ikinci kısmında.

Nesrin Tura

* *Şark Çıbanı*, Çivi yazıları, İstanbul, 1996, 286 sayfa.

Müslüman yasalar altında bir kadın direnişi öyküsü

- 1977'deki askeri darbe kadınları nasıl etkiledi?

Darbeden sonra ilan edilen sıkıyönetim sonucunda Pancab Üniversitesi'ndeki işimden oldum. Askeri yönetim kendini meşrulaştırmak için İslamı kullanmaya başladı. Zaten yüzyıllardır İslami bir toplum olan Pakistan toplumu 1979'da çıkartılan yeni bir düzenleme ile yeniden İslamlaştırmaya başlandı. Askeri yönetimden önce "çağdışı" oldukları düşünüldüğü için aşağılanan dini gruplar önem kazandı. Şeriata göre verilecek cezalar, bu yeni yasa ile düzenlendi. Örneğin, tecavüzün ve evlilik dışı ilişkinin cezası aynı oldu. Bu "suç"u evli bir insan işlemişse ölüm cezasına çarptırılıyor, evli olmayana 100 kırbaç vuruluyordu. Bu yasaya göre ilk ceza, 1981 yılında Fehmida adlı bir kadına uygulandı. Bir otobüs şoförüyle kaçan bu kadına 100 kırbaç vuruldu ve birlikte kaçtığı erkek taşlanarak öldürüldü. Devlet kadınların kıyafetlerine karışmaya başladı. Kadınların araba kullanmaları tartışma konusu oldu. Kadın hokey takımının yarışmalara katılması engellendi.

- Bu uygulamalara kadınların tepkisi ne oldu?

Kadın Bilgi Merkezi Shirkat Gah 1976'da kurulmuştu. Önceleri dokuz-on kişinin gece gündüz çalışmasıyla yürüyen Merkez sonradan bütün kadın örgütleriyle ilişkiye geçerek, asgari koşullarda anlaşarak harekete geçmek gerektiği fikrini yaydı. Kırk kadar kadın biraraya gelerek öfkemizi paylaştık, haklarımızın nasıl elimizden alındığını tartıştık ve kadın hakları için ulusal düzeyde lobi faaliyeti yürütmek üzere Kadın Hareketi Forumu'nu kurduk. İmza kampanyası başlattık. Askeri idareye kadar geçerli olan Aile Yasası'ndaki hakları korumak için kampanya başlattık. Lahor'a, İslamabad'a giderek bunları yaydık, kadın örgütlerini ve bireysel olarak katılmak isteyenleri toplayacak bir platform kurduk. On sene boyunca her gün, her hafta bir olay üzerinde çalıştık. Mesela kadınların bankalarda çalışmaları, kadın kıyafet düzenlemesi ya da okulda kızlara yönelik uygulamalar vs. gibi. Bütün bu çalışmaları ana-

Geçen sayımızda yer verdiğimiz Sınırlar Otesi Kadın Dayanışması toplantısına, uluslararası bir kadın dayanışma ağı olan Müslüman Yasalar Altında Yaşayan Kadınlar (Women Living Under Muslim Laws) Topluluğu üyesi Cezayirli, Pakistanlı, Hindistanlı, Filistinli, İranlı, Bangladeşli, Türkiyeli kadınlar katıldılar. Toplantıda kadın hareketinin zengin deneyimleri paylaşıldı ve farklı toplumlarda, farklı koşullar altında, kadınların mücadele etmek için kullandıkları stratejiler tartışıldı. Arkadaşımız Fadime Gök toplantıya katılanlardan* Pakistanlı Feride Şahid ile Pazartesi için özel bir görüşme yaptı.

yasal hakların tümüyle ortadan kaldırıldığı bir ortamda yapıyorduk. Kadınlar en güçsüzler oldukları için en fazla onlar kurban oluyorlardı. Sıkıyönetimden sonra ilk büyük protesto gösterisini 1983'de biz düzenledik. Bu gösteri şahitlik yasasını protesto eden bir gösteriydi. Bu yasaya göre kadınların şahitliği erkeklerinkinin yarısı sayılıyordu. Cörkemli bir gösteri oldu. Lahor'un orta yerinde 500-600 kadının gösteri yapması görülmemiş bir olaydı. Bizden çok polis vardı. Lahor'daki Yüksek Mahkeme'ye yürümek istedik. Polisler dövmeye başladılar. Bu gösteriye kadar kadınların yaptıkları pek dikkate alınmamıştı. Gösteriyle birlikte kadınlar ulusal gündeme girdiler ve Kadın Hareketi Forumu bir baskı grubu olarak varlığını hissettirdi.

1988'de demokratik hükümet kurulduğu zaman, biz on sene süren deneyimden kazandığımız birikimle ulusal düzeyde haklarımızı almak için nasıl mücadele edeceğimizi, ulusal düzeyde nasıl politika yapacağımızı öğrenmiştik.

- Hükümet kurulduktan sonra nasıl bir süreç yaşadınız?

İlk olarak, Sıkıyönetim süresince kadınlar arasında kurulmuş olan birlik ortadan kalktı. Farklılıklarımız ortaya çıktı. On sene boyunca gösteri, imza kampanyası vb. devamlı çabalayan kadınların bir kısmı, "Şimdi demokrasi var, haklarımız verilecek, yavaş olabilir ama bu doğal bir süreçtir," dediler. Bazılarımız ise, tabandaki kadınlarla ve kadın örgütleriyle ilişki kurmanın, onlarla beraber çalışmanın önemini kavramıştı. Biz o güne kadar hep Batılılıkla ve Müslüman olmamakla suçlandık ve böylelikle haklarımızı gündeme getirmemiz engellendi. Taban örgütleriyle, küçük topluluklarda, köylerde, şehirlerdeki topluluklar arasında ekonomik gelişme alanında çalışmaya başladık. 1987'de Müslüman Yasalar Altında Yaşayan Kadınlar Dayanışma Ağı'nı kurduk. Çünkü stratejileri ve bilgileri paylaşmamız ve dayanışmamız çok önemli.

* Bu sayımızdan başlayarak, sözkonusu toplantıya katılan Hindistanlı, Pakistanlı ve Bangladeşli kadınların ülkelerindeki kadın hareketleri üzerine, İslam ve milliyetçilik bağlamında yaptıkları diğer konuşmaları da aktarmaya çalışacağız.

'Kadın cenneti'nde dayak

Parlamentoda kadın oranı yüzde 40. Bu bir dünya rekoru. 1995'de yapılan seçimlerde iktidara gelen sosyal demokrat hükümette 11 erkek, 11 de kadın bakan vardı! Bunlar sizi yanıltmasın; İsveç'te de erkekler kadınları dövüyor ve kadınların yaşadıkları da, bu konuda işlerlikte olan yasalar da diğer ülkelerdekinden pek farklı değil.

Her on beş dakikada bir, bir kadın dayak yiyor İsveç'te. Her yıl kadın evlerine 40 bin kadın yardım için başvuruyor. Ancak polise bildirilen olay sayısı yalnızca 12 bin. Basit bir hesap, her gün yüz kadının kocasından dayak yediğini ortaya çıkarıyor. Bu yüz kadından en az yirmisi dayak nedeniyle ölüyor. Mahkemeye kadar giden olay sayısı, özellikle de erkeğin ceza almasıyla sonuçlanan dava sayısı son derece düşük.

Bir süre önce İsveç'te kadınlara yönelik şiddet, özellikle de yakını olan bir erkek tarafından dövülen kadınlar konusunda bir rapor hazırlamak üzere bir komisyon kurulmuştu. Bu komisyon kadınlara yönelik şiddet olaylarını kadın bakış açısıyla inceleyecek ve öneriler getirecekti. Komisyon, 1993 yılında, dilimize kadının özgürlüğünü kısıtlama suçu diye çevrilebilecek bir kavram geliştirdi. Bu kavrama dayanan kanun önerisine göre, yakını ya da daha önce yakını olan kadına karşı fiziksel ya da psikolojik şiddet kullanma, o kadının kişiliğine karşı işlenmiş en büyük suç sayılacaktır. Suçun hangi mekân ve zamanda gerçekleştiğini kesin olarak anlatma ve ispat etme koşulunun kaldırılması da öngörülüyordu. Öneri şiddetli eleştirilere uğradı. Sanığın kendini savunma hakkının güvence altına alınmadığı iddia edildi. Uppsala Üniversitesi Hukuk Fakültesi, "Kanun önerisi aile kurumunu yok etmeyi amaçlamaktadır" buyurdu. Bu eleştiriler önerinin kanunlaşmasını engelliyor. Yani İsveç hukuk sistemi de feminist bakış açısına hazır değil. Ama tartışma devam ediyor. İsveç'te tam başarılı olmadıysa da bir girişim olmuştur ve etkileri devam edecektir.

Latife Fegan, Stockholm

Konuşmadan çalışabilmek mümkün

Sığınmaevinde İbranice, Rusça, Arapça ve İngilizce konuşabilen çalışanlar aynı anda on iki kadın ve yirmi beş çocuğa hizmet verebiliyor. Ama karşılıklı konuşmaya başladıklarında birbirlerini yeni fark ediyorlar.

İNGİLTERE

Dünyanın dört ucundan geldiler

İngiltere'nin güney sahillerinde bir tatil kenti olan Brighton'da toplanan kadınlar kendilerini anlattı, hep birlikte ağlayıp güldüler ama özellikle şiddete, tacize karşı çıktılar ve yurttaşlık haklarını savundular.

Binlerce kadının önünde kendinizi anlatabilir misiniz? Mesela çocukluğunuzda tecavüze uğradığınızı ya da arkadaşınızın uğradığı şiddet sonucu ölümünü. Kürsüde konuşan kadın ağlıyor, dinleyen binlerce kadın ağlıyordu. Esas konu kadınlara karşı uygulanan şiddetti. Afrika'dan, Asya'dan, Amerika'dan gelen kadınlar bir Avrupa kentinde kendilerini konuştular. 2500'den fazla kadının katıldığı toplantılarda ne yazık ki yalnızca İngilizce konuşuldu.

Şiddet, taciz, kötüye kullanma ve kadınların yurttaşlık haklarıyla ilgili olarak 10-15 Kasım tarihleri arasında İngiltere'nin Brighton kentinde düzenlenen Violence, Abuse and Women's Citizenship uluslararası kadın konferansına biz de katıldık. Konferansın organizatörlerinden Hackney Women's Unit (Londra'da çoğunlukla Türk ve Kürtlerin yaşadığı bir bölgenin kadın komitesi)'nden Algin Saydar'ın yardımlarıyla da konferansı izlemeye çalıştık. Böyle bir konferansın hazırlanması fikri, şiddet ve cinsiyet ilişkileri araştırma ünitesinde çalışan Prof. Jalna Hammer'in. Konferansın gerçekleşebilmesi için de Dr.Catherine Itzin çeşitli gruplarla ilişkiye geçmiş, spon-

sorları buldu. Hiçbir resmi kurumun desteği alınmadan gerçekleştirilebilen böylesine büyük bir organizasyon herkesi heyecanlandırmıştı. Üç yıl süren hazırlık çalışmaları sırasında özellikle şiddete karşı kampanyalar ve ilgili organizasyonlarla ilişkiler kuruldu, danışma komiteleri oluşturuldu. Ama yine de konferans sırasında da protesto edilen bir anlayış her işe yansımıştı: beyaz İngiliz kadını merkez alınmıştı. Bu olumsuzluğu bir yana bırakırsak, Konferansın anahtar cümlesini şöyle özetleyebiliriz; "Toplumlar şiddetten ayakta kalabilenlere sığınma ve destek vermedir, her toplum bütün vatandaşlarını korumakla yükümlüdür." Ve bunun için de şiddeti engelleme, önleme, şiddetten korunma ve bu alanda gerekli hizmetlerin nasıl organize edilebileceği, neler yapılabileceği konuşuldu. Bazı toplantılara erkeklerin de katılabildiği hatta yalnızca erkekler için atölye çalışmalarının da organize edildiği Konferans boyunca dans, müzik, film gösterimi vb. gün 24 saat sürdü. Ve bütün kadınlar yeni birleriyle tanışmanın, konuşmanın, tartışmanın keyfiyle evlerine döndüler. Yeni plan ve projelerle...

asuman

Masanın etrafında iki Filistinli, üç Yahudi, üç Kürt, üç Türk vardı. Konuşma talebi Kürt ve Türklerden gelmişti, çünkü İsrail'den gelen kadınlar genel toplantıda kendi çalışmalarını anlatırken, beş dilin konuşulduğu ortak bir sığınaktan söz etmişlerdi. Sonunda hep beraber akşam yemeğine çıktık. Önce biraz kendilerini anlattılar. İsrail'de dayak yiyen kadınlar ve çocuklarının uzun süre barınabilmeleri için 9 sığınma evi var. Buralarda kalan kadınların ve çocukların asgari gereksinimlerinin yüzde 60'ını Sosyal Refah Bakanlığı, gerisini başlıklar karşılıyor. 1995 Ağustosunda açılan Kadınlar İçin Kriz Durumunda Sığınmaevi (The Women's Crisis Shelter) diye çevrilebilecek kurumun işlevi ise daha farklı. Masada birlikte oturduğumuz İsrailli ve Filistinli kadınlar da bu kurumda çalışıyor. Cinsel saldırı, tecavüz ve ensest dahil her türlü şiddete maruz kalan kadınların acil sığınma gereksinimlerine günün her saatinde yanıt veriyorlar. Şiddete maruz kalan kadınların çoğu için hayatını değiştirme kararını bir anda verebilmek zor. Bu sığınmaevinde kadınlar kısa süre için kalabiliyorlar. Ama kurum uzun vadeli ikamet olanağı sağlayan sığınmaevleriyle iletişim halinde çalışıyor ve isteyen kadınları buralara gönderiyor ya da başka geçici ikamet olanaklarını sağlamaya çalışıyor. Sığınmaevinin tecavüze uğrayan kadınların başvurdukları Kriz Merkezi ile de iletişimi var. Polis karakollarından, hastanelerden, tecavüz merkezlerinden ya da diğer sığınmaevlerinden pek çok kadının başvurduğu bu sığınmaevinde travma yaşamış kadınlar tedavi ve psikolojik destek görüyorlar, kendilerini ve kafalarını toplayıp yaşamlarını sürdürebilmek için geçici olarak nefes alma olanağı buluyorlar ve başka kurumlara ulaşabiliyorlar. Tabii ki bu bilgilerin çoğunu bize verdikleri broşürlerden topladım, çünkü akşam yemeği kısa sürede farklı milliyetlerden kadınların nasıl birlikte çalışabildikleri, neler yaşadıkları gibi hepimizi çok ilgilendiren bir hale dönmüştü. Filistindeki kamplarda yaşayan iki genç kadın da aramıza katılınca tartışma bir anda gerginleşti. Yahudi kadınlar, birlikte çalıştıkları Filistinli arkadaşlarıyla İsrail-Filistin meselesini daha önce hiç konuşmamıştı ki duyduklarına inanamıyordu. Konuşmanın, birlikte çalışmaktan daha önemli olduğunu keşfettik. Gerginlik kısa sürede yerini kahkahalara bıraktı. Ertesi sabah toplantılarda görüşmek üzere ve bir gün İstanbul'da ya da Hayfa'da buluşma dilekleriyle vedalaştığımızda vakit gece yarısını çoktan geçmişti.

asuman

25 PAZARTESİ

Ben seyyah olmuş bu âlemi gezerken Bombay'dan kalkan bir vapurla gidilirdi Goa'ya. 24 saatlik bir yolculukla. Güvertede sıraların altına üstüne nereyi kaparsan artık, uyku tulumunu serer; günbatımını, gündoğumunu, denizleri seyrederek seyrederek... Goa'ya varırdın. Bombay Hind'in en belalı, en şahane şehirlerindedir. Her an tetikte ve hatta yüreğin ağzında dolaşman gerekir. İşte böyle bir Bombay'da sabahın kırasında bir çay ocağından önüme fırlatıverdiler Suzan'ı. "Al da sen bak, ikiniz de gâvursunuz" gibilerinden. O Suzan ki hayatımın en güzel, en içli, en kursağında kalmış hikâyelerindedir. Bombay'm kargaşasında 24 saat içinde bulduğum gibi kaybettim onu. Bir gün belki de herşeyiyle yazarım. Şimdi şu kadarcığı söylerken bile boğazım düğümleniyor. Leonard Cohen'in dediği gibi:

*Suzanne takes you down
To her place below the river
You know she's half crazy
And that's why you want to be with her.*

ğim. Keşke Ahmet burcumu bilmekle kalmayıp "Kızım boş ver o herifi, yoluna yalnız devam et. Biriyle, sevgilinle dolaşırsan Asya'yı da, hayatı da çok daha eksik yaşarsın. Büyülere, tuhaflık yellerine, rastlantılara kapını bacamı tıkır; herifle didişerek ruhunu gereksiz yere meşgul edersin," deseydi. Yok, demedi. Ama Arambol'un (benim gittiğim Colva'nın aksine) hiç bilinmeyen, esrarengiz ve olağanüstü bir yer olduğunu; mutlaka en azından Yeni Yıl'orda girmemin hayrıma olacağını söyledi.

Ben de, Alman sevgiliden (daha sonraları tekrarlayacağım üzere) fena-lıklar geçirdiğim bir anda tatile çıkıp soluğu Arambol'de aldım. Goa'da kumsallar Nivea reklamlarındaki gibi göz alabildiğine... Ve palmyeler, midye kabukları, kurutulmuş balıklar, günbatımlarında çekilen ağlar... Bunca güzelliği. Ben nasıl mutsuzum! Burnumun direğinde sürekli bir ağlamayla dolaşıyorum. Su, kuyulardan çekiliyor. Bambu kulübelerde lokantalar. Köpekbalığı kızartma yiyorsun. Nefis bir şey.

Arambol'de de uzun bir kumsal; sonra kayalıklar, kayalıklar ve bir açıklığa varıyorsun. O açıklıkta güzelim bir göl, gölün arkasında cangıl var. Yani deniz, kum, göl ve cangıl. Cennet

tasviri bu olsa gerek. Bu gölün etrafına en kıdemli seyyahlar (70'lerden kalma hippiler dahi var) çoluk çocuk yerleşmişler. Herkes çınlıplak göle giriyor. Bi tek kadınların pek çoğu göbeklerine birer gümüş zincir takmaktalar. Bu gölün kıyısında bir yılbaşı partisi verildi ki, anlatılır gibi değil. Benim gece on sularında uykum geldi ve kumların üstünde yarı uyur yarı uyanık herşeyi bir rüya gibi izledim. Bir kadın Parvati kıyılığında, bir adam Şiva. Bunlar Hint tanrılarının en tapılanları. Fil kafalı Ganeş de, Parvati'nin Şiva'nın güvenilirliği nedeniyle kendi kendine yarattığı oğludur; meraklısına. Bir de bu cangılda sapık katil yaşadığıma dair, yani keçileri kaçırıp bir Batılı'nın, kendini yok etme tanrısı Şiva zannederek, arada bir baltayla kafa uçurduğuna dair bir rivayet var. Her şey dört dörtlük anlayacağımız. Başındaki türbana bir öküzün çene kemikleriyle tavus tüyleri takarak dolaşan, Fransız deli Antoine da geliyor yılbaşı partisine ve şöyle diyor: "Şeytanı partilere davet etmezler. Ama o gelir." Bunu bana ertesi gün kumsaldaki bambu lokantada Brezilyalı bir kız korku filmi tonlamasıyla anlatıyor. İçiniz içinizi yemesin. Ben çınlıplak denize girip milletiminizin adımı harcayacak değilim. Bikinim

çalmış. Donumla denize giriyorum.

Milli kimliğimin, sıkı durun, bir ispatı daha geliyor. Böyle Asya'da dolaırken adresin General Post Office bilmemneresi oluyor. Yani İstanbul'da Sirkeci Postanesi (Büyük Postane). Goa'daki adres de "General Post Office-Pancim". İki-üç otobüslük itiş kakış yolculuklarla her çarşamba yollanıyor-sun ki, eş dosttan haber alasin. Telefon diye bir mevzu yok. Fakırsın, seyyahsın, Hindistan'dasın. Beni arkadaşlarım sağolsun mektupsuz komuyorlar. Bir de *Hafta Sonu*'suz. Zira ben yeni-yetmeliğimden beri **Bir Hafta Sonu okuruyum**. Orda heyecanla zarflar yırtılıp da benim *Hafta Sonu*'larım etrafa saçılınca, yanımızdaki seyyahlar böyle eşşek kadar koca poposunu devirmiş yatan kadın fotoğraflarıyla kaplı en kötü kâğıtlara basılmış bu gazetelerde ne bulduğumu epeyce sarsılarak düşünüyorlar. Bir de iri punto başlıkları anlasalar: "**Namussuzluk Bu**", "**Çarpık Teklif**", "**Ahlaksızlar**", "**Ütanç Yılları**" (Bunları ben uyduruyorum, orjinalleri daha bile doyurucudur.)

Hafta Sonu neden okuyorum? İbret almak için mi? Yaşantısızlığımı derman olsun diye mi? Dalgamı geçip gülmek amacıyla mı? Teknik kapmak

Hafta Sonu okuyorum

(Suzan o kadar içimde yer etti ki, isminin muhtemel asıyla: Susanne diye değil de, hep Suzan diye Türkçe hatırladım ve özledim onu.) Başımın üstünde tuhaflık yelleri esiyordu. Vapurda da Ahmet diye yarı Hollandalı yarı Surinamlı bir adamla tanıştım. Ahmet pis sarı kıvrık saçlı mavi gözlü ve yemin ederim kara tenliydi. Güney Afrika sömürgeciliklerinden miras bir karışım işte, Hollandalılar'ın. Antropoloji okuyordu, şişmandı, tuhaftı. Biraz bilgi gibi; pek bilmiş bir zattı. Burçlar murçlar konuşulurken bana: "Sen Başak-Aslan karışımı bir şeysin," dedi. Ben böyle burçlarla yatıp kalkan biri olmamakla birlikte fena etkilendim. Zira Başak burcuyum ve de yükselenim Aslan, annemin çıkarttığı haritamda herşey ama herşey Başak'la Aslan arasında cereyan edip bunaltıcı kişiliğimi açıklıyor. Bana bakıp kimse sen Başak'sın demez. Sinirilleti bir burçtur Başak. Ben de sinirilleti olmakla birlikte apayrı bir tonda illetimdir. Böylesine isabetli bir teşhisle de ilk kez karşılaşmaktaydım.

Ahmet, Arambol'a gidiyordu; bense Colva'ya. Vapur Goa eyaletinin Pancim limanına yanaşılıyor ve de yolcular dört bir yana dağılıyorlar zira. Ben Colva'da, Sultanahmet'ten bindiğim Alman otobüsünde tanıştığım Alman çocukla buluşacağım ve önümdeki dört yılının maalesef ama maalesef bu şahsın sevgilisi olarak bir nevi içine edece-

Zina baskınları televizyonların tekeline geçti; yatak odası gizli kameralarına tutkunlaşan kitleleri uzaktan çekilmiş titrek fotoğraflar pek kesmiyor olsa gerek. *Hafta Sonu* ise eskilerde de pek sık kullandığı bir tekniğe takıldı kaldı. Başlık: **Beni Yönetmen Sattı**. Hayır, oltaya geldiniz. Yönetmen fuhuş pazarında fahri pezevenkliğini yaparak mahfetmiyor Sevtap Parman'ı. İki kadın oyuncusunun Altın Portakal kaptığı filmde onu Portakal'lık rol vermeyerek, harcıyor. *Hafta Sonu* pek sever böyle başlık oyunlarını. Bir de film kareleri basıp heyecan verici bir başlık atıp ağzınızı sulandırmayı.

için, örnek olsun diye mi. Yooo, değil. Bilgi almak için. Merakımdan. Ruhsal bir röntgenci olduğumdan. Böyle acayip adamlar, kadınlar var. Onlarla Kumkapı'da içecek, Arena'da eğlenecek, Dalmaz Center'da şarkı söyleyecek, Uludağ'da aşk yaşayacak değilim. Ama onların bu tuhaf yerlerde yaptıkları tuhaf şeyleri izlemek hoşuma gidiyor. Eleştirelilik ya da *t'i*ye alma babında değil. Hiç değil. *Hafta Sonu*'nun sahtekârlığını; tavşana kaç taziye tut, sağ gösterip sol vur tavrını baştan biliyor, kabul ediyorum. Annem diyor ki: "Pınar Eliçe'nin son aşkından, Gülben Ergen'in nerde saklandığından, Burak Kut'un Meltem Cumbul'u tokatlamasından sana ne? Kim bu insanlar allahaşkına ve seni niye alâkadar ediyorlar?" Bunlar Türk Mahlı insanlar. Beni alâkadar ediyorlar. N'apayım, ediyorlar. Ben de *Hafta Sonu* okuyup bakıyorum: Bu hafta ne haltlar karıştırmışlar? Gerçek bu insanlar. Merihli gibiler ama buralarda yaşıyorlar. Beğeniliyor, özeniliyor, tapınıyor, kıskanıyorlar. Bense merak ediyorum: Nerden geliyorlar, nereye gidiyorlar, peki gerçekten kim bunlar?

Bir ara, bu yılların iştahını doymak için magazinci olayım da, tam olsun bari diye düşünmedim değil. Bu dünyanın nerdeyse yirmi yıllık kraliçelerinden Ahu Tuğba'dan randevu koparıp bir röportaj da yaptım onunla. *Pazartesi* için de Gönül Yazar'la konuş-

Öyleyse beni vurun!

tum biliyorsunuz. Ama onlarla, onların gerçekliğiyle ilişkiye geçmemin imkânı yok işte. Ahu Tuğba röportajından sonra haftalarca derin bir rahatsızlık duydum. O şizofreniyi, o kargaşayı, o yalan bu dolan iyi ama hangisi yılan durumlarını, o yoğunluğu, parçalanmışlığı, günlerce haftalarca ruhumdan atamadım. Gönül Yazar'dan sonra da tövbe ettim: Bir daha onlarla görüşemeyeceğim. Merakımı *Hafta Sonu* muhabirleri doyursun. Onlar profesyonel. Onlar da öbürlerinin gerçekliğinin parçası. Onlardan gelen bilgiler daha tutarlı. Daha sahici. Daha amacına yönelik. Ben Borneo yerlilerini anlamaya çalışan dangalak antropolog rolüne razı değilim. Ayrıca danslarını edemiyor, yemeklerini yiyemiyorum. Öyle şaşkın ve rahatsız aralarında dolaşmamam çok daha hayırlı. Benim için de, onlar için de. Ama mesela bilmek istiyorum: Ahu Tuğba adlı bu Türkiye hülasesi kadın, o kabadayından kurtulmak için bula bula Levent Akkaş'ı mı buldu?

Levent Akkaş=Ebru Gündeş'e yok saat aldım, yok bu kadar para kapırdım diye cırlı cırlı cırlayan, ben de şarkıcı olurum diye ağır sakillikte bir klip yapan, Almancı (ithalat/ihracatçıymışta) çocuk. Felaket giyiniyor. Konuşması yazması da yok.

Herşey bozuldu ya, *Hafta Sonu* da artık eski kıvamında değil. Nerde o eski günlerin Hasan Fehmi Güneş'i Ay-

nur Aydan'ın evinden çıkarken fotoğraflayan *Hafta Sonu*'su! Zevzeklik bir yana zina baskınları televizyonların tekeline geçti; yatak odası gizli kameralarına tutkunlaşan kitleleri uzaktan çekilmiş titrek fotoğraflar pek kesmiyor olsa gerek. *Hafta Sonu* ise eskilerde de pek sık kullanıldığı bir tekniğe takıldı kaldı. Başlık: **Beni Yönetmen Sattı**. Hayır, oltaya geldiniz. Yönetmen fuhuş pazarında fahri pezevenkliğini yaparak mahfetmiyor Sevtap Parman'ı. İki kadın oyuncusunun Altın Portakal kaptığı filmde onu Portakal'lık rol veremeyerek, harcıyor. *Hafta Sonu* pek sever böyle başlık oyunlarını. Bir de film kareleri basıp heyecan verici bir başlık atıp ağzınızı sulandırmayı. En son Sibel Can'la Hande Ataizi'ni lezbiyenimsi bir karede gösterip lezbiyenlikle ilgili olta bir başlık attığında yaptığı gibi. Hem filmin reklamını yapar, hem açık saçık fotoğraflar ve şok edici bir başlıkla uzaktan geçerken gözü değenlere "Aa, bak Sibel Can bir kadınla sevişiyor!" filan dedirtir. Dergiye aldığınızda ise çok geçtir: Varsın mesele incir çekirdeğini doldurmuyor olsun, *Hafta Sonu* toplumsal şizofrenimizin en hakikatli aynalarından biri olma görevini, cansiperane sürdürmektedir.

Şimdilerde mesela *Takip*, *Hafta Sonu*'ndan daha iyi. Sosyete haberlerine takılanlarsa *Klips*, *Alem* vs. okuyorlar. Ama bu öyle bir karışım ki, mesela ben

bu yaz birkaç kez *Aktüel*, *Tempo* aldım. Ve okuyup bitirdiğimde bayağı bir "kirlenme" hissi yaşadım. Ne halt ettim de aldım, ne boktan dergi bu, duyguları. Zira bu dergilerin karışımında, iddialarında, hani kültürden de çıkarız, politikadan da, mizahtan da söylemlerinde çok yalan, çok irkiltici bir dümen var. Bu anlamda yıllardır aynı sağ gösterip sol vurma tavşana kaç taziye tut numaralarıyla *Hafta Sonu* çok daha tutarlıdır. Olmadığı bir şeymiş gibi görünmeye çalışmaz. Kalkıp diyelim internet sayfası açmaz; edebiyattan anlanmış gibi görünmeyi bırakın, edebiyat diye bir şey varmış gibi bile yapmaz. İşinde gücündedir olabildiğince.

Olabildiğince diyorum artık eskisi gibi "olamıyor" olmasının bir nedeni starların, skandal kraliçelerinin de "Aktüel"leşmesi. Sınıf atlamaları. Hem Calvin Klein giyerim, hem Orhan Pamukumu okurum, sahneye çıkar popumu sallayarak milyarımları kaparım, arabam da Mercedes Jeep, Burhan Uy-

gur, Mehmet Gülerüz'leri de toplarım tipi kadınlara dönüşmeleri. Bu dönüşümün, Özallaşmanın, yuppie'leşmenin mihenk taşı Hülya Avşar'dır. Gerçekten felakət bir karışımdır Hülya Avşar. Yukarıda listelediğim her şey ondan. Tenis de oynuyor, kendi klibini de yönetiyor, sevgilisi zamanında *Hafta Sonu* muhabirlerini döven Alman Lisesi'nden terk Prof. çocuğu Kaya Çilingiroğlu, annesi kumar hastası, kendine güven şahikası, milli fenomen Hülya Avşar. Şimdi Hülya Avşar eski Türk filmlerini seyrede seyrede büyümüştür mutlaka; o filmlerde Filiz Akın'ın Hülya Koçyiğit'in oynadığı şımarık zengin kızı rolünü oynuyor. Bir neşe kakarakiki, bir şımarıklık, bir küstahlık, edepsizliktir gidiyor. Zamanında *Hafta Sonu*'nda çıkmış bir düğün fotoğrafları vardı Hülya Avşar'ın. Bunu çocuk yaşta İskenderunlu bir aileye gelin veriyorlar. Bu düğün fotoğrafında annesi ve babasının kılık kıyafetleri (annesinin ayaklarında soket çoraplar filan) gerçekten içler acısıdır.

Oysa Hülya Avşar bunları hiç yaşamamış, hafızası kontak atmış biri gibi yaşıyor. Sultanımız Türkan Şoray, bir *Hürriyet* gazetesi reklamında zamanında ısınmak için nasıl fanilasının altına *Hürriyet*'leri soktuklarını anlatır

oysa. Fukara, gariban, Fatihli küçük kız hep içinde tir tir titrer Türkan Şoray'ın. Bir sonraki neslin skandal kraliçeleri: Oya Aydoğan, Banu Alkan, Ahu Tuğba, Serpil Çak-

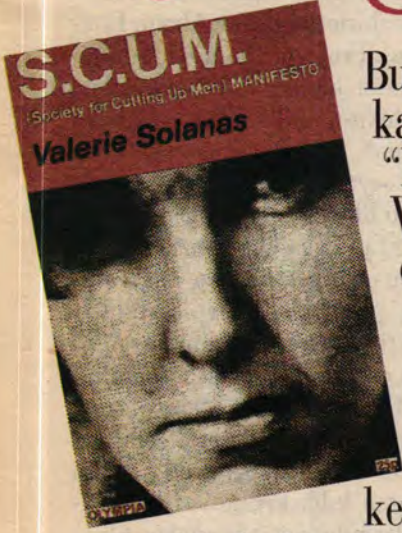
maklı hepsi arızalı kadınlardır. Tragedya kahramanlığına ucundan bu-cundan bulaşmıştır hepsi. Tuhaflırlar, sorunlu, cazibeli ve ilginçtirler. Hülya Avşar'sa dünyamıza yarım saat önce Şımarıklar Gezegeni'nden ışınlanmış gibidir. Geçmişiyse, kendisiyle bağlarını tek tek kopardığı için gerçek değildir. Bu yüzden tahammül fersahtır, ilginç değildir, hep aynı şirretliklerden oluşan menüsüyle bezdirir.

Hülya Avşar da yaşlanıyor. Çoluk çocuğa karışmasına ramak kaldı. Yeni Hülya Avşarlar lazım. Şebnem Dönmez onun tahtına itiliyor. Hakiki Sabah Şekeri. Şehreminili bir kızmış, yaşlı ve zengin sevgili bunu Amerika'ya lisan kursuna yolluyor. Sonra biliyorsunuz Kürşat Başar'ın da sevgilisi oldu. "Nemfomanyak Şebnem" diye başlık atıp yazımın altında kelimenin anlamını açıkladı Kenan Erçetingöz'ün *Şamdan*'ı. (Burada bacağından vurulan Kenan Bey'e acil şifalar dilerim. Varlığını arıyoruz Magazin Forever'da.) Şimdi Hülya Avşar'a felaket demişsem, bu Şebnem Dönmez'e ne diyeyim? Monako Prensesi filan zannediyor kendini. Yok yok, kendini öyle çok şey zannediyor ki, başım dönüyor. Onu kesinlikle izleyemiyorum. "Voww" diyor, çok seksi olduğuna dair inanılmaz bir inancı var; şahane seks dansları yaparak insanları büyülüyor olduğuna da yeminli. Yani beterin beteri var. **Haydi Türkiye'm ileri!**

Perihan Mağden

27 PAZARTESİ

İşte gerçek erkek düşmanı

Bugüne kadar pek çok hikâye dinledik iki kadın üzerine. Şimdi okuyacağımız hikâyenin iki kadın kahramanı birbirleriyle hiç karşılaşmadılar: Biri *S.C.U.M Manifesto*'yu, yani "Erkekleri Doğrama Derneği Manifestosu" adlı kitabı yazdıktan tam bir yıl sonra Andy Warhol'u vuran, böylece tutuklanıp -hep düşlediği gibi yazar olarak değil de, erkek düşmanı bir psikopat olarak- ünlenen ve sonra da kayıplara karışıp unutulmuş Valerie Solanas... Diğeri ise, bundan tam yirmi yıl sonra, erkek egemen yapısından rahatsız olduğu BBC'de çalışırken ve "hayatı boyunca önemli ya da ilginç bir şey yapamamaktan korkarken", solcu bir kitapçının tozlu raflarında *S.C.U.M Manifesto*'yla karşılaşan ve Valerie'nin hikâyesinin peşine düşen TV araştırmacısı Mary Harron... Önceleri, kendisinin düşünmeye bile cesaret edemediği şeyleri yazmış bu kadınla ilgilendiği için, onun gibi erkek düşmanı psikopat damgası yemekten korkar Mary Harron. Fakat Valerie'nin hikâyesi vazgeçilir gibi değildir: Çeşitli zorluklar yüzünden yıllar süren bir araştırma ve yazma serüveninin sonunda, *I Shot Andy Warhol* (Andy Warhol'u Vurdum) isimli bir film, bir de kitap çıkar ortaya. Böylece, Valerie'nin tozlu raflardan parlak vitrinlere ve beyazperdeye taşınan hikâyesi, gün geçtikçe daha çok kadına ulaşır...

Önceleri, kendilerinin düşünmeye bile cesaret edemedikleri şeyleri yazmış bu kadınla ilgilendikleri için, onun gibi erkek düşmanı psikopat damgası yemekten korkar kadınlar... Halbuki son derece yersiz bir korkudur bu, çünkü -en baştan belirtelim- hiçkimse Valerie Solanas gibi olamaz. Ayrıca, biliyorsunuz, bir kere "aynaya girdi mi hikâye", vazgeçilemez bir hal alır. E, ne dersiniz, başlayalım mı?

"Bu toplumda yaşamak en nihayetinde mutlak bir sıkıntı olduğundan ve toplum hiçbir yönüyle kadınlara uygun görünmediğinden, bilinçli, sorumlu ve heyecan peşindeki kadınlara hükümeti devirmek, para sistemini alaşağı etmek ve tam otomasyon kurarak erkek cinsini yok etmekten başka seçenek kalmamaktadır."

Bu, Valerie Solanas'ın Andy Warhol'u vurmadan bir yıl önce, yani 1967'de yazdığı *Society for Cutting Up Men Manifesto*'nun giriş cümlesi... Manifesto, erkekleri gezegenimizden silip atmak, kadınların kendi kendilerine üremelerini sağlamak, ekonomiyi sabote etmek ve erkeklerin üstünlük kurmasına kadınların da edilgenlikleri ile örtülü destek verdikleri bu ataerkil toplumu, en ufak bir iz bırakmayacak şekilde yıkmak gerektiğini savunuyor. İlk yayınlandığı yıllarda, zamanın önde gelen feministleri eğlenmeli ve sivri diliyle manifestonun Swift'in *A Modest Proposal*'ı ile aynı stilde, mükemmel bir yergi (satire) olduğunu düşünüyor, bunu duyan Valerie Solanas ise, kitabının ironik bulunması karşısında hayrete düşüyordu.

Bundan yirmi yıl sonra, araştırmacı Mary Harron, Londra'daki solcu kitapçılarından birinde manifestonun bir kopyasına rastladı. Kanada'da büyümüş, Oxford'da İngilizce okumuş ve 70'lerin sonuyla 80'lerin başını rock müzik yazarı olarak İngiltere-Amerika arasında seyahat ederek geçirmiş Harron, feminist külliyatı da yakından takip etmişti. Ancak *Scum Manifesto*'yu ilk kez okuyordu: "O zamana kadar farkında olmadan içimde taşıdığım öfkeyi ortaya çıkardı. İlk kez okuduğumda, 'Ben bunları düşünmeye bile cesaret edemezdim,' diye düşündüm. Valerie Solanas cesaret etmişti, çünkü dürüstlük, adalet, şefkat gibi feminist erdemlerle bağını koparmıştı." Fakat sadece radikal teorileri, aşırı fikirleri değil Harron'ı etkileyen: "O zamana kadar Vale-

rie'yi Andy Warhol'u vuran çılgın olarak tanıyordum. Hiç kimse yazma yeteneğinden söz etmemişti. İlk başlarda ilgimi çektiği için bile korktum. İnsanlar benim de deli olduğumu, Valerie'ye benzediğimi düşüncekle diye endişelendim."

Daha sonraları neden kimsenin Valerie'ye benzemeyeceğini ilk anlayan da Mary Harron oldu. Kanada'da başarılı olmuş sanatçı bir aileden gelen, altı yaşında anne-babasının boşanmasıyla zor bir çocukluk geçiren Harron, 1987'de rock yazarı olarak halihazırda başarılı bir kariyere sahipti ve bir yenisine doğru ilerlediğinden habersizdi.

"*Manifesto*'yu 80'lerin zirvesinde buldum. Zor bir dönemeydim, başarısızlık korkusu ve güvensizlik hissiyle doluydum. Hayatımın öyle bir noktadaydım ki, hiçbir zaman önemli ya da ilginç bir şey yapamayacağım düşüncesiyle yüz yüzeydim. New York'taki punk hareketine öyle kapılmıştım ki, İngiltere'ye döndüğümde, herkesin bir kariyeri vardı."

South Bank Show'da araştırmacı olarak işe girdi Harron. 80'lerin ortasında medyanın pek gözde bölümlerinden birinde olmasına rağmen, İngiliz televizyonunun kurumsallığı ve erkek egemen ortamı karşısında hayal kırıklığına uğramıştı: "Orada inanılmaz bir erkek küstahlığı, aşağılama ve önyargı vardı. Eminim bu farkında olmadan beni etkiledi, *Manifesto*'yu okuyuşuma çok hassas bir zemin oluşturdu. En çok ilgimi çekenler, kadınların kendilerinden nefret etmeleri, iktidarı kedi-fare oyunu gibi algılayışları, feminen kültürün ne kadar mazoşist olduğu ve erkek dehası denen şeyin eziciliğine nasıl sürekli meydan verdikleri üzerine yazdığı ayrıntılardı." Ve Valerie'nin hikâyesini belgesele dönüştürmeye karar verdi Mary Harron: "Ben gizli saklı kalmış bir insan üzerine bir film çekmek ve bunu klasik bir belgeselin sahip olabileceği özen ve sanatsallıkla yapmak istedim. Sonra, zaman geçtikçe, Valerie'yle gerçekten yetenekli, fakat ağırları ıskalamış biri olarak ilgilenmeye başladım. Bu anlamda, bir kadının hikâyesi olarak gittikçe daha sembolik bir hale geldi, çünkü ağırları ıskalayan o kadar çok kadın var ki. Yaşadıkları tarihsel dönem, kadınların hayatında erkeklerinkinden çok daha fazla belirleyici oluyor."

Valerie'nin hikâyesi, bir yandan da, günümüzde şöhretin ne kadar farklı, ne kadar daha kolay ulaşılır bir yerde olduğunu gösteriyor. Herhalde Valerie

Erkekleri Doğrama Derneği Manifestosu'nu bugünlerde yazmış ve Andy Warhol'u yeni vurmuş olsaydı, medyanın her çeşitinde seksen türlü yazı-çizi ve programa konu olup milyonlarca dolarlık anlaşmalara imza atardı. Ancak bunlardan hiçbirine karşılaşmadı o. Çünkü yaptığı herşey ve savunduğu fikirler için çok erken bir zamanda, 1936'da doğmuştu. Zamanın feministlerine göre çok aşırı fikirlere ve çok yabancı bir kişiliğe sahipti. Zor bir çocukluk, isyankâr bir öğrencilik dönemi yaşayan Valerie, erkekler üzerine tezlerini yalnız başına geliştirdi. 1960 yılından itibaren New York caddelerinde para karşılığı seks yaparak ve orada burada uyuyarak yaşadı. Bu arada, Andy Warhol'un yazdıklarını yayımlayarak ona ün getirmesini umuyordu. Fakat Valerie, Warhol'un şirketi Factory'nin çılgın kültürü için bile fazlasıyla tuhaf biriydi. Onu tetiği çekmeye götü-

ren günlerde, tamamen kendi fantezileri ve nefretlerine gömülmüşü. Güçlü bir red edilme duygusu giderek parano-yaya, en sonunda da şizofreniye dönüştü. İşte hastalığının en kötü zamanlarından birinde vurdu Warhol'u. Eğer bundan bir gün sonra Robert Kennedy Kaliforniya'da vurulmasaydı, bu olay daha çok yankı uyandı-

Warhol'u vurduğuna hiç pişman olmadı Valerie.

rabilirdi. Fakat genel kamu, erkek düşmanı Valerie'nin, Warhol'u sırf erkek olduğu için vurduğu yolundaydı. Oysa o oraya bambaşka bir neden yüzünden, başka birini vurmaya gitmişti.

Mary Harron, Valerie Solanas projesini satmanın "belgeseller cenneti" İngiltere'de bile çok zor olduğunu çok geçmeden anladı. Projeyi önce BBC'de "Arena" dizisini hazırlayan ekibe götürdü. Program sorumlusunun "dünyanın en büyük sanatçısını öldürmeye kalkmış bu psikopat hakkında sempatik herhangi bir şey" yapmaya niyeti yoktu. Harron 1988'de BBC "Late Show"un yapımcısı olduğunda, hâlâ kimsenin istemediği proje üzerinde ısrarla çalışıyordu. 1991'de "Late Show"un Amerikan versiyonunu hazırlama teklifini kabul ederek New York'a taşındı. Orada araştırmacı olarak genç bir eleman aldı yanına. Diane Tucker adındaki bu yeni mezun, akıllı, çeneli ve feminist kız, Solanas projesinden çok etkilenerek boş zamanlarında onun için çalışabileceğini söyledi. Valerie'nin hayat hikâyesini tamamlamaları tam dört yıllarını aldı. Senaryonun son aşamalarında bile ellerine yeni bilgiler ulaşıyor, hikâyeyi tekrar yazmaları gerekiyordu. Solanas'ın annesi, Harron'la konuşmayı ve diğer akrabalarla irtibat kurmasına yardım etmeyi reddetmişti. Harron bütün Amerika'da "aranıyor" ilanları verdi. Tucker, Valerie'yi tanımış olabilirler diye ilk feministlerle temasa geçti. Fakat Ti-Grace Atkinson'la mahkemede Solanas'ı savunan avukat Florance Kennedy'den başka kimseyi bulamadılar. Atkinson'a göre Valerie, feminist olduğunu reddetmekten hoşlanır, Betty Friedan gibi önde gelen feministlere karşı özel bir nefret beslerdi. Warhol'un çevresindeki insanlar ise, onu anımsatacak hiçbir şeyle ilgilenmek istemiyorlardı.

Bu arada belgesel olarak başlayan senaryo, zamanla dramatikleşti. Meslektaşısı Daniel Minehan, Harron'a senaryo yazımında yardım etmeye başladı ve projeyi tekrar Arena'ya götürdü Harron. Bu kez 10 bin pound avans ve başarılı olursa 150 bin pound daha alacağına dair bir de söz koparmayı başardı.

O sıralar hâlâ Valerie'nin aniden ortaya çıkma olasılığı vardı. Ancak başka bir proje üzerinde çalışan yine bir BBC araştırmacısı, Solanas'ın 25 Nisan 1988'de San Francisco'daki bir otelde ölü bulunduğunu ortaya çıkardı. Kirasını ödemediği için polis içeri girmiş ve tek odalı dairenin ortasında yüzüstü yatan cesediyle karşılaşmıştı Valerie Solanas'ın.

Upuzun kıvrıkcık saçlarını Warhol'u vurmadan birkaç gün önce kestirdi.

Hiç kimse 1968 yılının 3 Haziran sabahı Valerie Solanas'ın kafasından neler geçtiğini tam olarak bilemez. Bilinen o ki, içinde iki tabancanın bulunduğu kahverengi bir çantayla Chelsea Hotel'e gelip yayıncısı Girodias'ı sordu. Valerie, Olimpia Press'in sahibi Maurice Girodias'la ilk kez yine aynı otelde buluşmuştu. Yayıncı ona *Manifesto*'dan etkilendiğini, fakat yayınlamak istemediğini söylemiş, onun yerine Valerie'ye ilk romanı için 500 dolar avans ödemeyi teklif etmişti. Hatta başarısını kutlamak için birlikte yedikleri akşam yemeğine kırmızı elbisesi ve makyajlı yüzüyle gitmişti Valerie. Fakat kontrat eline geçtikten sonra fark etti ya da öyle kurdu ki, sadece ilk romanını değil, ikinci ve üçüncü romanını da ve paranoyası arttıkça inanmaya başladığı gibi, hayatı boyunca yazacağı herşeyi satmıştı bu anlaşmayla.

Valerie öfke dolu, önüne gelen herkese Girodias'ın ne boktan bir adam olduğunu anlatıyordu. Fakat kızdığı tek kişi o değildi: Solanas, Warhol'a sahnelemesi için *Up Your Ass* adlı oyununu vermiş, Warhol oyunun kendisi için bile çok müstehcen olduğunu söylemiş, sonra da reddettiği diğer projelerin arasına karışan oyunu unutmuştu. Giderek artan öfkesiyle Valerie (bir kez Warhol'la konuşmanın sandalyeyle konuşmaktan farksız olduğunu söylemişti), oyunu geri istedi, fakat kimse nerede olduğunu bilmiyor, kaybolduğunu söylemeye de cesaret edemiyordu. Warhol'un oyunu ondan bağımsız sahneleyeceğine inanıyordu Valerie. (Oyun, yıllar sonra, Warhol'un ölümünün ardından bir yığın kâğıdın altında bulundu.) Warhol onu susturmak için filmlelerinden birinde (I, A Man) rol alması için 25 dolar teklif etti. Warhol'un yapımcısı Paul Morrissey bile, Valerie'den hep nefret etmesine rağmen filmde onu çok komik buldu. Fakat Warhol vaat ettiği parayı hiç ödemedi, oyunun durumu da hâlâ bir muammaydı. Artık Valerie'nin, ilerleyen hastalığıyla hem Girodias'ı hem de Warhol'u vurmaya için yeterli nedeni vardı.

3 Haziran 1968 sabahı Girodias'ı Chelsea Hotel'de bulamayınca kahverengi çantasıyla Olimpia Press ofisine yollandı Valerie ve yayıncının Montreal'de olduğunu öğrendi. Öğle saatlerinde Factory'nin yeni adresine vardığında, etrafta dolaşan

delillerden bıkmış Paul Morrissey, Warhol'un o gün gelmeyeceğini söyleyerek içeri almadı onu, o da etrafta dolaşarak beklemeye koyuldu. İçerde Morrissey'le birlikte Fred Hughes, Mario Amaya ve Londralı bir galeri sahibi Billy Name vardı. Stüdyonun arkasındaki karanlık odada çalışan Name, o günü şöyle anlatıyor: "Silah sesleri duydum. Alışılmadık bir sestir, ne olduğunu anlayamadım. Ama Fred ve Paul'ün orada olduğunu bildiğim için çalışmaya devam ettim. Sonunda ön tarafa geçtiğimde, kanlar içinde yatan Andy'yi gördüm. Onu kollarıma aldım, işte biliyorsunuz, kendini güvende hissetmesini istedim. Ve ağlamaya başladım, Andy'nin bilinci yerindeydi ya da sayıklıyordu ve dedi ki, 'Billy, lütfen beni güldürme, zaten çok acıyor...'"

O akşam saat 19.30'da genç bir trafik polisine şunları söyleyerek teslim oldu Valerie: "Polis beni arıyor. Ben bir çiçek çocuğuyum. O hayatımı çok fazla kontrol ediyordu." Warhol ciğerlerini, midesini ve dalağını delen iki kurşunun çıkarıldığı 5 saatlik bir ameliyattayken Valerie, "hiçbir yerde" yaşadığını, gerçekten "yazar" olduğunu ve Warhol'u neden vurduğunu anlatıyordu polise: "Birbiriyle bağlantılı pek çok sebep var. Ben ne olduğuma ve ne için var olduğuma dair bir manifesto yazdım."

5 Haziran günü hakimın karşısına çıktığında yasal yardımı reddetti: "Hiçbir şeyden pişman değilim" diye bağırды, "Beni mahvedecek bir şey yapacaktı o." Bu noktada Valerie, Girodias'la Warhol'u karıştırmış görünüyor: "Gazetelerde Andy'yi oyunumu sahnelemediği için vurduğum yazıldı. Sebep bunun tam tersi. Bütün işlerim üzerinde yasal hakkı var. Sık sık birilerini vurmam. Boşuna yapmadım bunu ben." Hakimın isteği üzerine psikiyatrik testlere tabi tutulmak üzere hastaneye gönderildi. İşte bu sırada Atkinson ve Kennedy, Valerie'yi "canlanan feminist hareketin kahramanı" olarak savunmak üzere sahneye çıktılar. Atkinson, Solanas ile Jean Genet arasında kültürel bir analogi kurmaya çalıştıysa da, Valerie bunların hiçbirini kabul etmedi: "Sartre ve de Beauvoir, o iki şişirilmiş demagog, onun eserlerinde varoluşçu etkiler olduğunu söylese de, Genet yalnızca bildirir. Bense sosyal propagandistim."

Kennedy mahkemede savunmasında psikiyatrik testlerden şikâyet etti, çünkü Valerie doktorların farklı değerlere sahip olmaları nedeniyle onu yargılayamayacaklarını söylüyordu. Yine de yargıladılar.

Yirmi beş yıl sonra doktorlarından biri, Ruth Cooper, Mary Harron'la konuşmayı kabul ettiğinde, filmin en önemli belgeleri de ele geçmiş oldu. Raporlar yalnızca Valerie'nin hayatını değil, sorgulanmaya nasıl tepki verdiğini de gözler önüne seriyordu: "Aile içi çatışmayı, babası tarafından cinsel tacize uğramayı da içeren ve evden sürekli ayrılıklarla geçen acı dolu bir çocukluk dönemi tasvir etmektedir. Hastanın annesi üç kez evlenmiş olup Miss Solanas sık sık çeşitli akrabalara gönderildiğinden annesini pek az gördüğünü hatırlamaktadır. Hasta ergin olduğunda tam bir 'bela ocağı'na dönüştüğünü eklemektedir. On üç yaşındayken annesi ikinci kez evlenmiş... On dört yaşında iki yıl kadar kalacağı bir yatılı okula gönderilmiştir. İlk eşcinsel deneyimlerini yaşadığı yer burasıdır..."

"Enerjisinin çoğunu bilinçli olarak erkeklerin nasıl birer 'domuz' ve 'sömürge' olduklarını kanıtlamaya adanmışsa da," diye devam ediyor rapor, "bilinçsizce erkek olmaya ve böylece, belki de, annesinin sevgisini kazanmaya çabalamıştır..." Ve ardından, son derece hassas bir saptama yapıyor doktorlar: "Her ne kadar kendini zor, sert, alaycı ve insanlardan uzak biri gibi göstermeye çabalasa da, Miss Solanas aslında çok korkmuş ve mutsuz bir çocuk-

tur." Rapor, hastaya paranoid şizofren teşhisi konmasıyla sonuçlandı.

Valerie'nin hayatının ilk yılları, Warhol'u vurduktan iki gün sonra *New York Post*'ta çıkan bir yazıyla biraz daha aydınlandı: Valerie Jean Solanas, 8 Nisan 1936'da Atlantic City'de doğdu. Kendisinden iki yaş küçük Judy adında bir kız kardeşi vardı. Anne-babası, Dorothy ve Louis Solanas 40'lı yıllarda boşandılar. *New York Post*, olaydan sonra babasıyla temasa geçmiş, fakat Louis Solanas kızını en son ne zaman gördüğünü hatırlamadığını söylemişti. Dorothy Solanas 1949'da piyano akordçusu Red Moran'la evlendi ve Linda adında bir kızları oldu. Moran üvey kızını "tuhaf biri" olarak tanımladı ve ısrarlı sorularından hoşlanmadığı için kısa zamanda "anti-Valerie" oldu. Valerie on beşine geldiğinde bir denizciyle ilişkiye girdi. O zamandan beri de "erkeklere karşı" oldu. Gazetede yazı, Valerie'nin Anacostia High School'da özel bir öğretmen olduğundan, fakat üvey babasının buna dair hiçbir şey hatırlamadığından da söz ediyordu.

Tüm bunlara rağmen, Valerie 1954'te iyi bir dereceyle mezun oldu ve Maryland Üniversitesi'nin psikoloji bölümüne başvurdu. Harcını ödemek için de psikoloji departmanına bağlı deneysel laboratuvarında çalışmaya başladı. Yaklaşık on yıl sonra *Scum Manifesto*'da savunacağı teorilerin bilimsel "kanıtlarını" da burada keşfetti:

"Erkek cinsi biyolojik bir kazadır: Erkek geni y, tamamlanmamış bir x (dişi) genidir, yani eksik kromozomlardan oluşur. Başka bir deyişle erkek; tamamlanmamış, kusurlu bir dişi, daha gen aşamasında kürtaj edilmiş, yürüyen bir düşüktür. Erkek olmak, eksik ve duygusal açıdan engelli olmak demektir. Erkeklik bir eksiklik hastalığı, erkekler de duygusal kötürümlerdir."

Bir yazısı ilk kez üniversitenin gazetesi *Diamondback*'te yayımlandı. Kadınların toplumdaki yeri üzerine sürdürülen tartışmanın bir parçasıydı yazı. Ayrıca yerel bir radyoda, insanların arayıp sorunlarına sarkastik çözümler buldukları on beş dakikalık bir söyleşi programı yapıyordu. Fakat okuldaki arkadaşlarıyla arası iyi gitmedi ve yurttan ayrılıp bir oda tuttu. Valerie'yi tanıyan bir erkek öğrenciye göre, Valerie ona okul parasını fahişelik yaparak kazandığını söylemiş, hatta ona birlikte bir gece geçirmeyi önermişti. Yine de bunların hiçbirini onu eğitiminden alkoymadı ve 1958'de Minnesota Üniversitesi'nde psikoloji master'ına başladı. Sonra, 1959 baharında, aniden ortadan kayboldu Valerie.

1960-1966 yılları arasında ne yaptığı hakkında hemen hemen hiçbir şey bilinmiyor. 1966'da *Cavalier* adlı erkek dergisinde yayımlanan "Bir Genç Kızın El Kitabı" adlı yazısıyla tekrar bulunuyor izi. Sokaklarda bedenini ve muhabbetini satan maceraperest bir kadının hikâyesi bu. Harron'a göre, "Kendisinin hep olmak istediği, idealize ettiği kişi" bu. Aynı yıl Jeremiah Newton adında, Greenwich Village'deki gay ve Factory'deki sanat çevresine yakın bir genç, bir kitapçı dükkânındaki ilanda bir oyun için genç erkeklerin arandığını öğrendi. Arkadaşı, Valerie'le ilgili "birkaç tahtası eksiktir" şeklinde uyardı onu. "Yine de gittim Chelsea Hotel'e ve bana oyununu okuttu. Çok müstehcen, deneysel ve oldukça tuhaftı. Ama onunla hemfikir olduğumu söylemeliyim. Erkekler dünyayı mahvetmişlerdi. O bunu biraz anladığını biliyordu." Factory çevresini de tanıyan Newton, Valerie'nin orada hiç şansı olmadığını biliyordu: "O insanların ne kadar küstah olduklarını bildiğim için, ona ne kadar kötü davrandıklarımı da tahmin edebiliyorum. Onu defalarca kırmış olmaları. Ve Andy de hiçbir şey söylemezdi. Öldüğü için onun hakkında böyle şeyler söylemekten nefret

Herşeye rağmen hep parlak bir öğrenciydi. (solda) Valerie'yi Lili Taylor canlandırdı.

ediyorum, ama Andy bir aziz değildi. Çok zalim olabiliyordu. Gözetleyici olmayı severdi. İnsanları kavga ederken görmekten hoşlanırdı."

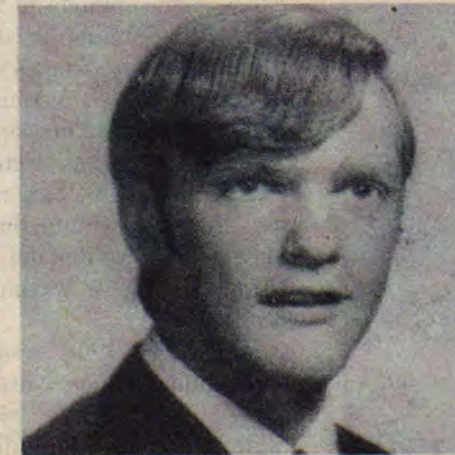
1968 sonbaharında, Geoffrey LeGear adında genç bir adamın ödediği 10 bin dolarlık kefaletle serbest bırakıldı Valerie Solanas ve Christmas'ta Warhol'a telefon açtı: Ondan Johnny Carson Show'a çıkmasını ve *Manifesto*'nun *Daily News*'ta yayınlanmasını sağlamasını ve çaldıkları için 25 bin dolarlık tazminat ödemesini istedi. Tekrar hayatına kast edilmesinden korkan Warhol'u dehşete düşürdü bu telefon.

Üç yıllık cezasının bir yılını yatan Valerie'yi çıktığı ilk gün gördü Jeremiah Newton: "O sıralar feminist dergilerde Valerie'yi savunan, Warhol'un bunu nasıl hakettiğini anlatan yazılar çıkıyordu. Ben de onu bir çeşit klüp olan Gay Liberation merkezine götürdüm." Newton toplantı halindeki kadınlarla konuşup aşağı indiğinde, Valerie cevabı çoktan biliyordu: "Bana yardım etmeyecekler." Newton bunun üzerine onu, Brooklyn'deki bir gay ve lezbiyen komününe götürdü.

Birkaç yıl önce yolda rastladığı bir adam ona "Sen Jeremiah Newton'sun, değil mi?" deyip küftüğünde öğrendi Newton, Valerie'nin o komünün huzurunu nasıl kaçırdığını ve çantasından çıkardığı bir tabancayla tavanı deldiğini.

1994 yazında American Playhouse, Mary Harron'un senaryosunu satın aldı. Lili Taylor Valerie'yi, Jared Harris de Warhol'u oynamayı kabul etti. Bütçe 1 milyondan 1.7 milyon dolara çıktı ve BBC de artık uzun metrajlı bir sinema filmine dönüşmüş bu projeye 200 bin pound verdi. Bu yılın Ocak ayında *I Shot Andy Warhol* Sundance Film Festivali'nde sürpriz bir başarı kazandı ve Taylor jüri özel ödülünü aldı. Mayıs ayında New York'ta gösterime girdiğinde kapılarda uzun kuyruklar oluşuyordu.

Film büyük yankı uyandırdı. Warhol'un arkadaşları, özellikle Paul Morrissey, Solanas'tan ettikleri gibi filmde de nefret ettiler. Fakat en beklenmedik tepki Solanas'ın ailesinden geldi ve Harron'la temasa geçtiler. Valerie'nin kardeşi Judy'nin kızı, filmi Seattle'daki bir festivalde görmüş ve annesini de filme götürmüştü. Hemen Harron'ı aradılar. Fakat Harron'un çok önemli bir haberi vardı: Filmin dağıtımını arayan bir adam, Valerie'nin oğlu olduğunu söylemişti. Valerie'nin yeğeni Karen, "Oralarda bir yerde bir kuzenim olduğunu bilmek beni delirtiyordu. Hiçbirimiz onu görmemiştik. Mary, bu adamın bir tür çılgın olmasından endişeleniyordu. Gerçeği öğrenebileceğim tek kişi annemdi ve 'Evet, o Valerie'nin oğlu' dedi. 1953'te doğmuş, benden bir yaş büyük, çok uzun bir süre evlat edinildiğini bilmiş ve... Hayır, onu hiç görmedim. Annem, o ve Linda buluştular. Ama

David gerçek annesini hiç görmedi.

ben de buluşacağım. Şu anda resimlerine bakıyorum."

Bütün bu hikâyeler Judy için yeterince yorucu olmuştu, konuşmaya kızı kadar istekli değildi, yine de bazı boşlukları doldurdu.

Valerie ve o, küçükken Atlantic City'deki büyükanneleri ile yaşadılar, anne-babalarıyla değil: "Ben babamı tanımadım. Ama Valerie babasına çok düşküdü. Sanırım, onun gidişinin sonraki sorunlarla büyük ilgisi var." Judy'ye göre Valerie, aşırı zeki ve akıllı, ailesi için fazla entelektüel bir kızdı.

Ne kadar sık görüşmüşlerdi iki kızkardeş? "Tüm hayatı boyunca Valerie'yle birlikteydim." İşin doğrusu, Valerie hayatının son on yılına kadar annesi ve kardeşini durumundan haberdar etmişti. Judy'nin bildiği kadarıyla, herşey hamileliği sırasında değil, master yaptığı dönemde başlamıştı: "Kadınların çıkarına hiçbir şey olmadığını, bütün profesörlüklerin, araştırma imkânlarının erkekler için olduğunu, daha yüksek bir eğitim almanın imkânsız olduğunu söylüyordu. Berkeley'ye gitti, orada bazı dersler aldı ve *Scum Manifesto*'yu orada yazmaya başladı."

Önceleri kısa notlar yazan, kart gönderen, kimi zaman sonra mutlaka geri ödeyeceği borçlar almak için arayan Valerie, artık uzun uzun oyunundan söz eden mektuplar atmaya başlamıştı. Annesi de kardeşi de çok endişeleniyorlardı. Warhol'u vurmadan iki hafta önce kardeşine giden Valerie, ondan uzun kıvrık saçlarını kısacık kesmesini istedi. Tüm ısrarlara rağmen, Girodias'ı bulmak üzere New York'a döndü. Sonrası malum... Hayatının son yılları hakkında konuşmak istemiyor Judy: "Korkunçtu, korkunç... New York'tan Arizona'ya, oradan da San Francisco'ya gidecekti... Sonra onu kaybettim. Aradım, ama bulamadım."

Geriye bir tek Valerie'nin oğlu kalıyor. David Blackwell, güney aksanıyla kibarca konuştuğu telefonda, gerçek soyadını kullanmayı ve Valerie'nin gencecik yaşta anne olduğunu herkesin bilmesini istediğini söylüyordu. Valerie on beş yaşındayken orduda görevli, muhtemelen zaten evli birinden hamile kalmıştı. Anacostia'da özel öğretmenle geçen o muamma dönem, aslında çocuğunu evlat edinmek isteyen Bay ve Bayan Blackwell'in yanında kaldığı dönemdi. Doğumdan önce ve sonrasında da bir yıl boyunca onlarla birlikte yaşadı Valerie. Gerçeği ancak üç yıl önce öğrenen, şimdi kırk üç yaşındaki David, zaten yazma yeteneğinin nereden geldiğini hep merak etmişti. Washington'daki National Gallery of Art'a gidip Warhol'la ilgili bilgi istediğinde ve kendisine verilen kitapta annesinin fotoğraflarıyla karşılaştığında, ona ne kadar benzediğini farketti. Daha sonra çok üzücü şeyler de öğrendi annesi hakkında, yayınlanınca da filmi izlemeye gitti. Onu en çok üzen annesinin fahişelik yapmasıydı: "Fahişeliğe karşı değilim, bu hayatın bir gerçeği. Beni üzen bunu yirmi beş dolara, bir fincan kahveye yapması, kendini aşağılamış olması."

Ailesini tanımak için çok fırsatı olmamış, ama teyzesi Judy ile haberleşiyorlarmış, büyükannesi ise onunla konuşmayı reddediyormuş. Moda fotoğrafları çeken ve bu iş için genellikle kız arkadaşlarını kullanan David, "Şimdi onlara diyorum ki, benim annem bir erkek düşmanıydı. Şimdi yaşasa ne düşünürdü acaba?" diyor gülerken. Sonra güney aksanıyla yavaşça şunları söylüyor: "Uzun süre annemin öldüğünden habersizdim. Onu bulmak için uğraştım. Ona yardım edebildim. Düşünüyorum da, Valerie'yle tanışabilseydim, bulabileceği en iyi ilaç olurdu ona."

The Guardian'dan derleyen Yeşim

TIYATRO

• Cahide
Nezihe Araz'ın Cahide Sonku'nun hayatını anlattığı oyununun başrolünde Nurseli İdiz oynuyor.
Perşembe, cuma, cumartesi 21.00
cumartesi, pazar 15.00.
Talimhane Sahnesi
Şehit Muhtar Caddesi, 69/A Taksim, İstanbul.

• Kralın Diş Ağrısı
14 Aralık 13.00
Çocuk Oyunu
Evrensel Kültür Merkezi
Anzavur Pasajı, Galatasaray, İstanbul.

KONFERANS

• Ankara'da Konferans
"Kadınların Siyasal Katılımı, Sürekliliği ve Değişimi"
"Tansu Çiller" örneği
Konuşmacı: Prof Dr. Yeşim Arat B.Ü. SBF
Tarih: 7 aralık 1996
Yer: Neva Otel
Esat Caddesi, No:32, Küçükesat, Ankara
Saat:14.00
"Uçan Süpürge" Kongre Turizm ve Organizasyonu Ltd. Şti tarafından organize edilmiştir.

ETKİNLİK

• 13 Aralık Cuma 17.00
İnsan Haklarından Fotoğraflara Yansıyanlar
Şaban Dayanan, Dia Gösterimi
15 Aralık Pazar, 18.00
Figen Genç, Konser
Evrensel Kültür Merkezi

Anzavur Pasajı, Galatasaray, İstanbul.

• Popüler Kültür ve Kadın İmgeleri
Konuşmacı: Müge İplikçi
21 Aralık Cumartesi 14.00
Morçatı Kadın Sığınağı Vakfı
İnönü Caddesi, Nispet Sokak, Pınarbaşı Apt., No: 5/6, Elmadag Taksim, İstanbul.
Tel: 212.24 16 80

GEZİ

• Fotoğrafevi
Pazar Yürüyüşleri
1 Aralık Serindere
8 Aralık Sülüklü Göl
15 Aralık Erikli Yaylası
22 Aralık Kayaüstü Yaylası
29 Aralık Aytepe
Tel: 0212.251 05 66

Faruk Akbaş

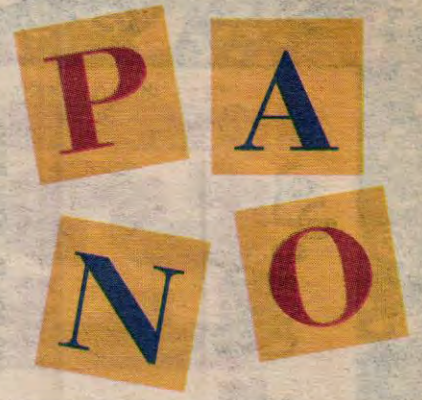
• Gezi
Günübirlik Geziler
1 Aralık Doğançay
8 Aralık Yanıkdere
14 Aralık Erikli Yaylası
15 Aralık Aytepe.

Hafta Sonu
7-8 Aralık Safranbolu
14-15 Aralık Bolu Aladağ.

Yılbaşı Gezileri
29 Aralık Abant, Sünnetgöl, Göynük
31 Aralık-1 Ocak trenle Pamukkale Bolu Aladağ
28 Aralık-1 Ocak Fethiye, Bodrum, Kapadokya
Tel: 0212.224 50 86, 244 26 66.

• Tempo Tur Pazar Cezileri, Ankara.
1 Aralık Kızılırmak Vadisi Yürüyüşü Akyarmadan Çamkoru orman içi Yürüyüşü.
8 Aralık Aluç Dağı Yürüyüşü Safranbolu Yörük Köyü Yürüyüşü.
15 Aralık Mevlana Haftası Konya Gezisi Seydiler Köyü ve

Kırkinler Mağarası.
22 Aralık Kızılırmak Vadisi Yürüyüşü.
29 Aralık Gavur Kale, Külhüyük, Gökçehöyük, Hayman Kültür Gezisi
Bilgi için: 0312.42 20 96.

• Birkaç kadın, bir süre, her ay Ayşegül'e (Ağustos ve Kasım sayılarından bileceksiniz.) bir miktar katkıda bulunmaya karar verdik. Yardım etmek isteyenler, dört beş kadın birleşip ayda 1 milyon gibi bir miktar bile yollasalar çok işe yarayacak. Katkılarınızı küçümsemeyin. Ayşegül, kafası maddi sorunlar ve uzantılarıyla dolu olsa da, "Burada ne işim var sorusunu hiç sormuyorum; burası benim yerim," dediği okuluna gidip geliyor.

Ankara'dan kadınlar
Yeni Hesap No: Ayşegül Kanat, Yapı Kredi Bankası, Yenişehir Şubesi, 053396-6

• Pazartesi Ankara Büro aralık ayı programı,
14 Aralık, Okur Toplantısı
21 Aralık, "Kocaları savaşıyor, kendileri yerlerinden ediliyor: Mülteci kadınlar"
28 Aralık, Pazartesi Grubunun "Yıl sonu kakara kikirisi"...

• Yavru köpek arıyorum.
287 31 77-78
Hilal Gökdemir

• Çocuklarının matematik derslerinde başarılı olmasını isteyen veliler beni arayabilirsiniz.
0216 399 12 87

• Çocukların cinsel istismarı konusunda bir çalışma yapmak isterseniz, önümüzdeki günlerde bu konudaki bir toplantıya katılmak için Pazartesi'den Ayşe Düzkan'la temasa geçebilirsiniz.

• Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda "gönüllü" olarak "arşiv" çalışmalarına katılmak ister misiniz?
Bilgi için: Hülya İskender
534 95 50

• Brighton'da düzenlenen uluslararası kadın konferansını takip etmem için elinden geleni yapan, orada kaldığım süre içinde de çevirileri ve organizasyonlarıyla bütün işleri kolaylaştıran Algn'a binlerce teşekkür. asuman

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağımıza Pazartesi ayağımıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU

Adı:
Soyadı:
Adres:
.....
.....
Abone süresi:
Başlangıç tarihi:

Türkiye içi:

Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 600.000 TL.

Türkiye dışı:

Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığımıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay Pazartesi'nizi postalayalım.

“Dört taraftan kuşatılmış bir halkın kadını için, ulusal kurtuluş mücadelesi devam ederken, kendi kadınlık durumunu sorgulaması lüks sayılıyor. Yüzyıllardan beri kendi evinde birtek gün bile barış içinde yaşayamayan Kürt halkının kurtuluşu, sadece erkeklerin hazırladıkları bir kurtuluş projesine kadınların katılması ile mümkün değildir, bu projenin her cümlesinde kadınların da aktif katılma hakkı sonucu istenen sonuca ulaşabiliriz.”

Haco (Bir kadın gerilla komutanı)

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu)
Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali,
Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre.
(Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkın Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu)
Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Fadime Gök,
Filiz Kerestecioğlu, Füsün Özlen, Gülnur Savran,
Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya,
Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler):
Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer,
Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5,
Talihane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Ankara Büro: Konur 2 Sokak, 53/ 10.
Tel: (0312) 419 09 95
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti.,
Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.